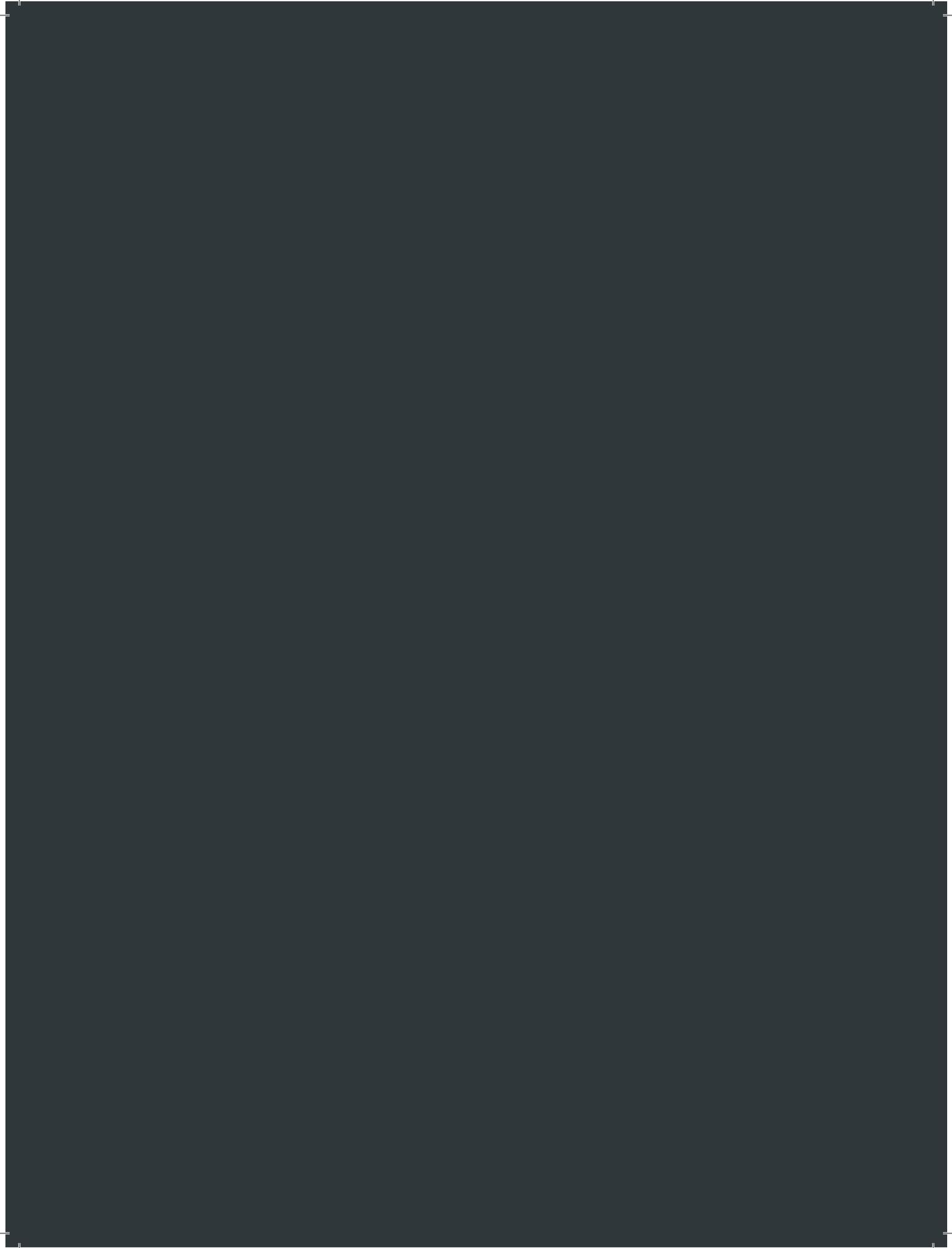

KING
RAMA IX

AND CLIMATE CHANGE

ในหลวง
รัชกาลที่

๙

กับโลกร้อน

คำนำ

นับเป็นเวลากว่า 70 ปีที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงประกอบพระราชกรณียกิจบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับปวงชนชาวไทย จนก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายหลายร้อย หลายพัน เนื่องในโอกาสงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2560 กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในฐานะผู้ประสานงานหลัก ของประเทศ ในด้านความร่วมมือปฏิบัติการเชิงรุกด้านการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ (Action for Climate Empowerment) ซึ่งมีหน้าที่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และสร้างความรู้ ความเข้าใจ ต่อประชาคมในประเทศไทย รวมถึงความร่วมมือในระดับนานาชาติ จึงได้จัดทำหนังสือ ในหลวงรัชกาลที่ 9 กับโลกร้อน เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และเผยแพร่แนวคิด และพระราชกรณียกิจของพระองค์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

โดยหนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ สภาพปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย มาตรการในการลดก๊าซเรือนกระจก และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่เกี่ยวข้องกับการลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจก และมีช่วยวางรากฐานเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สภาพอากาศภูมิอากาศ ไม่ว่าจะเป็นโครงการพลังงานทดแทน โครงการ แก้ปัญหาภัยแล้งด้วยฝนเทียม หรือแม้กระทั่งโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหารในภาวะที่ต้องเผชิญหน้ากับภัยธรรมชาติ ที่นับวันยากเกินจะคาดเดา ทั้งนี้ด้วยหวังว่าแนวพระราชดำรินทรงคุณค่า เหล่านี้จะยังประโยชน์และนำพาให้สังคมไทยและประชาคมโลกรอดพ้น จากวิกฤตที่กำลังเผชิญอยู่อย่างยั่งยืน และมั่นคง

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

โลกร้อนภายใต้รัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ ๑	4
กษัตริย์นักพัฒนา	30
ในหลวงรัชกาลที่ ๑ กับปัญหาโลกร้อน	57
จาก “เขาเต่า” สู่ “ซังห้วมัน” ตามหาแรงบันดาลใจ รับมือโลกร้อน จากโครงการพระราชดำริ	84
เศรษฐกิจพอเพียงกับปัญหาภาวะโลกร้อน พลังของท้องถิ่น สู่การแก้ปัญหาระดับโลก	106
พอในความทรงจำ	126

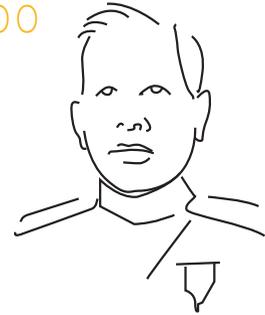
โสภร่อน
ภายใต้รัชสมัยของ
ในหลวงรัชกาลที่ ๙

เรื่อง ดร.โรเบิร์ต อูเดียน มาเธอร์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2489 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี ในปีที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์นั้น ประเทศไทยมีประชากรอยู่ราวๆ 20 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.85 ของประชากรโลก ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อหัวประชากร (GDP) อยู่ที่ประมาณ 6,600 บาท ซึ่งในยุคนั้นยังไม่มีใครให้ความสนใจหรือรับรู้ในเรื่องของปัญหาภาวะโลกร้อน หากมองบริบทของสังคมไทย ตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัย จนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ผืนแผ่นดินยังคงอุดมสมบูรณ์ จนกล่าวกันว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังเลี้ยงชีพบนวิถีเกษตรกรรม เช่นเดียวกับบรรพบุรุษที่เคยทำมาในอดีต และในเวลานั้นประเทศไทยเองก็กำลังเผชิญกับความท้าทายในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน การไม่รู้หนังสือของคนไทย และปัญหาสุขภาพอนามัย แน่่อนว่าเมื่อดูจากบริบทต่างๆ ในเวลานั้น ประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงไม่ใช่ปัญหาและความท้าทายที่ต้องรีบเร่งแก้ไข ซึ่งในเวลานั้นปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากรของคนไทยอยู่ที่เพียง 0.1 ตันต่อปีเท่านั้น²

จอมพลแปลก พิบูลสงคราม

พ.ศ. 2494-2500

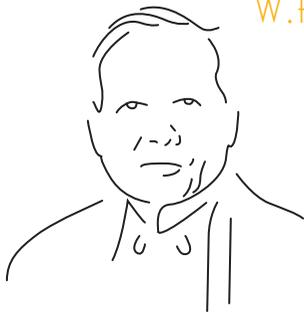

ในช่วงต้นรัชกาลหลังจากที่ทรงขึ้นครองราชย์ ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับรัฐบาลของ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี (ปี 2494-2500) พระราชกรณียกิจส่วนใหญ่จะเป็นงานพระราชพิธีและการเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎร จนกระทั่งถึงช่วงจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาประเทศ มีโครงการพระราชดำริต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและนโยบายจากรัฐบาลเป็นอย่างดี

โครงการพระราชดำริ

พ.ศ. 2503-2513

โครงการพระราชดำรินในช่วงปี 2503-2513 ได้มีส่วนช่วยบรรเทาปัญหาความยากจน และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎร โดยเฉพาะพื้นที่ความมั่นคงตามแนวชายแดนทางภาคเหนือซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวไทยภูเขา และฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งในเวลานั้นยังมีการเคลื่อนไหวอยู่ในหลายพื้นที่

พ.ศ. 2523-2531

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

จนมาถึงในสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ภายหลังได้ดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรี) ได้จัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโครงการพระราชดำริต่างๆ ไม่จะเป็นโครงการพัฒนาระบบชลประทานขนาดใหญ่ในพื้นที่ชนบท ส่วนในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้น ผลพวงจากงานพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระองค์ท่าน ไม่ว่าจะเป็นงานด้านการพัฒนาชนบท และการจัดการที่ดินเพื่อการเกษตรล้วนแล้วแต่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากโลกร้อน และทำให้เกิดการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในรูปแบบต่างๆ

มูลนิธิชัยพัฒนา

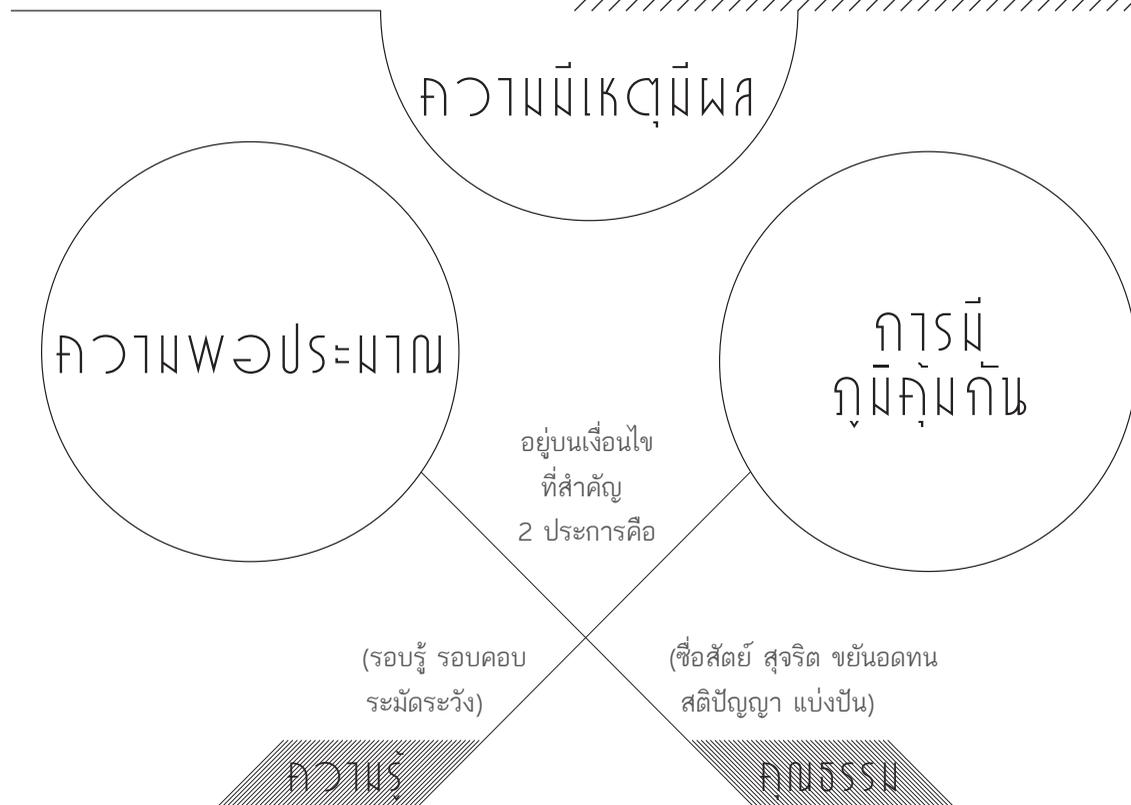
หลังจากปี 2531 การปฏิบัติงานในโครงการพระราชดำริเริ่มเห็นผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม มีการจัดตั้งมูลนิธิชัยพัฒนา และเริ่มมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเผยแพร่ในวงกว้างมากขึ้น

หลังจาก
ปี 2531

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน
พระบรมราโชวาทเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงครั้งแรก
เมื่อปี 2517³ ณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ซึ่งหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องประกอบ
ไปด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ทั้งหมดนี้เน้นเป็นหัวใจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มูลนิธิชัยพัฒนาได้เคยกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า

“

....วิธีการพัฒนา จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ
ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน
ในตัวเอง ซึ่งต้องใช้ควบคู่ไปกับความรู้และ
คุณธรรมเป็นแนวทางในการดำรงชีพ ”⁴

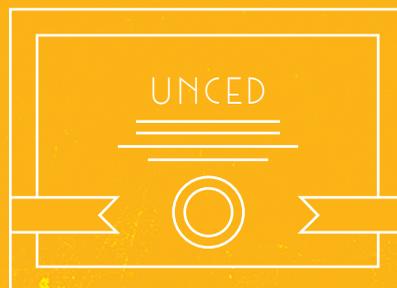
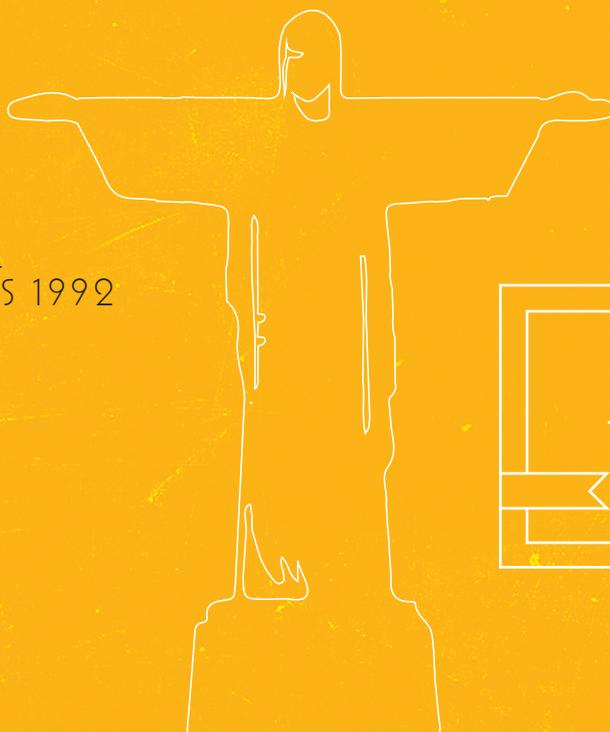
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความคล้ายคลึงกับ
“เศรษฐกิจศาสตร์แนวพุทธ” ตามนิยามความหมายในหนังสือ
“เศรษฐกิจศาสตร์ตามนัยของพระพุทธรศาสนา”
ของ นาย อี.เอฟ. ชูมาเกอร์ ซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้พระราช
นิพนธ์แปลบางช่วงบางตอนเป็นภาษาไทยไว้ด้วย^{5,6}
เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้เป็นเหตุยกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศ
แต่มันเป็นคู่มือในการตัดสินใจที่จะเป็นประโยชน์ต่อ
การพัฒนาประเทศ

ในเวลานั้นการประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือที่รู้จักทั่วไปว่า การประชุม Earth Summit จัดขึ้นที่กรุง ริโอ เด จาเนโร ประเทศบราซิล ปี 2535 เพิ่งจะมีการพูดถึงประเด็นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนขึ้นมาพูดคุยกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงได้นำไปปฏิบัติแล้วตั้งแต่ปี 2513 และในเวลานั้นประเทศไทยมีประชากรอยู่ที่ 58 ล้านคน (หรือประมาณ 1% ของจำนวนประชากรโลก เรียกได้ว่าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ) ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อหัวประชากร อยู่ที่ 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 66,600 บาท ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากรอยู่ที่ 2 ตัน/คน/ปี² เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเมื่อช่วงต้นรัชกาลจะเห็นได้ถึงปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศที่มากกว่าถึง 3 เท่า และอัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นเป็น 20 เท่า หรืออีกนัยหนึ่งปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้ถูกปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศแล้วเกือบ 60 เท่า ตั้งแต่ช่วงต้นรัชกาลจนถึงปี 2535 และการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกในเวลานั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งเป็นสัญญาณว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกำลังจะกลายมาเป็นประเด็นปัญหาสำคัญระดับโลก

EARTH SUMMIT
กรุงริโอ เด จาเนโร 1992

และในการประชุม Earth Summit ได้มีการเปิดให้แต่ละประเทศร่วมลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (The UN Framework Convention on Climate Change UNFCCC) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อรักษาระดับความเข้มข้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้อยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อมนุษย์และไม่เป็นอันตรายต่อระบบภูมิอากาศ

อนุสัญญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2537^{7,8} แต่ไม่มีผลผูกพันกับรัฐภาคีอนุสัญญา และไม่มีกลไกในการบังคับให้แต่ละประเทศปฏิบัติตาม แต่สนธิสัญญาหรือบันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับภูมิอากาศของโลกฉบับใหม่ที่จะนำมาใช้ในภายหลังจะมีผลผูกพันกับทุกประเทศภาคีอนุสัญญาในอนาคต

หลังจากนั้นไม่นานใน ปี 2540 ได้ยกร่างพิธีสารเกียวโต เพื่อจัดการกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อย่างเป็นทางการ และมีผลผูกพันทางกฎหมายกับประเทศที่พัฒนาแล้วในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระหว่างปี 2551-2555⁹ ให้ได้ตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่ประเทศไทยกำลังประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนักหน่วง ทำให้ GDP ต่อประชากรที่เคยสูงถึง 99,900 บาท ในปี 2538 ตกลงมาอยู่ที่ 66,000 บาท ซึ่งเป็นตัวเลขเดียวกับเมื่อปี 2535 ทำให้ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทยที่เคยสูงถึง 3 ตัน/คน ในปี 2538 ตกลงมาอยู่ที่ 2.65 ตัน/คน² แต่ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่สูงกว่าปี 2535 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2 ตัน/คน

ในตอนนั้นเองที่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ช่วย
เตือนสติคนไทยและเริ่มเข้ามามีบทบาท ทรงมีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“

...อันนี้เกิดขึ้นหลายปีมาแล้วมาเร็วๆ นี้ โครงการต่างๆ โรงงานเกิดขึ้น
มามาก จนกระทั่งขณะนี้ประเทศไทยนี้ จะเป็นเสือตัวเล็กๆ แล้วก็เป็น
เสือตัวโตขึ้น เราไปเชื่อว่าจะเป็นเสือ การจะเป็นเสือมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่
เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่า อุ้มชู
ตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง...

”

การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ การประชุม One Earth Summit (หรือที่
รู้จักกันในชื่อ Rio +10) จัดขึ้นที่กรุงโจฮันเนสเบิร์ก เมืองหลวงของสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ในเดือน
กันยายน 2545 มีการหารือกันว่าจะสร้างเศรษฐกิจสีเขียวได้อย่างไร เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
และทำอย่างไรให้ประชาชนหลุดพ้นจากความยากจน ผลจากการประชุมในคราวนั้นได้นำมาสู่โครงการ
ความร่วมมือกว่า 300 โครงการ ที่จะช่วยขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ และนี้
ก็เป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่ทำให้อดคิดไม่ได้ว่า ประชาคมโลกกำลังตามรอยการพัฒนาของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงได้ริเริ่มดำเนินการมาก่อนหน้านี้แล้ว ประเทศไทยในขณะนั้น
มี GDP อยู่ที่ 69,930 บาท/คน/ปี และมีปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ที่ 3 ตัน/คน²

ข้อตกลงจากการประชุมที่เมืองแคนคูนเมื่อปี 2553 มีการพูดถึงการแนวทางการแก้ปัญหาโลกร้อน
ในอนาคตว่า อุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นไม่ควรเกิน 2 องศา จากระดับในช่วงก่อนยุคอุตสาหกรรม¹⁰ และหลังจากนั้น
ในที่ประชุมกรุงโดฮา ปี 2555 มีความพยายามที่จะขยายเวลาพิธีสารเกียวโต (ช่วงที่ 2) ออกไปเป็น
ปี 2556-2563 แต่ไม่เคยมีผลบังคับใช้

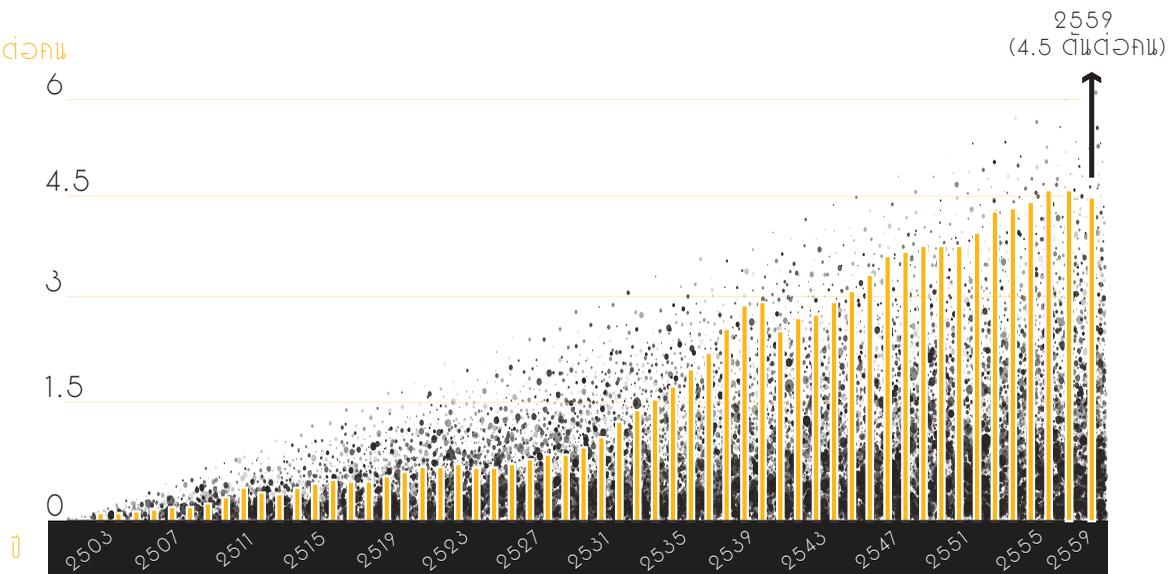
การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่รู้จักกันในอีกชื่อว่า Rio+20 ในเดือนมิถุนายน ปี 2555 ได้จัดทำเอกสารที่ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายที่ชื่อว่า “อนาคตที่เราต้องการ” ซึ่งพูดถึงกรอบการดำเนินงานที่สนับสนุนงานพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทุกประเทศที่เข้าร่วมประชุม ยืนยันเจตนารมณ์ที่จะค่อยๆ ลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลลง

อนาคตที่เราต้องการ

แม้ว่าในช่วงปี 2533 - 2555 ประเทศไทยจะเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณร้อยละ 0.75² จากปริมาณทั้งหมดที่ทั่วโลกปล่อยออกสู่ชั้นบรรยากาศโลก ซึ่งยังถือว่าอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับสัดส่วนจำนวนประชากรของประเทศไทย ซึ่งหมายความว่า อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวของคนไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก และเมื่อเทียบการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ ก็ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของโลก และเมื่อก้าวเข้าสู่ ปี 2558 อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทยลดลงอยู่ที่ร้อยละ 0.64 เท่านั้นเอง

ต้นต่อคน

2559
(4.5 ต้นต่อคน)

ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อประชากรในแต่ละปี

ที่มา <http://www.theglobaleconomy.com>

ในการประชุมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 19 ที่กรุงวอร์ซอ ในปี พ.ศ. 2556 มีการสร้างกลไกสำหรับให้แต่ละประเทศกำหนดเป้าหมายสนับสนุนในระดับประเทศอย่างมุ่งมั่น (Intended Nationally Determined Contributions-INDCs) และนำเสนอแผนการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศ สำหรับประเทศไทยได้จัดทำแผนแม่บทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปี 2558-2593 ประกอบไปด้วยเป้าหมายระยะกลางและระยะยาวดังนี้¹¹

แผนแม่บทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายระยะกลางถึงปี 2563

ด้านการปรับตัวต่อผลกระทบ

จัดทำระบบพยากรณ์
สภาพอากาศและเตือนภัยล่วงหน้า

จัดทำระบบประกันผลผลิตการเกษตร

พัฒนากองทุนเพื่อการฟื้นฟู
เยียวยา และปรับตัวต่อผลกระทบจาก
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เพิ่มสัดส่วนพื้นที่อนุรักษ์
ความหลากหลายทางชีวภาพ

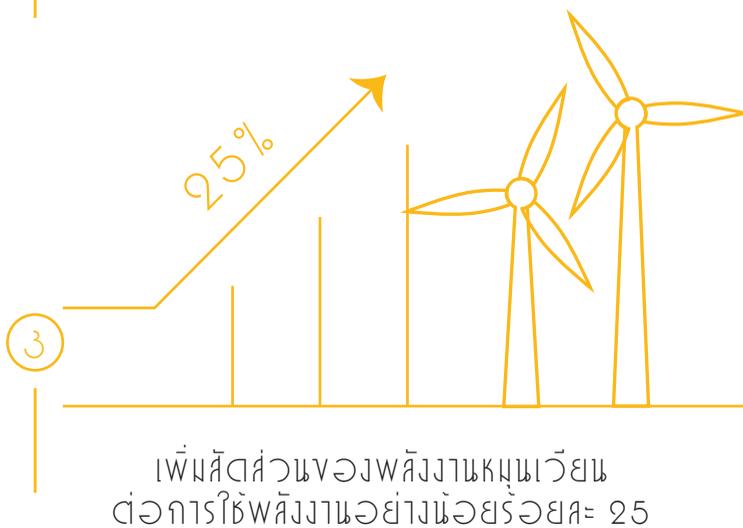
ทุกจังหวัดชายฝั่งทะเลมีแผน
บูรณาการการฟื้นฟูพื้นที่ชายฝั่ง

มีแผนปฏิบัติการระดับ
ท้องถิ่นในการปรับตัว

แผนแม่บทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายระยะกลางถึงปี 2563

ด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

แผนแม่บทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายระยะยาวและเป้าหมายต่อเนื่อง (ปี 2593)

ด้านการปรับตัวต่อผลกระทบ

มีการจัดการทรัพยากรน้ำและชลประทานที่ดีขึ้น
โดยวัดจากเกษตรกรผู้ได้ประโยชน์

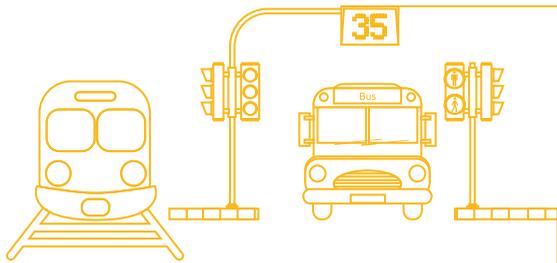
การเพิ่มความยั่งยืนทางความหลากหลายทางชีวภาพ
โดยการอนุรักษ์สายพันธุ์และการสนับสนุน
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ฯลฯ

ข้อมูลเพิ่มเติม: http://www.deqp.go.th/media/36631/แผนแม่-บท_2558_2593.pdf

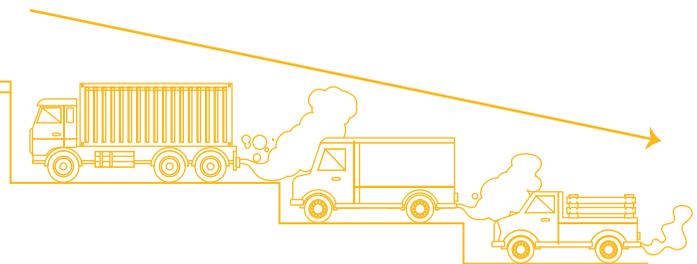
ด้านการลดก๊าซเรือนกระจก

ลดค่าความเข้มของการใช้พลังงานลงร้อยละ 25

เพิ่มสัดส่วนการเดินทาง
ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ

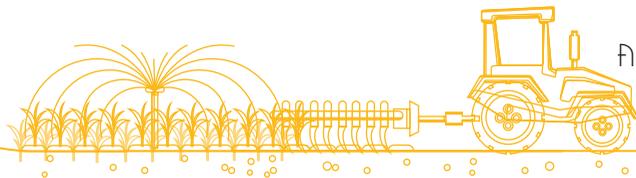
ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก
จากการคมนาคมขนส่ง

ลดพื้นที่กำจัดขยะมูลฝอย
แบบเทกอง (OPEN DUMPING)

เพิ่มการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม
คาร์บอนต่ำและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เพิ่มพื้นที่เกษตรที่ได้รับการรับรอง
มาตรฐานเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

ลดสัดส่วน
การปล่อย
ก๊าซเรือนกระจก
ต่อมูลค่า
ผลิตภัณฑ์
มวลรวม

ลดการเผาในพื้นที่เกษตร

รายงานความก้าวหน้าราย 2 ปี ฉบับแรกของประเทศไทย

ในรายงานความก้าวหน้าราย 2 ปี ฉบับแรกของประเทศไทย ที่ได้จัดส่งให้ UNFCCC ในปี 2558¹² ระบุว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 32 มีพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 46 และอีกร้อยละ 22 ที่เหลือเป็นพื้นที่ใช้สอยประเภทอื่นๆ โดยพื้นที่ 2 ใน 3 ของพื้นที่เกษตรกรรมใช้สำหรับปลูกข้าวและเป็นพื้นที่เกษตรกรรมประเภทอื่นๆ

ในขณะที่ พื้นที่เกษตรกรรมครอบคลุมพื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของประเทศ แต่ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศกับลดลงอยู่ที่ร้อยละ 8 ในขณะที่ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงถึงประมาณร้อยละ 18 ส่วนใหญ่เป็นก๊าซมีเทนจากนาข้าว และ ไนโตรเจนไดออกไซด์ จากดินที่ใช้ในการเกษตร

แต่อย่างไรก็ตาม ในเวลานั้นปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ถูกดูดกลับจากภาคการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการป่าไม้ (the Land-use, Land-use Change and Forestry Sector :LULUCF) อยู่ที่ 114 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์ต่อปี ซึ่งค่อยๆ เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการฟื้นฟูป่าและมาตรการในการป้องกันรักษาป่าที่เข้มข้นขึ้น แต่อีกส่วนหนึ่งก็น่าจะมาจากพื้นที่ปลูกยางพาราที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกษตรกรเปลี่ยนนาข้าวเป็นสวนยาง อย่างไรก็ตาม การสะสมคาร์บอนในดินที่เกิดจากการปรับปรุงวิธีการเกษตรที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นยังไม่ได้ถูกนำมาคำนวณในสมการนี้

ในประเด็นของการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการป่าไม้ อีกส่วนหนึ่งที่เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนคือ โครงการพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่เกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่เกษตรกรรมขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งมีส่วนอย่างมากที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้ดี

นับตั้งแต่ที่ป่าไม้ของไทยมีไม่ถึงร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ กรมป่าไม้ได้กำหนดนโยบายและวางเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าไม้มานานแล้ว ก่อนที่ประเด็นเรื่องการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากภาคป่าไม้จะเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะพระองค์ทรงตระหนักว่าทรัพยากรป่าไม้มีประโยชน์ในหลายประการ ทั้งในแง่ของ การเป็นแหล่งต้นน้ำ สำหรับน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ และเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญสำหรับประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้พระองค์ยังทรงตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าในเมือง อย่างกรณีของพื้นที่สีเขียวคั่งบางกะเจ้าที่ได้รับการขนานนามว่าปอดของคนกรุงเทพ ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริให้ช่วยกันอนุรักษ์และคุ้มครองจนรอดพ้นจากกระแสการพัฒนา จนปัจจุบันบางกะเจ้ากลายเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่สำหรับคนเมือง

ในปี 2536 ซึ่งเป็นปีที่พระองค์มีพระชนมพรรษาครบ 65 พรรษา มีการจัดทำโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ขึ้นทั่วประเทศ หนึ่งในบรรดาโครงการที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากคือ โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ (เขาแผงม้า) ในเวลานั้นเป็นพื้นที่เขาหัวโล้นตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ป่ากันชนของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย โดยนายชวน หลีกภัย ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเป็นประธานปลูกกล้าไม้ต้นแรกที่เขาแผงม้าด้วย ปัจจุบันเขาแผงม้าไม่เพียงแต่มีชื่อเสียงจากความสำเร็จในการฟื้นฟูป่าเท่านั้น แต่ยังคงเป็นที่อยู่อาศัยของฝูงกระทิงกว่า 50 ตัว

นอกจากนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการจัดการป่าในรูปแบบใหม่ไปทั่วประเทศ ที่เรียกกันว่า “ป่าครอบครัว” ซึ่งหลายๆ ประเทศในทวีปยุโรปต่างมีประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ของครอบครัวเหนือพื้นที่ป่า ซึ่งป่าเหล่านั้นจะได้รับการดูแลและจัดการอย่างดีสืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี แต่วิถีปฏิบัติแบบนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประเทศไทย

ป่าครอบครัว

ปัจจุบันนี้เยอรมันและฝรั่งเศสมีพื้นที่ป่าคิดเป็นร้อยละ 30 ของพื้นที่ประเทศ ในฝรั่งเศส พื้นที่ป่า 75 ล้านไร่ เป็นของเอกชน (หรือร้อยละ 74 ของป่าทั้งหมด) ในเยอรมัน ประชากรประมาณ 2.5 ล้านคนมีพื้นที่ป่า เป็นของตนเอง เฉลี่ยประมาณคนละ 12.5 ไร่ ในฟินแลนด์มีพื้นที่ป่า 150 ล้านไร่ ในบรรดาพื้นที่เหล่านี้ร้อยละ 60 อยู่ในความครอบครองของเอกชนจำนวน 9 แสนคน เฉลี่ยมีพื้นที่ป่าคนละประมาณ 100 ไร่ ในสหรัฐอเมริกา มีพื้นที่ป่าประมาณ 1,500 ล้านไร่ และ 500 ล้านไร่ อยู่ในความครอบครองของเอกชน 10 ล้านคน (หรือ เฉลี่ยคนละ 50 ไร่) ที่น่าสนใจ คือ กว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ในสหรัฐอเมริกาเป็นของเอกชน พื้นที่ป่า ที่ถือครองกรรมสิทธิ์โดยเอกชนเหล่านี้ เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตในท้องถิ่นและสหกรณ์การตลาด และยังเป็น สมาชิกของสมาคมและสมาพันธ์ต่างๆ ในระดับประเทศด้วย มีงานวิจัยมากมายหลายชิ้นที่สนับสนุนแนวคิดของ ป่าครอบครัว อาทิเช่น มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ ภายใต้โครงการ Forest Service นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้ง สมาพันธ์ป่าครอบครัวสากลขึ้นด้วย แต่ปัจจุบันยังไม่มีประเทศใดในเอเชียเป็นสมาชิกของสมาพันธ์นี้

พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยถือเป็นพื้นที่ของรัฐ ทั้งนี้ถ้าสภาพป่าเสื่อมโทรมรัฐอาจพิจารณาอนุญาตให้เอกชนขอใช้ ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องเป็นตามกฎหมายของพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ แม้ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาจะมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับการส่งเสริมป่าชุมชน (ปัจจุบัน มีป่าชุมชนที่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการแล้วกว่า 9,000 แห่งทั่วประเทศไทย) แต่แนวคิดของ ป่าครอบครัวกลับไม่เคยมีการพูดถึงกันมากนัก การพัฒนาป่าครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทย จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าปราศจากบุคคลสำคัญท่านหนึ่ง นั่นก็คือ นายศิริพงษ์ โทหนองตอ จาก อ. บ้านไร่ จ. อุทัยธานี เพราะมีพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นแรงบันดาลใจ ตั้งแต่ปี 2543 นายศิริพงษ์ โทหนองตอ จึงเริ่มลงมือฟื้นฟูผืนดินแห้งแล้งที่เคยเป็นไร่ร้าง ให้กลายเป็นป่าหลายชั้นเรือนยอดที่มีทั้งไม้ใช้สอย ไม้กินได้ และ พืชสมุนไพรจำนวนมากภายหลังการเข้าสำรวจพื้นที่ป่าครอบครัวของศิริพงษ์ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) ได้มอบใบประกาศเกียรติคุณใบแรกในประเทศไทย ภายใต้โครงการสนับสนุนกิจกรรมลด ก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจให้กับคุณศิริพงษ์ ปัจจุบันแนวคิดป่าครอบครัวได้รับการยอมรับและมีการนำไป ปฏิบัติในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ได้ศึกษาวิจัยป่าครอบครัวทั้ง 49 แห่ง พบว่า ป่าครอบครัวช่วยสร้างรายได้ในครัวเรือนประมาณปีละ 20,000 บาท/ไร่ ซึ่งมากกว่ารายได้ที่เกษตรกรไทย จะได้รับจากการปลูกพืชเศรษฐกิจขายให้กับตลาดโลกกันทีเดียวไป หากประเทศไทยต้องการเพิ่มพื้นที่ ป่าไม้ให้ได้ถึงร้อยละ 40 นั้นหมายความว่า ต้องมีพื้นที่ป่าแห่งใหม่เพิ่มขึ้นอีก 162.5 ล้านไร่ แต่ปัญหาในขณะนี้ คือ พื้นที่ป่าซึ่งอยู่ในความดูแลของรัฐไม่เพียงพอที่จะทำให้เป้าหมายที่วางไว้นั้นสำเร็จได้ ดังนั้นการส่งเสริม ให้ประชาชนหันมาปลูกป่าครอบครัวให้มากขึ้นในพื้นที่ของตนเอง จึงน่าจะเป็นคำตอบที่ง่ายกว่า ถ้าเกษตรกร 10 ล้านคน จัดสรรที่ดินเพียงแค่คนละ 2.6 ไร่ สำหรับปลูกป่าครอบครัวเท่านั้น เราก็สามารถบรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ได้แล้ว

ในปี 2558 ประเทศภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้เข้าร่วมประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และให้การรับรองกรอบข้อตกลงปารีสซึ่งมีสาระสำคัญคือ ควบคุมอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกไม่ให้เพิ่มขึ้นเกิน 2 องศาเซลเซียส และเมื่อประเทศต่างๆ ให้สัตยาบันต่อข้อตกลงปารีส เป้าหมายการดำเนินงานของประเทศในระดับมุ่งมั่น¹ (Intended Nationally Determined Contributions: INDCs) จะเปลี่ยนมาเป็นการมีส่วนร่วมของประเทศในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Nationally Determined Contribution: NDC)²

สำหรับกรณีของประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2490-2535 จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น ถึง 3 เท่า ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศต่อประชากรเพิ่มขึ้นกว่า 10 เท่า และ ภายในช่วงเวลาดังกล่าว ปริมาณก๊าซเรือนกระจกต่อประชากรเพิ่มขึ้น 20 เท่า เนื่องจากเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศกำลังเติบโตและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าสู่ช่วงปี 2535-2538 ทั้งผลผลิตมวลรวมภายในประเทศและอัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากรเพิ่มถึงร้อยละ 50 ก่อนที่ประเทศไทยจะประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี 2540

เมื่อกลับมามองที่ปัจจุบัน ในปี 2559 GDP ของประเทศไทยอยู่ที่ประมาณ 196,470 บาท หรือเกือบสองเท่าของ GDP ในปี 2538 ซึ่งถือเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูงกว่าในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ในขณะที่ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อประชากรอยู่ที่ 4.5 ตัน เพิ่มขึ้นเพียงแค่ 1.5 เท่าของปี 2538

ตรงนี้สะท้อนภาพที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ ก่อนปี 2540 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกของไทยเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่า ทุกครั้งที่ GDP เติบโตขึ้น 2 เท่า แต่ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี 2540 ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเพียงแค่ 1.5 เท่า เท่านั้นเอง เราสามารถอนุมานได้ว่า แม้ประเทศไทยจะมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมากในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา แต่ก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมานั้นยังน้อยกว่าในช่วงก่อนปี 2540

สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงหลังจะเป็นการขยายตัวของธุรกิจบริการ (การท่องเที่ยว) และภาคอุตสาหกรรม ซึ่งกระบวนการผลิตของภาคอุตสาหกรรมก็มีการนำใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น เลยทำให้ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อประชากรมีจำนวนน้อยลง รวมถึงในภาคพลังงานมีการนำพลังงานทดแทนมาใช้เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9

¹คือแผนดำเนินการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกโดยสมัครใจของแต่ละประเทศ ซึ่งจะต้องมีความ 'เหมาะสม' และแสดงถึงความ 'มุ่งมั่น' ที่จะช่วยสนับสนุนเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับโลก ดำเนินการก่อนปี 2020

²แต่ละประเทศเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ในรูปแบบของการนำเสนอเจตจำนง "การมีส่วนร่วมของประเทศ" (Nationally Determined Contribution: NDC) ดำเนินการหลังปี 2020

Nations Unies
les Changements C

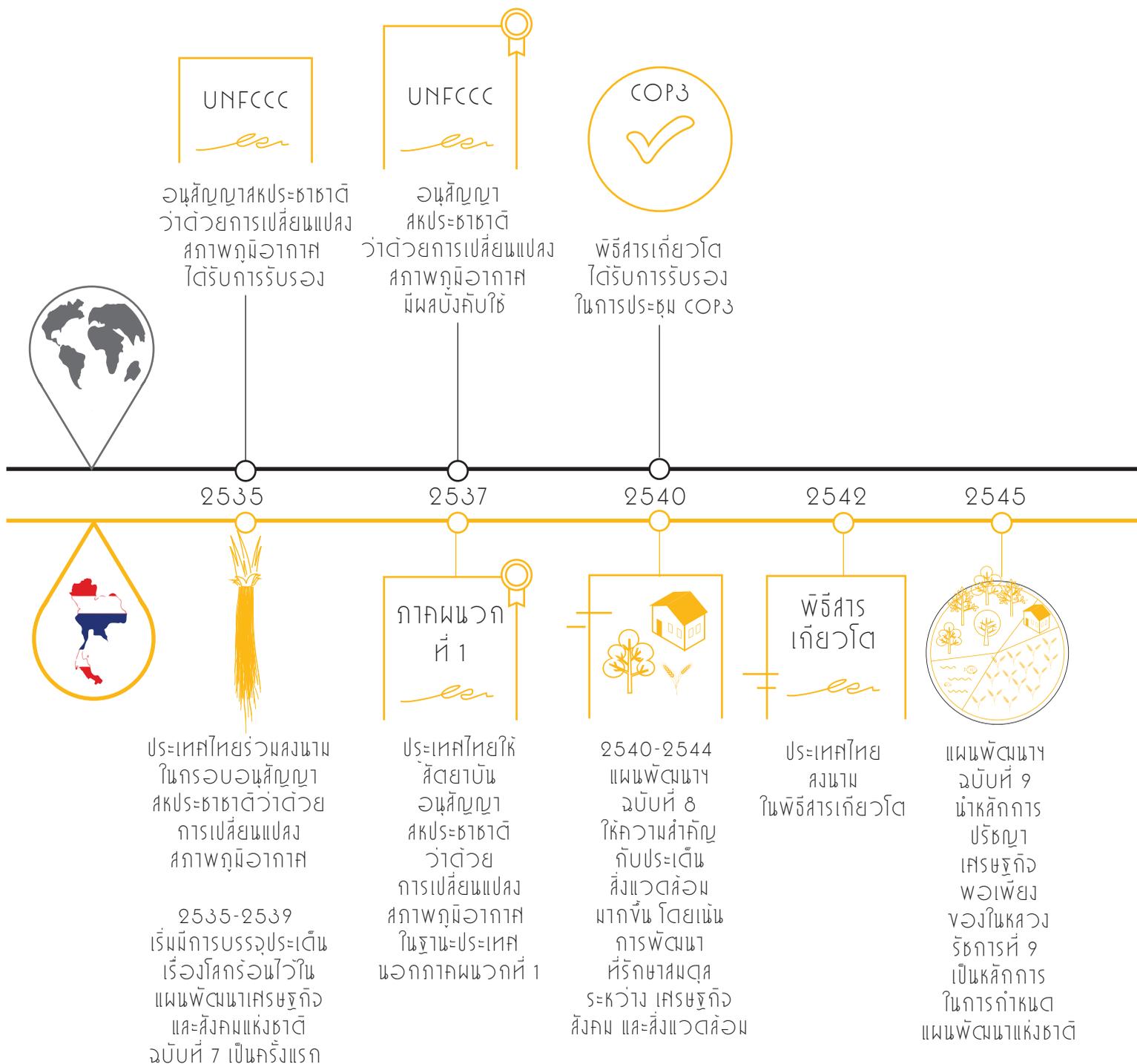
COP21/CMP11

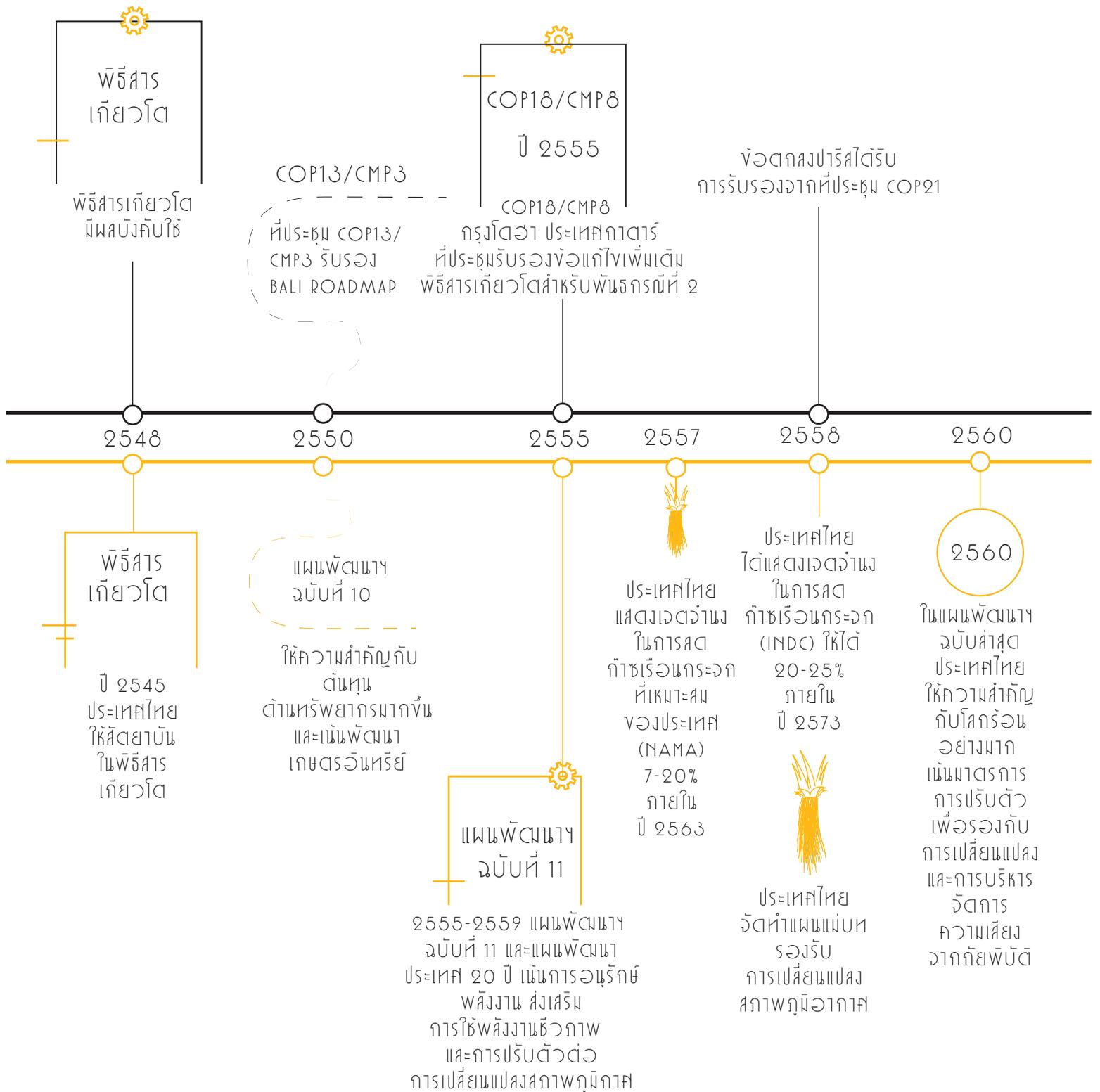
Paris - Le P

Thaïlande
Thailand

ความพยายามในการแก้ปัญหาโลกร้อน

ข้อตกลงปารีสมีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ปี 2559 หลังจากนั้นอีก 34 วัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จสวรรคต ในวันที่ 13 ตุลาคม ปี 2559 พระองค์ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ และกษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุดในโลกและนานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ในรัชสมัยของพระองค์ มีนายกรัฐมนตรี 30 คนเข้ามาบริหารประเทศ และเกิดชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงกว่า 23,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ ซึ่งเป็นเสมือนมรดกอันล้ำค่าที่พระองค์พระราชทานไว้ให้คนไทย หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงหลายแห่งมีส่วนสำคัญในการบรรเทาผลกระทบจากโลกร้อนและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศได้อย่างมั่นคง

มีการคาดการณ์กันว่าในปี 2568 จำนวนประชากรในประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นถึง 68.6 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 0.85 ของประชากรโลก จากนั้นจะค่อยลดลง และเมื่อถึงปี 2593 จำนวนประชากรจะลดลงไปจนเท่ากับเมื่อปี 2543 คือ อยู่ที่ประมาณ 62.5 ล้านคน (หรืออาจจะประมาณร้อยละ 0.64 ของประชากรโลก) แม้คนไทยจำนวนมากเหล่านั้นจะไม่ได้โชคดีที่เกิดในรัชสมัยของในหลวงรัชกาลที่ 9 แต่เราก็หวังว่าเมื่อปี 2593 คนไทยจะยังคงเจริญรอยตามแนวคิดและน้อมนำคำสอนของพระองค์ที่ไม่เคยล้าสมัยไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เฉากเช่นเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้วางรากฐานสู่ความสุขอย่างยั่งยืนให้กับคนยุคนี้

¹South-South in Action; Sustainability in Thailand; Experiences for Developing Countries. New York: United Nations Office for South-South Cooperation and Ministry of Foreign Affairs of Thailand, 2017.

²Thailand: Carbon dioxide (CO₂) emissions per capita, the global economy, <http://www.theglobaleconomy.com>

³Thailand Human Development report 2007; Sufficiency Economy and Human Development. Bangkok, United Nations Development Programme (UNDP) 2007. ISBN 974-88126-3-4.

⁴Philosophy of Sufficiency Economy. Chai Pattana Foundation www.chaipat.or.th accessed 12 August 2017.

⁵Schumaker, E.F. 1973 "Buddhist Economics" *Small is Beautiful; Economics as if People Mattered*. London: Blond and Briggs, Ltd.

⁶Mongsawad, Prasopchoke (2010) "The Philosophy of the Sufficiency Economy: A contribution to the Theory of Development" *Asia-Pacific Development Journal*. 17 (1):123-143.

⁷The United Nations Framework convention on Climate Change.

⁸Status of Ratification of the Convention, UNFCCC.

⁹R. Stavins, J. Zhou, et al., "International Cooperation: Agreements and instruments" Chapter 13 in: *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution to Working Group III to the Fifth Assessment report of the IPCC*. Cambridge University Press. 2014.

¹⁰King, D et al., (2011) *Copenhagen and Cancun International Climate Change Negotiations: Key Lessons and Next Steps*. Oxford, UK: Smith School of Enterprise and Environment, University of Oxford.

¹¹Asvapoositkul, N (2014) *Thailand's Climate Change Policies*. Presentation to the 12th Workshop on GHG Inventories in Asia. ONEP, 2014.

¹²Thailand's First Biennial Update report to UNFCCC. ONEP, 2015.

กษัตริย์ นักพัฒนา

เรื่อง อโนชา พิชัยศิริ

“

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้รับการขนานนามจากชาวโลกว่าทรงเป็น พระมหากษัตริย์นักพัฒนา พระองค์ทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรที่ยากไร้และด้อยโอกาสทั่วทุกภูมิภาค ทรงสดับรับฟังปัญหาทุกข์ยากของราษฎร และทรงมีพระเมตตาพระราชทานแนวทางการดำรงชีพ เพื่อให้ประชาชนของพระองค์สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน โครงการพัฒนาชนบทต่างๆ ขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังประโยชน์ให้กับประชาชนนับเป็นล้านๆ ทั่วทั้งสังคมไทย... ด้วยพระปรีชาสามารถในการเป็นนักคิดของพระองค์ท่าน ทำให้นานาประเทศตื่นตัวในการปรับปรุงแบบการพัฒนาภายใต้แนวคิดใหม่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งชี้แนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นความสมดุล องค์กรวม และยั่งยืน โดยเน้นหลักการ ความพอประมาณ และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอที่จะต้านทานและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ปรัชญาดังกล่าวซึ่งเน้นแนวทาง “การเดินสายกลาง” ทำให้องค์การสหประชาชาติมีปณิธานมุ่งมั่นพัฒนาคน ให้ประชาชนเป็นเป้าหมายศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดี และยั่งยืนต่อไป

”

คำกล่าวเบื้องต้น เป็นบางช่วงบางตอนของคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติของนาย “โคฟี อันนัน” อดีตเลขาธิการสหประชาชาติ ในโอกาสที่ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล “ความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนามนุษย์ (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award)” แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ที่แสดงให้เห็นถึงพระอุตสาหะของพระองค์ในการขจัดความยากไร้ของราษฎร และยังวางรากฐานให้สังคมสามารถยืนหยัดอย่างเข้มแข็ง บนวิถีของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นหลักปรัชญาที่ใช้ในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ทั่วโลกยอมรับ

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ย้อนกลับไปเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 พระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยในวันบรมราชาภิเษก “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” แสดงออกถึงพระราชปณิธานที่จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ เพื่อความสุขของราษฎร ตลอดระยะเวลา 70 ปีของการครองราชย์พระองค์ได้แสดงชาวไทยและประชาคมโลกได้ประจักษ์ถึงพระวิริยะ อุตสาหะ ที่จะทรงจัดทุกข์บำรุงสุขให้กับพสกนิกรทั่วทั้งแผ่นดิน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ภาพที่เราคุ้นตาอยู่เสมอคือ พระองค์จะเสด็จพระราชดำเนินไปทุกหนทุกแห่งบนผืนแผ่นดินไทย ที่ใดที่ราษฎรของพระองค์กำลังประสบทุกข์ร้อน อย่างพระบาทก็จะเสด็จพระราชดำเนินไปถึง จนนำมาสู่โครงการพัฒนาต่างๆ มากมายที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรให้ดีขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า “ทรงร่วมทุกข์ร่วมสุขกับประชาชน” พระราชจริยวัตรที่งดงามเหล่านี้ทรงทำให้พระองค์เป็นที่เคารพรักของคนไทยทั้งประเทศและได้รับการยกย่องไปทั่วโลก

เริ่ม

ต้นงานพัฒนา

งานพัฒนาในช่วงแรกเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ราษฎรประสบอยู่ เช่น พระราชทานความช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ สาธารณสุข ดูแลสุขภาพอนามัยของราษฎร ซึ่งในสมัยนั้นยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้สะดวกเช่นในปัจจุบัน สามโครงการที่สำคัญในช่วงนั้น เช่น การจัดตั้งหน่วยแพทย์พระราชทาน โครงการเรือเวชพาหน์ ออกบริการรักษาประชาชนที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง และโครงการศึกษาวิจัยเพื่อผลิตน้ำเกลือใช้ในประเทศ

ค่อยๆ สร้างให้พออยู่พอกิน

งานพัฒนาในช่วงปี 2496-2520¹ เป็นการส่งเสริมการพัฒนาแบบพออยู่พอกิน พระองค์ทรงเริ่มงานพัฒนา จากการเสร็จเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภาคของประเทศเมื่อปี 2495 เป็นการเสด็จไปเพื่อรับทราบปัญหาความทุกข์ร้อนที่แท้จริงของประชาชน ทรงศึกษาข้อมูลสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละภูมิภาค เพื่อทรงหาทางแก้ไข ปัญหาเหล่านั้นให้ตรงจุด และสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ภายหลังจากการเสร็จพระราชดำเนินในครั้งนั้น ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ราษฎรมากมาย โดยโครงการพระราชดำริแห่งแรก เกิดขึ้นเมื่อพระองค์เสด็จไปเยี่ยมราษฎรที่ บ้านห้วยมงคล จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ห่างไกล การคมนาคม ทำให้ราษฎรประสบความยากลำบากในการนำพืชผลทางการเกษตรออกมาจำหน่าย พระองค์จึงได้พระราชทานโครงการถนนห้วยมงคล จากนั้น ปี 2496 พระราชทานพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า ใน อ. หัวหิน จ. ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อบรรเทาความแห้งแล้ง นับเป็นโครงการพระราชดำริด้านการชลประทานแห่งแรกของพระองค์

งานพัฒนาในช่วงนี้จะเน้นไปที่การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเป็นหลักขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ราษฎรสามารถพึ่งตนเองได้ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ สร้างถนน และทรงเริ่มงานพัฒนาที่เน้นให้ประชาชน “กินดีอยู่ดี แบบ พอกินพอใช้” ก่อน

¹ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการพัฒนาประเทศ, มูลนิธิชัยพัฒนา

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้ที่ถวายงานรับใช้ใกล้ชิด
ในหลวงรัชกาลที่ 9 มาหลายทศวรรษ กล่าวว่า ถ้าใช้ภาษาเศรษฐศาสตร์
อธิบายความหมายนี้ก็คือ แทนที่จะเน้นการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม
นำการพัฒนาประเทศ ควรที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพื้นฐาน
ก่อน นั่นคือ ทำให้ประชาชนในชนบทส่วนใหญ่พอมีพอกินก่อน เป็นแนวทาง
การพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้ เพื่อสร้างพื้นฐานและความมั่นคง
ทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ²

โครงการสำคัญระยะนี้ ได้แก่ **โครงการฝนหลวง** ทรงมีพระราชดำริ
ให้ทดลองทำฝนเทียมเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งให้กับราษฎร ใช้เวลาพัฒนา
กว่า 14 ปี กว่าจะนำมาทดลองใช้ครั้งแรกเมื่อปี 2512 ในแต่ละปี
ปฏิบัติการฝนหลวงพระราชทานได้สร้างความชุ่มชื้นให้แก่เรือกสวน ไร่นา
ของเกษตรกรกว่า 200 ล้านไร่

โครงการหลวงริเริ่มจากแนวคิดที่จะช่วยเหลือชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่
ทางภาคเหนือของไทย ซึ่งแต่เดิมเคยปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย ให้หันมา
ปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ โครงการหลวงแห่งแรกเกิดขึ้นที่
ดอยอ่างขาง จ. เชียงใหม่ ซึ่งในเวลานั้นถือว่าเป็นแหล่งผลิตฝิ่นชั้นดี โดยใน
ระยะแรกเป็นการศึกษาวิจัย เพื่อหาพืชที่เหมาะสมสำหรับนำมาปลูกบน
ดอยสูง เมื่อทดลองจนได้ผล จึงมีการส่งเสริมให้เกษตรกรนำไปปลูก จัดหา

² เศรษฐกิจพอเพียง นำความสุขของชีวิตอย่างยั่งยืน, ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

ตลาด รวมถึงมีการนำไปแปรรูปในเชิงอุตสาหกรรม ทุกวันนี้ประเทศไทย
ซึ่งเคยเป็นแหล่งปลูกผืนรายใหญ่ของโลกกลายเป็นอดีตไปแล้ว เพราะความ
สำเร็จของโครงการหลวง ปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวงมีสถานีวิจัยทดลอง
4 แห่ง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 38 แห่ง กระจายอยู่ตามดอยสูง
ทางภาคเหนือของไทย ครอบคลุมพื้นที่ 1,755,625 ไร่ มีประชาชนที่ได้รับ
ประโยชน์ 30,566 ครัวเรือน หรือ 145,898 คน³

ชาว ไทย ภูเขา

ในพื้นที่โครงการหลวงมีรายได้เฉลี่ย
สูงกว่าเส้นความยากจนร้อยละ 73
โดยรายได้เฉลี่ยต่อปีอยู่ที่
144,375 บาทต่อครัวเรือน⁴

³ รายงานประจำปี มูลนิธิโครงการหลวง, 2552

⁴ สภาวะเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปี 2551/2552, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

พอเพียง

สู่ความยั่งยืน

เป็นงานพัฒนาในช่วงปี 2521 ถึงปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนาประเทศของรัฐบาลไทยในอดีต เน้นขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยใช้ระบบการค้าเสรี เร่งให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีตัวชี้วัดความมั่งคั่งอยู่ที่ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และรายได้เฉลี่ยของประชากร แม้การพัฒนาในทิศทางนี้จะช่วยทำให้เกิดความเจริญทางวัตถุ แต่การเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานยังกระจุกตัวอยู่เฉพาะประชาชนบางกลุ่ม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม แม้แต่ระบบการผลิตที่ต้องพึ่งพิงตลาดอย่างมาก ก็ทำให้ความสามารถในการพึ่งตนเองของสังคมมีน้อยลง และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและวัฒนธรรม

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงทอดพระเนตรเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทรงเตือนให้พสกนิกรตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิต แบบ “พออยู่ พอกิน” ต่อมาได้พระราชทานให้ใช้คำว่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจาก “การพึ่งตนเอง” อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยต้องคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนต้องใช้หลักวิชาการความรู้ มีคุณธรรม และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร อย่างรอบคอบ ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและในการกระทำ ทำงานอย่างมีความสุข รู้รักสามัคคี ก็จะนำไปสู่ความก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม และสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี⁵

⁵ พระมหากษัตริย์นักพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขสู่ปวงชน, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554

เศรษฐกิจ พอเพียง

สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ
ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ
โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ
เน้นความพอประมาณ มีเหตุมีผล
และสร้างภูมิคุ้มกัน
ให้แก่ตนเองและสังคม

ปี 2549 องค์การสหประชาชาติได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล

“ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์”

แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
และยังกล่าวยกย่องว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นแนวปฏิบัติให้กับทุกประเทศ ที่ต้องการสร้างเข้มแข็ง
อย่างยั่งยืน และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำ
ประเทศไทย ได้จัดทำรายงาน ปี 2550 เรื่อง
“เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” เผยแพร่ไปทั่วโลกด้วย

โครงการสำคัญในระยะนี้ เช่น การจัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในภูมิภาคต่างๆ จำนวน 6 แห่ง ระหว่างปี 2522-2526 เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้กับประชาชน โดยยึดหลักการที่ว่า ประชาชนจะต้องพึ่งพาตนเองได้ และในขณะเดียวกันต้องเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กันด้วย

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

เป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด พระองค์ทรงทดลองจนประสบความสำเร็จ จึงพระราชทานแนวคิดและวิธีปฏิบัติให้แก่ราษฎรได้นำไปใช้ มีการนำไปปฏิบัติกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เกษตรทฤษฎีใหม่ ถือเป็นรูปธรรมอย่างหนึ่งของการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการหญ้าแฝก

เป็นการนำหญ้าแฝก ซึ่งมีระบบรากยาว (หยั่งรากลึกและแผ่กระจาย เป็นลักษณะตาข่ายลงเป็นแนวตั้ง) มาใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงใช้ในการฟื้นฟูคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะหญ้าแฝก ช่วยชะลอความเร็วของน้ำ ลดการสูญเสียความชุ่มชื้นของดิน ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน และยังสามารถดูดซับโลหะหนักในดินไม่ให้ปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำได้ดี จากปี 2536-2557 มีการปลูกหญ้าแฝกแล้ว 4,563 ล้านกล้า เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่ 10,957,153 ไร่⁶

⁶ การบริหารจัดการการใช้หญ้าแฝกอย่างยั่งยืน, กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรกฎาคม 2558

ผลสัมฤทธิ์จากการพัฒนาและอนุรักษ์ดิน
ที่สามารถแก้ไขปัญหากับประชาชน สหภาพวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ
(The International Union of Soil Science)
จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล

นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยธรรม (The humanitarian Soil Scientist)

World
Soil Day

เพื่อสดุดีพระเกียรติคุณ แต่ในหลวงรัชกาลที่ 9 และกำหนดให้
วันที่ 5 ธันวาคมของทุกปี (ซึ่งเป็นวันพระราชสมภพของ
ในหลวงรัชกาลที่ 9) เป็น “วันดินโลก” (World Soil Day)

ถอดรหัสความรู้ของ **พ่อ**
“หล้าแฝก”

คุณสมบัติ

ทดทาน ปลู่ง่าย ขึ้นได้ดีในดินทุกประเภท
เติบโตรวดเร็ว แดกกอง่าย มีระบบรากยาว
ช่วยดูดซับน้ำไว้ในดิน

ประโยชน์

ต้านอนุรักษ์ดินและน้ำ

1. ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
2. ช่วยดักตะกอนดิน (60-80%)
และลดการสูญเสียธาตุอาหาร
3. ลดความแรงของน้ำที่ไหลบ่า(50-70%)
4. ช่วยกักเก็บน้ำไว้ในดิน (20-25%)
5. เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน 64 กรัมต่อตัน (413 กิโลกรัมต่อไร่)
6. ช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีขึ้น ทำให้ดินโปร่ง ช่วยให้การระบายอากาศของดินดีขึ้น

ต้านสิ่งแวดล้อม

1. ช่วยรักษาคุณภาพน้ำและแหล่งน้ำ
2. ช่วยดูดซับโลหะหนัก
3. ช่วยในการบำบัดและกรองน้ำเสีย
4. ป้องกันการพังทลายของไหล่ถนน

	ปีงบประมาณ	เป้าหมาย (กล้า)	ผลการดำเนินงาน กล้า ไร่	
	2536	4,000,000	6,436,765	16,092
	2537	8,000,000	8,562,210	21,406
	2538	20,000,000	21,533,871	53,835
	2539	27,000,000	26,561,019	66,403
	2540	80,000,000	86,399,999	216,000
	2541	95,000,000	98,010,346	245,026
	2542	95,000,000	97,905,158	244,763
	2543	190,000,000	194,449,173	486,123
	2544	200,000,000	199,858,830	499,647
	2545	170,000,000	170,531,060	426,328
	2546	200,000,000	202,000,000	505,000
	2547	300,000,000	315,017,163	787,543
	2548	300,000,000	319,886,671	799,717
	2549	300,000,000	333,825,141	834,563
ผลการดำเนินงาน	2550	300,000,000	350,854,960	877,137
ส่งเสริมการปลูก	2551	300,000,000	334,759,522	836,899
หญ้าแฝกของ	2552	300,000,000	326,306,820	815,767
กรมพัฒนาที่ดิน	2553	270,000,000	294,182,923	735,457
ที่ได้รับจัดสรร	2554	270,000,000	310,203,492	775,509
ตั้งแต่ปีงบประมาณ	2555	321,000,000	323,349,675	808,374
2536-2557⁷	2556	270,000,000	271,750,120	679,375
	2557	270,000,000	271,048,090	677,620

⁷ การบริหารจัดการการใช้หญ้าแฝกอย่างยั่งยืน, กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรกฎาคม 2558

จำนวนกล้าเป้าหมาย
จากปี 2536-2557

4,290,487,060

สามารถดำเนินงานได้

4,563,433,008

ด้านพัฒนา
แหล่งน้ำ

3,204

ภาคเหนือ 1,233
ภาคกลาง 503
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 841
ภาคใต้ 627

ปัจจุบันมีโครงการ
อันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ
ที่กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค
ของประเทศไทยจำนวน

4,685 โครงการ^๘

ภาคเหนือ 1,770
ภาคกลาง 805
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,178
ภาคใต้ 908
ไม่ระบุพื้นที่ 24

ด้านสวัสดิการ
สังคม/การศึกษา

393

ภาคเหนือ 199
ภาคกลาง 74
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 53
ภาคใต้ 63
ไม่ระบุพื้นที่ 4

ด้านการเกษตร

169

ภาคเหนือ 46 ภาคกลาง 51
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 44 ภาคใต้ 28

ด้านคมนาคมสื่อสาร 86

ภาคเหนือ 22
ภาคกลาง 22
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 20
ภาคใต้ 22

^๘ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชและพระบรมวงศ์ รวม 6 พระองค์ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, พฤศจิกายน 2559

ด้านสิ่งแวดล้อม

177

ภาคเหนือ 62
 ภาคกลาง 41
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 37
 ภาคใต้ 34
 ไม่ระบุพื้นที่ 3

ด้านส่งเสริมอาชีพ
 341

ภาคเหนือ 89
 ภาคกลาง 36
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 122
 ภาคใต้ 94

ด้านสาธารณสุข

57

ภาคเหนือ 15 ภาคกลาง 16
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 9
 ภาคใต้ 7 ไม่ระบุพื้นที่ 10

การพัฒนาแบบ
 บูรณาการ/อื่นๆ 258

ภาคเหนือ 104
 ภาคกลาง 62
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 52
 ภาคใต้ 33
 ไม่ระบุพื้นที่ 7

นอกจากผลสำเร็จของงานพัฒนาที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงทุ่มเท พระวิริยะ อุตสาหะ จนสามารถวางรากฐานการพัฒนาประเทศได้อย่าง มั่นคงแล้ว อีกสิ่งที่คุณไทยได้เรียนรู้จากพระองค์ท่าน คือ หลักการทรงงาน ที่ทรงใช้สำหรับการพัฒนาที่มีเป้าหมายอยู่ที่ ความอยู่ดีกินดีของราษฎร ทรงเน้นที่ “การพัฒนาคน” ให้สามารถพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อน โดยทรงใช้กลยุทธ์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งจะต้องเป็นการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ ทำอย่างค่อยเป็น ค่อยไป ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และที่สำคัญจะต้องมีการศึกษา ค้นคว้า ทดลองอย่างละเอียด ก่อนที่จะนำไปถ่ายทอดให้ประชาชนและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ การพัฒนาตามแนวพระราชดำริที่ว่า

“การพัฒนานั้น
ไม่ใช่การทำให้เกิด
ความก้าวหน้า
เพียงอย่างเดียว
แต่จะต้องทำให้เกิด
ความมั่นคง”

รากฐานที่พระองค์ได้สร้างไว้ให้กับสังคมไทยตลอด 70 ปี ของ การครองราชย์ได้ช่วยสร้างชุมชนและสังคมที่พึ่งพาตนเองได้อย่างเข้มแข็ง

พระราชประวัติ
และพระอัจฉริยภาพ
รัชกาลที่

9

5 ธันวาคม 2470

พระราชสมภพที่รัฐแมสซาชูเซตส์
ประเทศสหรัฐอเมริกา พระนาม **ภูมิพล**
หมายถึง “พลังแห่งแผ่นดิน”

9 มิถุนายน 2489

เสด็จขึ้นครองราชย์

ขณะมีพระชนมพรรษา

19 พรรษา

เดิมทรงเข้าศึกษาในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ เมื่อมีพระราชภาระในฐานะพระมหากษัตริย์ทรงหันมา

ศึกษาวิชา สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ และ รัฐศาสตร์

และทรงเชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศ
หลายภาษา เช่น ภาษาฝรั่งเศส อังกฤษ
เยอรมัน และลาติน

รัชกาลที่

9

28 เมษายน 2493

ทรงอภิเษกสมรสกับ หม่อมราชวงศ์
สิริกิติ์ กิติยากร เมื่อวันที่ 28 เมษายน
2493 และทรงเฉลิมพระเกียรติยศ
สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็นสมเด็จพระ
พระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
วันที่ 5 พฤษภาคม 2593

107 ภาพ ผลงานฝีพระหัตถ์

ทรงสนพระราชหฤทัยในงานจิตรกรรม
และมีผลงานฝีพระหัตถ์จำนวนกว่า
107 ภาพ

พระเจ้าจรรย์ภาพด้านการถ่ายภาพ

ทรงเป็นนักถ่ายภาพที่มีพระปรีชาสามารถ ทรงศึกษาการถ่ายภาพจากตำราด้วยพระองค์เอง นอกจากนี้ยังเชี่ยวชาญในการ ล้าง อัด และขยายภาพ และได้ทรงใช้การถ่ายภาพเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำหรับการวางแผนพัฒนาประเทศอีกด้วย

48 เพลงพระราชนิพนธ์

ทรงเป็นคีตกวีและนักดนตรีที่ทั่วโลกยกย่อง เมื่อปี 2507 สถาปณดนตรีและศิลปะแห่งกรุงเวียนนาได้ถวายพระเกียรติให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกกิตติมศักดิ์หมายเลขที่ 23 ทรงมีผลงานเพลงพระราชนิพนธ์ จำนวน 48 เพลง (ระหว่างปี 2489-2538)

รัชกาลที่ 9

พระบิดาแห่งการประดิษฐ์

ทรงเป็นนักประดิษฐ์คิดค้นที่ยิ่งใหญ่
ด้านการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็น กังหันน้ำ
ชัยพัฒนา: เครื่องกลเติมอากาศ สำหรับ
บำบัดน้ำเสีย ฝนหลวง หรือ ฝนเทียม
นวัตกรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหาภัยแล้ง
ให้กับราษฎร

พระอัจฉริยภาพ ด้านวรรณกรรม

ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านวรรณศิลป์
มีผลงานพระราชนิพนธ์ 4 เรื่อง
และพระราชนิพนธ์แปล 3 เรื่อง

13 ตุลาคม 2559

เสด็จสวรรคต

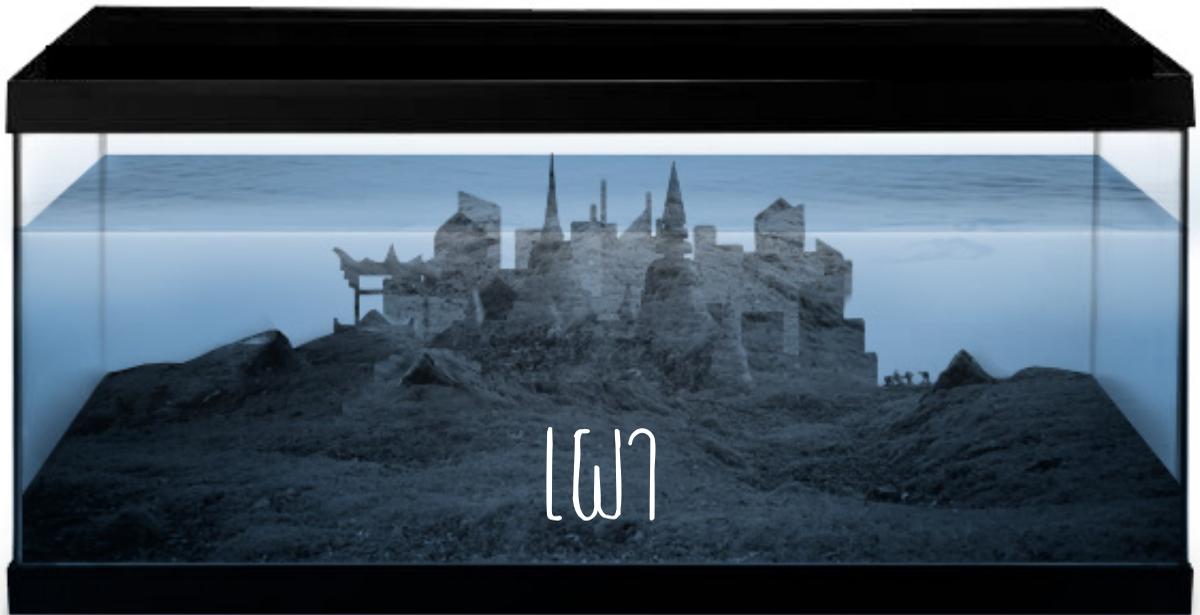
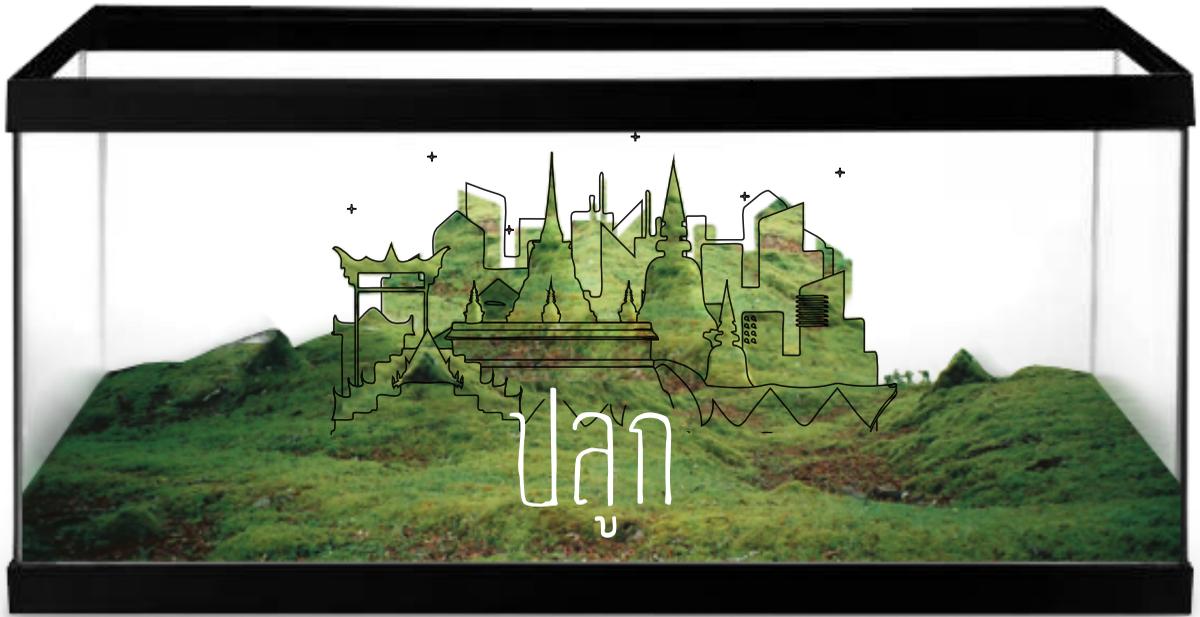
รวมพระชนมพรรษาได้ 89 พรรษา
ทรงครองราชย์ 70 ปี 4 เดือน 4 วัน
นับเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงครองราชย์
ยาวนานที่สุดในโลก

ในหลวง รัชกาลที่ ๙ กับปัญหาโลกร้อน

เรื่อง: อโนชา พิชัยศิริ

“ปัญหานี้เคยได้พูดถึงที่อื่นมาแล้ว เกี่ยวข้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของโลก ซึ่งกำลังวุ่นวายกันมาก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งผู้น้อย ทั้งผู้ที่อยู่ในทวีปยุโรป อเมริกา เอเชียก็พูดกันทั้งนั้น คือ ปัญหาว่าสิ่งแวดล้อมจะทำให้โลกนี้เปลี่ยนแปลงไป.....บางคนเขาบอกว่า ฝรั่งมาชี้หน้าและพูดว่า “นี่ บางกอกนี่ก็จะอยู่ใต้ทะเล ภายในไม่กี่ปีน้ำก็จะท่วม” ความจริงเราก็รู้อยู่แล้วว่า กรุงเทพฯ น้ำท่วม แต่เขาบอกว่า น้ำจะท่วมจากทะเล เพราะว่าสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง เขาบอกว่าเพราะมีสารคาร์บอนขึ้นไปในอากาศมาก จะทำให้เหมือนเป็นตู้กระจกครอบ แล้วโลกนี้ก็จะร้อนขึ้น เมื่อโลกนี้ร้อนขึ้น มีหวังว่าน้ำแข็งจะละลายลงทะเล และรวมทั้งน้ำในทะเลนั้นจะพองขึ้น เพราะสิ่งของที่ร้อนขึ้นย่อมมีการพองขึ้น ปริมาตรก็มากขึ้น เมื่อน้ำพองขึ้นก็จะทำให้ที่ที่ต่ำ เช่น กรุงเทพฯ ถูกน้ำทะเลท่วม.....สิ่งที่ทำให้คาร์บอน (ในรูปคาร์บอนไดออกไซด์) ในอากาศ เพิ่มมากขึ้นนั้น มาจากการเผาเชื้อเพลิงซึ่งอยู่ในดิน และจากการเผาไม้.....ถ้าไม่มีอะไรจะทำให้จำนวนของสารนี้ในอากาศลดลง ก็จะทำให้สารนี้กลายเป็น เหมือนตู้กระจกครอบ ทำให้โลกนี้ร้อนขึ้น ก็เกิดเรื่องยุ่งตามที่ได้กล่าวแล้ว.....วิธีแก้ไขก็คือ ต้องเผาน้อยลง และต้องปลูกต้นไม้มากขึ้น.....ฉะนั้นที่พูดอย่างนี้ ก็เพราะเห็นว่าในตอนนี้มีผู้รับผิดชอบงานต่างๆ ซึ่งปัญหาที่พูดนี้ก็เกี่ยวข้องกับทุกสาขา เพราะว่ามันเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของโลกมนุษย์ ข้อต่างๆ เหล่านี้ก็เกี่ยวพันกัน พาดพิงไปถึงปัญหาอื่นๆ ที่มีอยู่แล้ว”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

วันที่ 4 ธันวาคม 2532

จากแนวพระราชดำริข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสายพระเนตรอันยาวไกลของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงมีต่อสถานการณ์โลกร้อน และยิ่งทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการแก้ไขไว้ล่วงหน้าแล้วเป็นสิบๆ ปี ก่อนที่สังคมไทยจะได้สัมผัสและรับรู้ของผลกระทบจากโลกร้อนอย่างกว้างขวางเช่นในปัจจุบัน หากนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริกว่า 4,000 โครงการ ซึ่งเกิดขึ้นตลอดรัชสมัยที่พระองค์ทรงครองราชย์ออกมาสังเคราะห์กันอย่างละเอียดจะพบว่า แนวพระราชดำริหลายๆ โครงการ นอกจากจะช่วยบรรเทาความทุกข์ยากเรื่องปากท้องของราษฎรแล้วยังมีส่วนช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและช่วยวางรากฐานเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศภูมิอากาศไม่ว่าจะเป็นโครงการพลังงานทดแทน หรือโครงการแก้ปัญหาภัยแล้งด้วยฝนเทียม หรือแม้กระทั่งโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ช่วยสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ในภาวะที่ต้องเผชิญหน้ากับภัยธรรมชาติที่นับวันยากที่จะคาดเดา

พลังงานสีเขียวของพ่อ

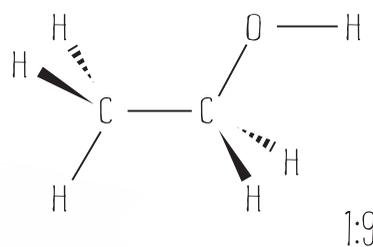
ในแต่ละปีประเทศไทยต้องนำเข้าพลังงานจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะน้ำมันดิบ ช่วงหกเดือนแรกของปี 2560 มีการนำเข้าน้ำมันดิบถึงร้อยละ 86¹ ของพลังงานทั้งหมดที่ใช้ในประเทศ เนื่องจากแหล่งพลังงานภายในประเทศมีจำกัด ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งหากไม่มีการค้นหาลพลังงานรูปแบบอื่นมาทดแทน ประเทศไทยจะขาด

เสถียรภาพด้านพลังงาน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเล็งเห็นสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงมีพระราชดำริให้ค้นคว้า วิจัย เกี่ยวกับพลังงานทางเลือกที่สามารถนำมาใช้ทดแทนน้ำมันได้ นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของความก้าวหน้าในการนำพลังงานทดแทนมาใช้ในปัจจุบัน

เอทานอล

ในปี 2528 ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชประสงค์ให้นำอ้อยมาทดลองผลิตเป็นเอทานอล สำหรับเติมในน้ำมันเบนซิน เพื่อใช้สำหรับรถยนต์ในรูปแบบของน้ำมันแก๊สโซฮอล์ โดยเริ่มตั้งแต่การทดลองปลูกอ้อยแล้วคัดเลือกสายพันธุ์ที่ดีที่สุดมาผลิตเป็นเอทานอล นอกจากอ้อยที่ผลิตได้จากภายในโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาแล้ว ยังรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรนำมาเป็นวัตถุดิบสำหรับการผลิต ภายในโรงงานผลิตเอทานอลซึ่งตั้งอยู่ที่โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดามีทั้งเครื่องหีบอ้อย ถังหมัก และหอกลั่นขนาดเล็ก เริ่มเดินเครื่องการผลิตครั้งแรกในปี 2529 สามารถผลิตเอทานอล 91 เปอร์เซ็นต์ได้ในอัตรา 2.8 ลิตรต่อชั่วโมง และเมื่อปี 2537 ได้มีการขยายกำลังการผลิต เพื่อให้มีปริมาณเอทานอลเพียงพอที่จะผสมกับน้ำมันเบนซิน 91 ในอัตรา 1:9 ไว้ใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับรถยนต์ทุกคันของโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ต่อมาในปี 2544 เริ่มมีการทดลองผลิตและจำหน่ายแก๊สโซฮอล์ 95 ในเชิงพาณิชย์เป็นครั้งแรก

¹ภาพรวมพลังงาน ระหว่างเดือน มกราคม-มิถุนายน 2560, สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน

นับตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา ปริมาณการผลิตเอทานอลเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากกระทรวงพลังงานในฐานะหน่วยงานหลักในการบริหารและจัดหาพลังงานของประเทศ นำแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาขยายผลเริ่มมีการส่งเสริมให้ใช้น้ำมันแก๊สโซฮอล์อย่างจริงจัง โดยกำหนดให้มีเอทานอลผสมในน้ำมันเบนซิน 10 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสูตรดังกล่าวสามารถใช้ได้ดีกับรถยนต์จากค่ายยุโรป และเอเชียที่ผลิตหลังปี 2538 โดยไม่ต้องมีการปรับแต่งเครื่องยนต์ และราคาขายของน้ำมันแก๊สโซฮอล์ 95 นั้นยังถูกกว่าน้ำมันเบนซิน 95 ถึงลิตรละ 7.11 บาท² “จากวันนั้นจนถึงวันนี้การผสมเอทานอลเข้าไปในน้ำมันเบนซินกลายเป็นมาตรฐานแล้ว น้ำมันเบนซินที่เราใช้อยู่กว่า

95 เปอร์เซ็นต์ เป็นน้ำมันที่ผสมเอทานอล ซึ่งผลิตได้จากพืชในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น อ้อย หรือ มันสำปะหลัง” คุณเทวินทร์ วงศ์วานิช ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัทเอกชนแห่งแรกที่มีการจำหน่ายน้ำมันแก๊สโซฮอล์ 95 และผู้ค้าน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว (HSD) รายใหญ่ที่สุดของประเทศ ปัจจุบันน้ำมันเบนซินที่มีส่วนผสมของเอทานอลมีทั้งสิ้น 4 แบบ ได้แก่ แก๊สโซฮอล์ 95 E10 E20 และ E85 มีจำหน่ายในสถานบริการเชื้อเพลิงทั่วประเทศ ปัจจุบันมีโรงงานผลิตเอทานอลที่เดินเครื่องผลิตแล้ว 21 ราย โดยมีกำลังการผลิตรวม 4.44 ล้านลิตรต่อวัน³

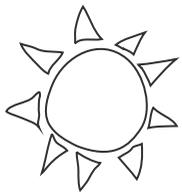

หากนำเอทานอลผสมกับน้ำมันเบนซินในสัดส่วนร้อยละ 10 จะเรียกกันว่าน้ำมันแก๊สโซฮอล์ แต่ถ้าสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 หรือ ร้อยละ 85 จะเรียกว่า น้ำมันแก๊สโซฮอล์ E20 และแก๊สโซฮอล์ E85 โดยเอทานอลได้ช่วยประหยัดการนำเข้าสารเพิ่มออกเทนได้ถึงปีละกว่า 3,000 ล้านบาท และยังช่วยลดคาร์บอนไดออกไซด์และสารไฮโดรคาร์บอนลงประมาณร้อยละ 30⁴

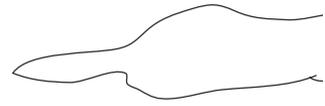
²โครงสร้างราคาน้ำมัน ณ 28 ส.ค.60 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

³ข้อมูลวันที่ 31 ธันวาคม 2559,สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

⁴Brazilian Automotive Industry Association

ETHANOL SUPPLY CHAIN

Cassava

ส่งเข้าโรงงาน

- แป้งมันสำปะหลัง

- มันเส้น

Factory

2

โรงงานผลิตเอทานอล 21 แห่ง

กำลังผลิต 4.44 ล้านลิตร/วัน

แบ่งเป็นวัตถุดิบชนิดต่างๆ ดังนี้

- กากน้ำตาล 1.93 ล้านลิตร/วัน
- น้ำอ้อย 0.23 ล้านลิตร/วัน
- มันสำปะหลัง 1.43 ล้านลิตร/วัน
- มันสำปะหลังและกากน้ำตาล 0.85 ล้านลิตร/วัน

1

มันสำปะหลัง

Sugarcane

ส่งเข้าโรงงาน

- กากน้ำตาล

- น้ำอ้อย

อ้อย

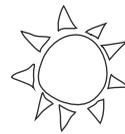
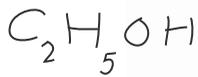

4

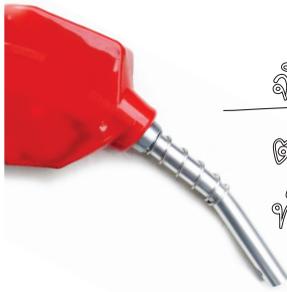

3

ใช้ผสมน้ำมันเบนซิน เรียกว่าแก๊สโซล
10%, 20%, 85%
E10, E20, E85

จำหน่าย
ตามปั้มน้ำมัน
ทั่วประเทศ

แนวความคิดเรื่องไบโอดีเซลของในหลวงรัชกาลที่ 9 เกิดขึ้นขณะที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรสวนปาล์มน้ำมัน ใน อ.ควนกาหลง จ.สตูล เมื่อปี 2518 ทรงมีพระราชดำรัสสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปาล์มน้ำมันอย่างละเอียดด้วยความสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างมาก เพราะทรงเห็นว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีประโยชน์หลายอย่าง นับจากนั้นอีก 8 ปีต่อมา ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำริให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไปดำเนินการวิจัยเพื่อนำปาล์มน้ำมันมาผลิตเป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล ในปี 2528 เริ่มมีการจัดสร้างโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มขนาดเล็กขึ้นที่ อ.อ่าวลึก จ.กระบี่ เพื่อจะส่งเสริมให้เกษตรกรได้รวมกลุ่มกันสกัดน้ำมันปาล์มดิบออกจำหน่าย ต่อมาในปี 2531 ยंत्रทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างโรงงานสกัดและแปรรูปน้ำมันปาล์มขนาดเล็กขึ้นที่ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.นราธิวาส เพื่อนำผลผลิตปาล์มน้ำมันจากแปลงทดลองของศูนย์ฯ มาแปรรูปและถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้แก่เกษตรกรในพื้นที่

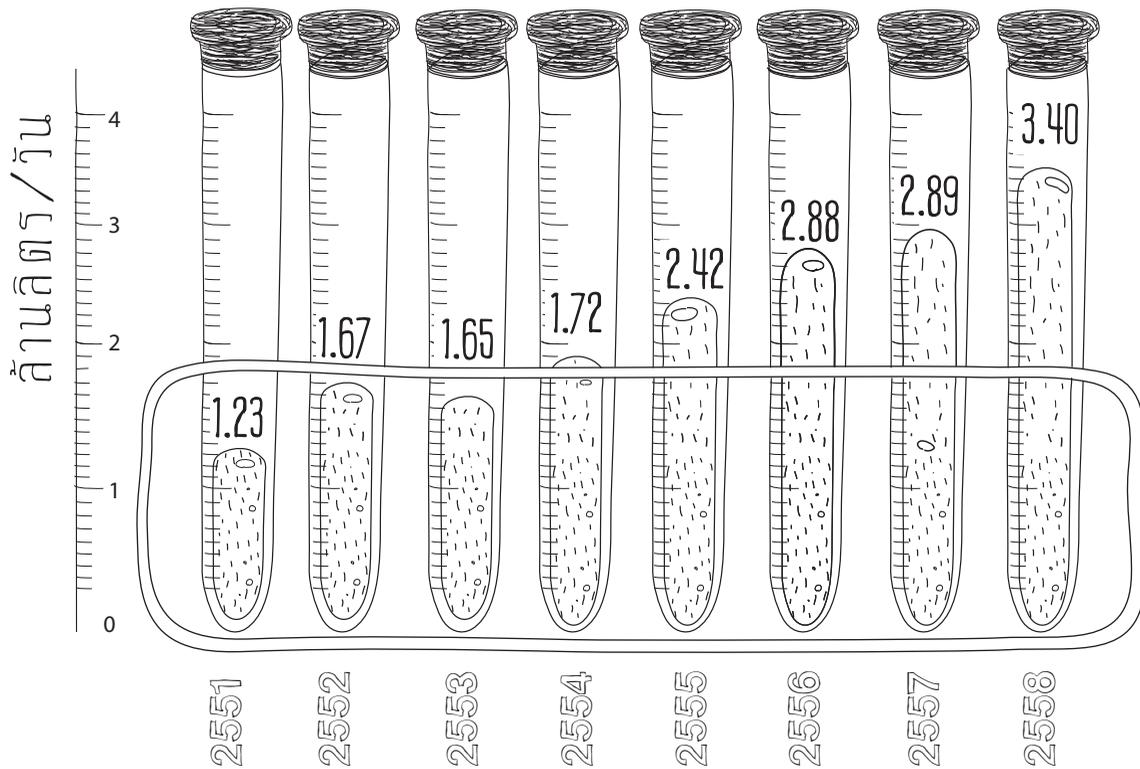
ต่อมาในปี 2543 เริ่มมีการทดลองใช้ไบโอดีเซลสกัด 100 เปอร์เซ็นต์ หรือ B100 สำหรับเครื่องยนต์ดีเซลในกองงานส่วนพระองค์วังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เพราะสามารถใช้แทนน้ำมันดีเซลได้ดีโดยไม่ต้องนำไปผสมกับน้ำมันเชื้อเพลิงชนิดอื่นๆ เลย จึงนับเป็นพลังงานทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ค่าใช้จ่ายในการนำเข้าเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ และที่สำคัญยังช่วยสร้างทางเลือกในนำผลผลิตทางการเกษตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบอื่น เป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง

นอกจากพระองค์จะทรงเป็นผู้ริเริ่มให้มีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล ยंत्रทรงเป็นแบบอย่างและสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนที่จะหันมาใช้น้ำมันชนิดนี้ด้วย โดยทรงนำไบโอดีเซลสกัด 100 เปอร์เซ็นต์ไปใช้กับรถยนต์พระที่นั่ง และต่อมาในปี 2553 ได้มีการนำ B100 มาใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเรือพระที่นั่งขนาด 1,000 แรงม้า 2 เครื่อง ซึ่งถือว่าเป็นครั้งแรกของโลกที่มีการนำไบโอดีเซล 100 เปอร์เซ็นต์มาใช้ขับเคลื่อนเรือยนต์ขนาดใหญ่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อเครื่องยนต์

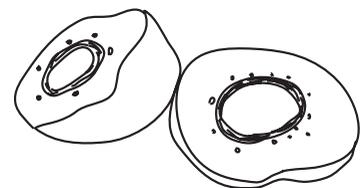
“สูตรน้ำมันปลาหมักเส้นบริสุทธิ์ที่ใช้สำหรับเครื่องยนต์ดีเซลของ
ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้รับการจดสิทธิบัตรเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2544
และในปีเดียวกันยังได้รับรางวัล Gold medal with mention
หรือรางวัลสรรเสริญพระอัจฉริยภาพแห่งการใช้เทคโนโลยี
อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมประกาศเกียรติคุณเกิดพระเกียรติ
ให้แก่ผลงานประดิษฐ์คิดค้น โครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจาก
น้ำมันปลาหมักจากงานบริษัทเซลล์ ยูเรก้า 2001 ซึ่งเป็นรางวัลระดับนานาชาติ
ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สำคัญของโลก”

ปริมาณการใช้ไบโอดีเซลในประเทศไทย

ตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา สักคมไทยตื่นตัวกับไบโอดีเซลเป็นอย่างมาก จนปัจจุบันทั่วประเทศมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันถึง 5 ล้านไร่ จากเดิมที่มีเพียง 5 แสนไร่ เมื่อ 15 ปีก่อน และจากการเริ่มต้นผลิตไบโอดีเซลด้วยเครื่องจักรขนาดเล็กของโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มขนาดเล็กที่ จ.กระบี่ ซึ่งมีกำลังผลิตเพียง 50 ลิตร ปัจจุบันมีโรงงานผลิตไบโอดีเซลขนาดใหญ่ถึง 19 ราย มีกำลังการผลิตติดตั้งรวม 6.6 ล้านลิตร/วัน และสามารถผลิตไบโอดีเซลได้ถึงวันละ 3.4 ล้านลิตร/วัน โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่มาจากน้ำมันปาล์มดิบ นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้สืบสานพระราชปณิธานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่จะ

นำไบโอดีเซลมาให้ทดแทนพลังงานที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ โดยค่อยๆ ส่งเสริมให้เกิดการใช้ไบโอดีเซลในสักคมไทย โดยนำร่องจำหน่าย B2 และ B5 ในเขตกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และบางจังหวัดทางภาคใต้ของไทย และในปี 2551 บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นรายแรกที่เริ่มนำน้ำมันไบโอดีเซล B2 ออกจำหน่ายพร้อมกันทุกสถานีทั่วประเทศ จนเมื่อกลางปี 2559 กรมธุรกิจพลังงาน ได้ออกประกาศให้มีการเพิ่มสัดส่วนไบโอดีเซล (B100) ในน้ำมันดีเซลจากเดิมอยู่ที่ร้อยละ 5 ให้เพิ่มเป็นร้อยละ 7

“ปัจจุบันอุตสาหกรรมผลิตไบโอดีเซลของไทยใหญ่เป็นอันดับ 7 ของโลก”⁵

“วันนี้ดีเซลทั้งหมดในประเทศ 100 เปอร์เซ็นต์ มีการผสมไบโอดีเซลด้วยในสัดส่วนต่างๆ ซึ่งอัตราส่วนในการผสมจะปรับเปลี่ยนเพิ่มขึ้นตามความทันสมัยของเครื่องยนต์และเทคโนโลยี ตอนนี้สัดส่วนที่ใช้ผสมอยู่ที่ 5-7 เปอร์เซ็นต์ วันนี้น้ำมันของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นเบนซิน หรือ ดีเซลต่างมีส่วนผสมของเอทานอลและไบโอดีเซลซึ่งมาจากพลังงานที่ผลิตได้ภายในประเทศเป็นหลัก” คุณเทวินทร์ วงศ์วานิช ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

นอกจากนี้แล้ว ดร.ทรารัฐ สุตะบุตร ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนพลังงานยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า รัฐบาลยังมีแผนที่จะเพิ่มสัดส่วนไบโอดีเซล 100 เปอร์เซ็นต์ เข้าไป

ในน้ำมันดีเซลอีกร้อยละ 10 โดยมีแผนวางจำหน่ายให้กับประชาชนภายในปี 2561 แต่ในระหว่างนี้มีการนำร่องนำไบโอดีเซลสูตร B10 มาใช้กับรถยนต์ของทางราชการ และในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ภาคเอกชนพัฒนาเครื่องยนต์ดีเซลให้รองรับกับการใช้ B10 ที่จะมีการจำหน่ายในอนาคต ด้วย ความพยายามตลอดหลายสิบที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงทุ่มเทค้นหาพลังงานทดแทนที่เหมาะสมกับประเทศไทย จนทำให้ปาล์มน้ำมันจากสวนเล็กๆ ที่ จ.สตูล กลายเป็นพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศ มีส่วนช่วยสร้างความมั่นคงทางพลังงานให้กับประเทศไทยอย่างยิ่ง และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ยังมีส่วนช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้เช่นเดียวกัน

⁵leading biodiesel producers worldwide in 2016

ถอดรหัสความรู้ของพ่อ :

ไบโอดีเซล

ไบโอดีเซลคืออะไร?

คือ เอสเทอร์ของกรดไขมันที่เรียกว่า fatty acid methyl ester (FAME)

Oil
น้ำมันพืช/ใบสัตว์

NaOH
ด่าง

CH₃OH
เมทิลแอลกอฮอล์

ขั้นตอนการสังเคราะห์ไบโอดีเซล

ให้ความร้อนกับสารประกอบ ไตรกลีเซอไรด์ เช่น น้ำมันพืช

NaOH + CH₃OH
ด่าง + เมทิลแอลกอฮอล์

FAME

ใส่ด่าง เช่น โซดาไฟ กับเมทิลแอลกอฮอล์ ลงไปจะเกิดปฏิกิริยาทรานส์เอสเทอร์ฟิเคชัน ได้ไบโอดีเซล (FAME) และ กลีเซอรอล

ข้อดีของไบโอดีเซล

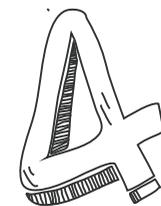
- ลดควันดำได้มากกว่าร้อยละ 50
- ลดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ร้อยละ 20
- ลดฝุ่นละออง ร้อยละ 39
- ลดก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ร้อยละ 99
- ลดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ร้อยละ 78⁶

กำจัดน้ำ แอลกอฮอล์ และสบู่ที่เกิดจากการสังเคราะห์

ความหนาแน่นสูงกว่าจึงอยู่ด้านล่าง

แยกกลีเซอรอลออกจากไบโอดีเซล โดยสามารถนำไปใช้ต่อเป็นสารตั้งต้นในอุตสาหกรรมอื่นๆได้

ไบโอดีเซล

ได้สารผลิตภัณฑ์เป็นไบโอดีเซล

ในช่วงไม่กี่สัปดาห์ที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล บางปีร้อนแห้งแล้ง เกิดอุทกภัยขภัย บางปีน้ำมาก จนกลายเป็นอุทกภัยส่งผลกระทบต่อประชาชนในหลายพื้นที่ ซึ่งส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงตระหนักดีว่า “น้ำ” มีความสำคัญต่อราษฎรส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้พระองค์จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการน้ำไว้มากมาย ทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดการระบบชลประทาน ซึ่งช่วยแก้ไขและป้องกันปัญหาจากน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘๘

...การพัฒนาแหล่งน้ำนั้น ในหลักใหญ่ก็คือการควบคุมน้ำให้ได้ดังประสงค์ ทั้งปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ เมื่อปริมาณน้ำมากเกินไป ก็ต้องหาทางระบายออกให้ทันการ ไม่ปล่อยให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายได้ และในขณะที่เกิดภาวะขาดแคลน ก็จะต้องมีน้ำ กักเก็บไว้ใช้อย่างเพียงพอ ทั้งมีคุณภาพเหมาะสม แก่การเกษตร การอุตสาหกรรม และ การอุปโภคบริโภค ปัญหาอยู่ที่ว่าการพัฒนาแหล่งน้ำนั้นอาจมีผลกระทบกระเทือน ต่อสิ่งแวดล้อมบ้าง แต่ถ้าไม่มีการควบคุมน้ำที่ดีพอแล้ว เมื่อเกิดภัยธรรมชาติขึ้น ก็จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนสูญเสีย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ และในชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชน ทั้งส่งผลกระทบกระเทือนแก่สิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง...

๘๘

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีเปิดการประชุมวิชาการนานาชาติ
The Third Princess Chulabhorn Science Congress (P C III) เรื่อง “น้ำและการพัฒนา : น้ำเปรียบดั่งชีวิต”
วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2538

จัดการน้ำแล้ง ด้วยฝนหลวง

โครงการฝนหลวงเป็นเพียงหนึ่งในหลายพันโครงการด้านการจัดการน้ำของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งทรงริเริ่มขึ้นเพื่อบรรเทาทุกข์ของราษฎรที่ประสบภัยแล้ง พระองค์เคยตรัสถึงที่มาของโครงการฝนหลวงพระราชทานว่า เกิดขึ้นเมื่อปี 2498 ครั้งที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรที่ จ.กาฬสินธุ์ ทิวภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งในเวลานั้นเป็นพื้นที่แห้งแล้งทรมาน ช่วงที่เสด็จพระราชดำเนินเป็นฤดูแล้ง แต่พระองค์ทรงสังเกตเห็นว่าบนท้องฟ้ามีเมฆก้อนใหญ่เป็นจำนวนมาก จึงเกิดความคิดขึ้นว่า ทำอย่างไรจึงจะดึงเมฆลงมาให้ตกเป็นฝน เพื่อช่วยบรรเทาความแห้งแล้งให้กับราษฎร พระองค์ทรงค้นคว้า วิจัยอย่างละเอียด จนมีพระทัยว่าแนวคิดนี้สามารถทำได้ จากนั้นจึงได้แจ้งพระราชทานแนวคิดนี้แก่ผู้เชี่ยวชาญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำไปพัฒนาต่อยอด จนเป็นผลสำเร็จในอีก 14 ปีต่อมา โดยเริ่มมีการทดลองปฏิบัติการฝนหลวงบนท้องฟ้าเป็นครั้งแรกที่อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภารกิจในครั้งนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สามารถบังคับให้ฝนตกในพื้นที่เป้าหมายได้สำเร็จ

ความสำเร็จในครั้งนั้นทำให้ ในปี 2515 รัฐบาลสิงคโปร์ให้ความสนใจ ขอรับการถ่ายทอดความรู้ดังกล่าว โดยในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมปฏิบัติการสาธิตการทำฝนหลวงในครั้งนั้นด้วยพระองค์เอง ณ อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ปฏิบัติการครั้งนี้สามารถควบคุมให้ฝนตกในพื้นที่เป้าหมายได้ภายใน 5 ชั่วโมง

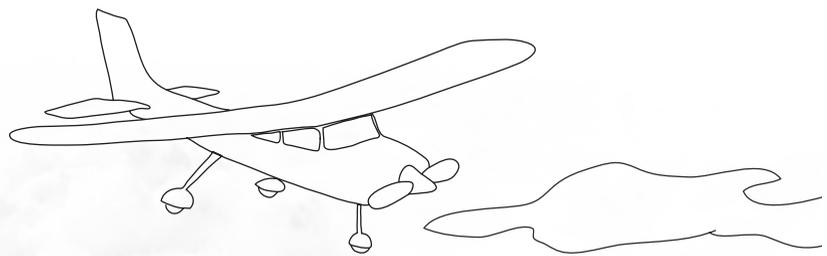
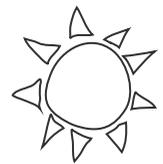
ฝนหลวงพระราชทาน เป็นการผสมผสานระหว่างหลักธรรมชาติกับหลักวิทยาศาสตร์ ทรงใช้สารเคมีมาโปรยบนท้องฟ้าเพื่อกระตุ้นให้ไอน้ำในอากาศก่อตัวเป็นก้อนเมฆและเร่งให้เมฆจับตัวกันหนาแน่น แล้วใช้สารเคมีเร่งให้เกิดภาวะไม่สมดุล จนเกิดเป็นเม็ดน้ำที่มีขนาดใหญ่มากตกลงมาเป็นฝนในพื้นที่เป้าหมาย สารเคมีเหล่านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานนามว่า “สารฝนหลวง”⁸

⁸พระบิดาแห่งการจัดการน้ำ

จากนั้นอีก 3 ปี จึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานปฏิบัติการฝนหลวงขึ้น เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2518 กระทั่งได้ยกฐานะให้เป็นกรมฝนหลวงและการบินเกษตร เมื่อปี 2556 ปัจจุบันกรมฝนหลวงและการบินเกษตร มีหน่วยปฏิบัติการกระจายอยู่ในหลายภูมิภาคของประเทศ แต่ละปีสามารถช่วยบรรเทาปัญหาภัยแล้งให้กับราษฎรในพื้นที่ได้หลายล้านไร่ และยังมีส่วนบรรเทาความทุกข์ร้อนให้กับประชาชนในหลายประเทศทั่วโลก เช่น จอร์แดน

“ปี 2559 สามารถทำให้ฝนตกในพื้นที่เป้าหมายได้ถึงร้อยละ 98 และมีพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าได้รับประโยชน์ไม่ต่ำกว่า 209.50 ล้านไร่/ปี”

กล่าวได้ว่าปฏิบัติการฝนหลวงที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงริเริ่มนอกจากจะมีส่วนช่วยบรรเทาความแห้งแล้งให้กับพื้นที่เกษตรทั่วประเทศแล้ว ยังเป็นหนึ่งมาตรการที่มีส่วนช่วยลดผลกระทบจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้

๘๘

ปี 2548 สำนักสิทธิบัตรยุโรป (The European Patent Office-EPO) ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายสิทธิบัตรฝนหลวง เลขที่ 1491088 ในชื่อ “Weather Modification by Royal Rainmaking Technology” ซึ่งคุ้มครองสิทธิในกลุ่มสหภาพยุโรป 30 ประเทศ นอกจากนี้ยังมีอีก 10 ประเทศ ที่ได้มอบสิทธิบัตรอย่างเป็นทางการ แก่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้วย

๙๙

1

ก่อนการบิน

ตรวจสอบสภาพอากาศในพื้นที่

- ชนิดของเมฆ
- อุณหภูมิของเมฆ
- ความชื้นในอากาศ
- สภาพลม

2

เตรียมสารเคมีหรือน้ำเกลือ

ในเมฆเย็น

อุณหภูมิน้อยกว่า 0 องศาเซลเซียส
ซิลเวอร์ไอโอไดต์

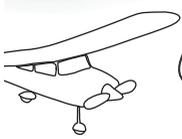

ในเมฆร้อน

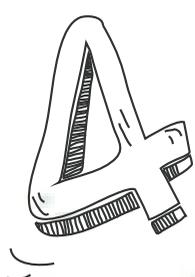
เกลือ 150 กิโลกรัม + น้ำ 1,000 ลิตร
อุณหภูมิมากกว่า 0 องศาเซลเซียส

ถอดรหัสความรู้ของพ่อ : ฝนหลวง

ฝนตกลงมา

เมื่อเมฆมีขนาดใหญ่ขึ้นจากหยดน้ำ
หรือผลึกน้ำแข็งก็จะตกลงมาเป็นฝน

รับมือโลกร้อน กับเกษตรทฤษฎีใหม่

“ทฤษฎีใหม่เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทาน เป็นแนวคิด แนวทางในการดำรงชีวิต โดยเป็นแนวทางดำเนินการที่นำไปสู่ความสามารถ ในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน บนพื้นฐาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดความเสี่ยง ในการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ และความผันแปรของธรรมชาติ”⁹

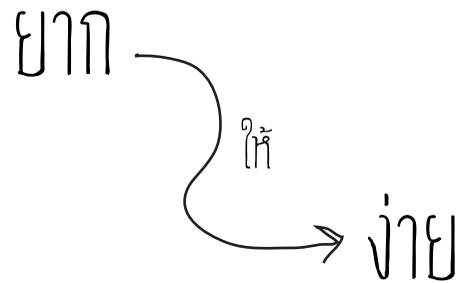

⁹ทฤษฎีใหม่ หลักการพึ่งตนเองที่ยั่งยืน ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

แม้ว่าจุดเริ่มต้นของเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อลดผลกระทบจากปัญหาภาวะโลกร้อนโดยตรง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงศึกษา ค้นคว้า และวิจัย มีส่วนอย่างมากที่ช่วยให้เกษตรกรหลายล้านคนสามารถปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการผันผวนของเศรษฐกิจ หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เพราะหนึ่งในแนวปฏิบัติของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การรู้จักบริหารจัดการน้ำ เพื่อรับมือกับภาวะน้ำท่วม น้ำแล้ง และยืนยันถึงความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชที่ปลูก ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงเมื่อเกิดภัยธรรมชาติที่ไม่อาจคาดเดาได้ นอกจากนี้ยังเน้นการจัดการดินที่ดีขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มปริมาณสารอินทรีย์และช่วยดูดซับคาร์บอนในดินมากขึ้นด้วย

สิ่งที่ทำให้ “เกษตรทฤษฎีใหม่” กลายเป็นจุดเปลี่ยนที่ช่วยยกระดับชีวิตเกษตรกรไทยให้แข็งแกร่ง คือ การผสมผสานแนวคิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและการบริหารงานในแปลงเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังสามารถแปลงแนวคิดสู่การปฏิบัติ ทำเรื่อง “ยาก” ให้ “ง่าย” จนเกษตรทฤษฎีใหม่ได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มศึกษาข้อมูลลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรจนพบว่าเกษตรกรหนึ่งครอบครัวจะมีที่ดินทำกินอยู่ที่ประมาณ 10-15 ไร่ จากนั้นจึงทรงค่อยๆ คิด และทดลองหารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ ผลผลิตที่ได้จะต้องเพียงพอต่อการบริโภคทั้งปี ลดค่าใช้จ่าย และมีรายได้จากผลผลิตที่ตนเองปลูกได้หมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี พระองค์ทรงเริ่มทดลองครั้งแรกเมื่อปี 2532 บนที่ดิน 15 ไร่ จากนั้นจึงขยายโครงการไปยังที่อื่นๆ หลายแห่งในรูปแบบของศูนย์เรียนรู้ ปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวได้ขยายไปสู่เกษตรกรทั่วประเทศ และในปี 2560 รัฐบาลยังได้นำศาสตร์พระราชฯ ไปขยายผลในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ 70,000 ราย ทั่วประเทศ

ถอดรหัสความรู้ของพ่อ : เกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนสำคัญ

ขั้นที่ 1 การผลิตเพื่อพออยู่ พอกิน และพึ่งตนเองได้: เน้นที่การบริหารจัดการทรัพยากรดิน น้ำ และการจัดสรรที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการผลิตแบบพออยู่ พอกิน และพึ่งตนเองได้ โดยมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน

30% -- ส่วนที่ **1**

พื้นที่ร้อยละ 30 ขุดบ่อน้ำ สำหรับเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ (เลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำกินได้ ทำเล้าไก่ เล้าเป็ดบนสระน้ำ)

ส่วนที่ **2** -- 30%

พื้นที่ร้อยละ 30 ทำนา ปลูกข้าว ไร่กั้นในครัวเรือน ลดค่าใช้จ่าย

ขั้นที่ 2 การรวมพลังหรือร่วมแรงกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์:
เมื่อดำเนินการในขั้นที่ 1 จนสำเร็จแล้ว ให้เกษตรกร ร่วมกลุ่มกัน
เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยรวมตัวกันในรูปของกลุ่มและ
สหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ เช่น กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับ
การผลิต การจัดทำหน้าย และสวัสดิการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การติดต่อประสานเพื่อชงหาแหล่งทุน:
เป็นการติดต่อเพื่อหาแหล่งทุนที่จะเข้ามาสนับสนุนกิจกรรม
ของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง บนพื้นฐานของผลประโยชน์
ที่มีร่วมกันทั้งสองฝ่าย เช่น เกษตรกรมีแหล่งกระจาย
สินค้า ในขณะที่บริษัทรับซื้อได้ผลผลิตคุณภาพดี
แต่ราคาไม่แพง

เกษตรทฤษฎีใหม่

กับความเข้มแข็งของสังคมไทย¹⁰

เกษตรเชิงเดี่ยว

▶ ฝั่งพาราแคตลาด ฝั่งพาพ่อค้าคนกลาง
แลกเปลี่ยนผลเป็นเงินเพื่อซื้อสินค้า / อาหาร

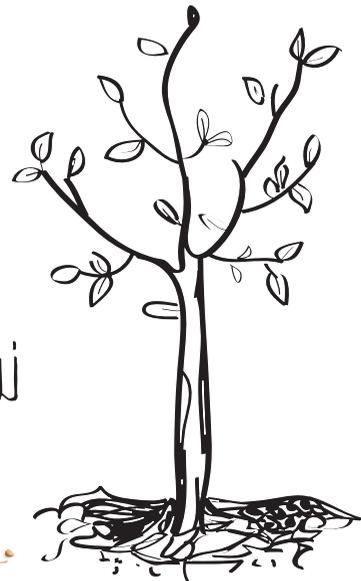
▶ ขายที่ดินทำกิน ทั้งแผ่นดินเกิด
เดินทางเข้าทำงานในเมือง

▶ ปัญหาครอบครัว ปัญหาคุณภาพชีวิต ความยากจน
ปัญหาสังคม วิกฤตการณ์ความขัดแย้ง ชุมชนแออัด
ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

¹⁰มูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ <http://agrinature.or.th/node/160>

เกษตรทฤษฎีใหม่

▶ ชั้นที่ 1 พอกิน พออยู่
ปลูกของที่กิน กินของที่ปลูก พึ่งตนเองได้

▶ ชั้นที่ 2 รวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์
ร่วมมือกันด้านการผลิต การตลาด
ดูแลความเป็นอยู่ การศึกษา สาธารณสุข
สังคม ศาสนา

▶ ชั้นที่ 3 ประสานแหล่งทุน
ก้าวสู่ขั้นพัฒนา ร่วมกลุ่มการค้า
พัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต

▶ ครอบครัวอยู่ร่วมกัน สร้างงาน สร้างรายได้ มีอาชีพเสริม
แก้ปัญหาคความยากจน อยู่อย่างพอเพียง ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า
สืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืน

“หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้
น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น
ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้
แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
พระราชทาน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529

จาก “เขาเต่า” สู่ “ชิงห้วมัน”

ตามหาแรงบันดาลใจรับมือโลกร้อน จากโครงการพระราชดำริ

“พระองค์เป็นเหมือนพ่อ เป็นพ่อของคนไทยทุกคน พ่อที่ทำงานตลอด 70 ปี ไม่มีวันหยุด ไม่มีวันพักร้อน ทรงเปลี่ยนพระราชวังให้เป็นห้องทดลอง เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและชาวนา พระองค์ คือ พ่อที่อยากทำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อลูกของท่านกว่า 70 ล้านคนในประเทศ ประชาชนยังกล่าวกันว่าท่านจึงหยุดทำงานไม่ได้แม้แต่วันเดียว เพียงวันเดียวที่ท่านทำงานมากขึ้น คืออีกหนึ่งวันที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ไม่มีกษัตริย์พระองค์ไหนในโลก ที่ทรงใช้ชีวิตเรียบง่ายอย่างพระองค์ พระองค์ไม่ใช่พระราชานิกาน ไม่ได้อยู่ในพระราชวังที่ยิ่งใหญ่ หรือนั่งอยู่บนบัลลังก์ แต่พระองค์ทรงนั่งอยู่ในใจของพสกนิกรชาวไทยทุกคน”

เป็นความรู้สึกของคนไทยท่านคนหนึ่งที่ทำให้สัมผัสกับผู้สื่อข่าว CNN ในช่วงเวลาที่คนไทยทั้งประเทศกำลังเผชิญความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่จากการเสด็จสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2559 เป็นคำพูดแทนความรู้สึกจากหัวใจของคนไทยทั่วทั้งประเทศที่รักและเกิดทูนพระองค์อย่างยิ่ง สำหรับความรู้สึกของผู้เขียนก็ไม่ต่างจากคนอื่น ที่รู้สึกสูญเสียสิ่งที่สำคัญในชีวิต เพราะพระองค์ทรงเป็นเสมือนจิตวิญญาณของคนไทย

หลังจากที่ใช้เวลาอยู่สักระยะหนึ่งเพื่อยอมรับกับความจริงที่เกิดขึ้น ความคิดจึงเริ่มค่อยๆ ตกผลึก จริงๆ แล้วพระองค์ท่านไม่ได้จากเราไปไหน ทรงประทับอยู่ทุกๆ ที่บนผืนแผ่นดินไทย แม้แต่ในหัวใจของพสกนิกร หนทางเดียวที่จะทำให้ “พ่อ” มีความสุข คือ การเปลี่ยนทุกขัศโศกใหญ่หลวง ให้เป็นพลัมพาสกาล นำสิ่งที่ท่านเคยสอนมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

“กษัตริย์นักพัฒนา ผู้มองเห็นอนาคต”

เรื่อง ชลธิชา เหลิมทอง

สำหรับผู้เขียนแล้ว นอกจากในหลวงจะเป็นกษัตริย์นักพัฒนา
ในหลวงยังเป็น “กษัตริย์ผู้มองเห็นอนาคต” (The Visionary)
โดยส่วนตัวเป็นคนที่ติดตามประเด็นสิ่งแวดล้อมมาโดยตลอด อย่างเรื่องเป้าหมาย
การพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs)
ทั้ง 17 ข้อ ล้วนเป็นพระราชกรณียกิจที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้ดำเนินการมาแล้ว
ทั้งสิ้นตลอดระยะเวลา 70 ปี แห่งการครองราชย์ ท่านได้ทรงทดลองทำ
จนเกิดเป็นต้นแบบความสำเร็จ และนำไปถ่ายทอดให้กับพสกนิกรของพระองค์ได้นำไปใช้

โดยเฉพาะเป้าหมายข้อที่ 13 เรื่องการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Take urgent action to combat climate change and its impacts) เพราะวิกฤตโลกร้อนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ป่า ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในทุกประเทศ

ในมุมมองของผู้เขียน วิกฤตโลกร้อน คือ การไม่มีน้ำกินน้ำใช้ สภาพอากาศที่แปรปรวนจนเกิดความแห้งแล้ง หรือไม่ก็ฝนตกหนักเป็นพายุจนทำให้น้ำท่วม ซึ่งถือเป็นเรื่องใกล้ตัวมาก ที่หลายปีมานี้เราทุกคนได้รับผลกระทบดังกล่าวมาต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามประเทศไทยโชคดีที่เรามีต้นแบบนักพัฒนาที่มีวิสัยทัศน์และได้วางรากฐานการรับมือวิกฤตโลกร้อนให้กับคนไทยมานานแล้ว พระราชกรณียกิจของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยและชาวโลก จนพระองค์ได้รับการยกย่องให้ทรงเป็น “พระมหากษัตริย์นักพัฒนา” และเป็นบุคคลเดียวในโลกที่ได้รางวัล “ความสำเร็จสูงสุด ด้านการพัฒนามนุษย์” (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award) ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ เมื่อปี 2549

โดยความสำเร็จดังกล่าวมาจากโครงการพระราชดำริหลายพันโครงการ ที่ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประชาชนทุกหมู่เหล่า ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งทุกโครงการล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การอยู่ดีกินดีและความผาสุกของประชาชนชาวไทย พร้อมกันนี้พระองค์ยังให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืนด้วย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งจะพบว่าโครงการพระราชดำริของในหลวงล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องข้องกับการรับมือและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ (climate change adaptation) มากถึง 3,550 โครงการ แบ่งเป็น โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ 3,204 โครงการ ด้านการเกษตร 169 โครงการ และด้านสิ่งแวดล้อม 177 โครงการ พระองค์ทรงย้ำอยู่เสมอว่า น้ำคือชีวิต ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้”

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
พระราชทาน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2529

ออกตามหาแรงบันดาลใจ

“เติมเต็มฝัน”

ผู้เขียนตัดสินใจตามหาแรงบันดาลใจของตัวเอง เพื่อให้หายคิดถึงในหลวงและรู้สึกว่าจะหากพูดถึงโครงการพระราชดำริของในหลวงแล้ว แม้ว่าจะสามารถอ่านจากหนังสือต่างๆ ได้มากมาย แต่ก็ไม่เท่ากับการไปเห็นด้วยตาและสัมผัสมันด้วยใจของตัวเอง มองย้อนกลับไปเมื่อ 50 ปีก่อน ทุกที่ที่พระองค์ต้องเสด็จพระราชดำเนินไปมิได้สะดวกสบายเหมือนปัจจุบัน พระองค์ทรงต้องตรากตรำพระวรกายและใช้พระวิริยอุตสาหะมากมายขนาดไหน เพื่อจะทรงจัดปิดป่าทุกซอ้นของราษฎร

ที่มากไปกว่านั้นผู้เขียนต้องการไปหาแรงบันดาลใจเพื่อต่อเติมความฝันในการทำสวนเกษตรอินทรีย์เล็กๆ ขนาด 2 ไร่ ที่ผู้เขียนให้ชื่อว่า “ไร่แห่งเติมฝัน” ของตัวเองให้สำเร็จ ซึ่งมีเป้าหมายว่าจะสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยให้ครอบครัว ผู้เขียนได้ลงมือทำไปบ้างแล้ว มีการปลูกต้นไม้และผักต่างๆ ตัดกิ่งโซลาเซลล์ไว้ใช้สำหรับระบบรดน้ำอัตโนมัติ เริ่มทำก๊าซชีวภาพไว้ใช้เองที่นอกจากจะได้ก๊าซสำหรับหุงต้ม ยังได้ปุ๋ยชั้นดีสำหรับแปลงเกษตรด้วย

ตอนนี้สิ่งที่ผู้เขียนได้เริ่มทำและวางระบบไว้อย่างครบวงจร เริ่มมีชาวบ้านที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชม และยืบบอกอีกว่า ถ้าทุกอย่างสำเร็จ อยากให้ทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ เพราะการใช้เทคโนโลยีพลังงานทดแทนถือเป็นเรื่องใหม่และคุ้มค่า แต่ทุกอย่างก็หยุดชะงักเพราะตัวผู้เขียนเองที่รู้สึกเหนื่อยจนยอมแพ้ ไร่ซึ่งแรงบันดาลใจ เพราะเริ่มไม่มั่นใจว่าเราจะทำได้สำเร็จ พลังใจที่เคยมีมันหายไป พลันที่คิดว่าจะเป็นคนรุ่นใหม่ ที่นำความรู้ต่างๆ ด้านเทคโนโลยีมาช่วยลดต้นทุนทางการเกษตรให้กับชาวบ้าน ทำอย่างไรมันถึงจะกลับมา

ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นชาวเพชรบุรีโดยกำเนิด จึงขอตามหาแรงบันดาลใจจากโครงการพระราชดำรินี้ในถิ่นเกิดและพื้นที่ใกล้เคียงอย่าง อ.ห้วยหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ในหลวงเสด็จพระราชดำเนินบ่อยที่สุดที่ จ.เพชรบุรี มีโครงการพระราชดำรินี้อีกมากที่สุดในภาคกลางถึง 111 โครงการ ขณะที่ จ.ประจวบคีรีขันธ์ มี 93 โครงการ นับว่าไม่น้อยทีเดียวสำหรับพลังแรงใจที่จะได้กลับมา

ผู้เขียนใช้ชื่อโปรเจกตามหาแรงบันดาลใจครั้งนี้ว่า “จากเขาเต่าสู่ซั้งห้วยมัน” เพราะโครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่า ต.หนองแก อ.ห้วยหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ ถือเป็นโครงการพระราชดำรินี้อันแรกของการชลประทานแห่งแรกของในหลวงรัชกาลที่ 9 ขณะที่โครงการซั้งห้วยมัน ต.เขาทะลุ อ.ท่ายาน เป็นโครงการพระราชดำรินี้อันสุดท้ายที่พระองค์ทรงสร้างไว้ เพื่อหวังยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

มาดูกันว่า “จากเขาเต่าสู่ซั้งห้วยมัน” “กษัตริย์ผู้มองเห็นอนาคต” ของเรา ได้วางแนวทางในการรับมือแก้ปัญหาโลกร้อนที่เป็นปัญหาสากลในตอนนี้ไว้อย่างไรบ้าง และผู้เขียนได้เรียนรู้อะไรจากการเดินทางครั้งนี้บ้าง

The page is decorated with numerous water droplets of various sizes. Each droplet contains a reflection of a natural landscape, including mountains, a body of water, and a sky with clouds. The droplets are scattered across the page, with a higher concentration around the central text.

“เพราะ...น้ำ คือชีวิต”

อ่างเก็บน้ำเขาเต่า
โครงการพระราชดำริด้านการชลประทาน
แห่งแรกของในหลวงรัชกาลที่ 9

บ้านเขาเต่า

เพราะน้ำคือชีวิต

อ่างเก็บน้ำบ้านเขาเต่า

บ้านเขาเต่า หมู่บ้านเล็กๆ ติดทะเลใกล้เขาที่มีรูปร่างลักษณะเหมือนเต่า ชาวบ้านทำประมงมาตั้งแต่นุ่นปู่ย่าตายาย ในสมัยนั้นชีวิตความเป็นอยู่ยากลำบากกว่าที่เห็นในปัจจุบันมาก แต่ตอนนี้เขาเต่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของหัวหิน และยังเป็นที่ตั้งของโครงการพระราชดำริด้านการชลประทานแห่งแรกขอในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้วย ผู้เขียนได้พบกับ นายแล สัมผัสสุข หรือ ครูแล วัย 88 ปี อดีตครูใหญ่โรงเรียนเทศบาลบ้านเขาเต่า ผู้เคยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐในขณะนั้น ทำให้ครูแลมีโอกาสถวายงานรับใช้ใกล้ชิดในหลวงรัชกาลที่ 9 จนได้รับพระราชทานเข็ม ก.ป.ร. เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

ครูแล เล่าให้ฟังว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ เยี่ยมเยือนราษฎรในเขตอำเภอหัวหินบ่อยครั้ง ทรงเห็นความลำบากของประชาชนในหมู่บ้านเขาเต่า ที่มีชาวบ้านอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น แต่ไม่มีถนนหนทางที่สะดวกสบายไว้ใช้สัญจร จะไปไหนแต่ละที่ก็ต้องเดินเท้าหรือไม่ก็ใช้เกวียน ขาดแคลนน้ำอุปโภค-บริโภค ช่วงที่น้ำทะเลหนุนก็จะไหลเข้าท่วมพื้นที่เกษตรทุ่งตะกวด (ตะกวด เป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึง พื้นที่ที่น้ำทะเลท่วมถึง เมื่อน้ำลง พื้นที่บริเวณนั้นก็กลายเป็นเลน) ทำให้ผลผลิตเสียหาย

“จุดที่ทำให้พระองค์ทรงตระหนักในพระราชหฤทัยถึงความทุกข์ร้อนของราษฎรที่นี่ ก็เมื่อครั้งที่รถยนต์พระที่นั่งติดหล่มโคลนในทุ่งตะกวด และทรงทอดพระเนตรเห็นความทุกข์ยากของชาวบ้านที่ไม่มีน้ำจืดเพียงพอสำหรับอุปโภคบริโภค ต้องเดินเป็นระยะทางไกลเพื่อไปตักกันคนละปี๊บสองปี๊บ จากบ่อน้ำเล็กๆ ริมทะเล ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นจึงทำให้พระองค์มีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่า เพื่อเป็นแหล่งน้ำจืดให้ราษฎร ทั้งยังทรงมอบพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 6 หมื่นบาทแก่กรมชลประทาน เพื่อก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเขาเต่าเมื่อปี 2505 ด้วย ใช้เวลาก่อสร้าง 1 ปี มีขนาด 300 ไร่ เก็บน้ำได้ถึง 6 แสนลูกบาศก์เมตรความสำเร็จของโครงการดังกล่าว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่เขาเต่าดีขึ้นมาก มีน้ำกินน้ำใช้ สามารถทำการเกษตรได้เหมือนเดิม และบางคนยังใช้เลี้ยงปลากระชังเพื่อเป็นรายได้เสริมด้วย” ลุงแล กล่าว

สิ่งที่ผู้เขียนมองเห็น เมื่อได้ยืนที่อ่างเก็บน้ำแห่งนี้ ในบริบทที่เราต้องรับมือปัญหาโลกร้อน คือ หมู่บ้านเขาเต่าเป็นเสมือนโรงเรียนธรรมชาติแห่งแรกที่ได้ทรงศึกษาปัญหาเรื่องน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในการรับมือกับภาวะโลกร้อน เพราะหากโลกของเรามีอุณหภูมิที่ร้อนมากขึ้น สิ่งตามมาก็คือ ภัยแห่งความแห้งแล้งและการเข้าไม่ถึงแหล่งน้ำเหมือนที่ชาวบ้านเขาเต่าเคยประสบ

“

ดังนั้น...เราควรหาวิธีการ หรือแนวทางแก้ไข ไม่ให้ภาวะดังกล่าวเกิดขึ้น

พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเป็นอย่างยิ่ง เพราะน้ำถือว่าเป็นปัจจัยหลักในการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตบนโลก น้ำเป็นตัวประสานให้เกิดความสมดุลขึ้นบนโลก เมื่อมีน้ำ ก็จะมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อป่าไม้อุดมสมบูรณ์เราก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามไปด้วย แม้เวลาและบริบทจะต่างกัน แต่วิธีการคิดแก้ปัญหาภัยแล้งดังกล่าวก็ยังใช้ได้เสมอ นั่นคือ ต้องสร้างแหล่งกักเก็บน้ำให้มากที่สุด

”

โรงงานต้นแบบไบโอดีเซล

ทางเลือก-ทางรอด ยุคน้ำมันแพง

โครงการปลูกป่าชัยพัฒนา-แม่ฟ้าหลวง ต.หนองพลับ อ.หัวหิน ขอมูลนิธิชัยพัฒนา ตั้งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเขาเต่ามากนัก ที่มีโรงงานสกัดน้ำมันพืชและผลิตไบโอดีเซลครบวงจร และยังมีบิมน้ำมันไบโอดีเซลแห่งแรกของไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงการตามแนวพระราชดำริด้านพลังงานทดแทน ที่ทรงทดลองนำน้ำมันปาล์มดิบมาสกัดเป็นไบโอดีเซล สำหรับใช้กับเครื่องยนต์ดีเซล

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยเรื่องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่นับวันจะค่อยๆ หมดไป จึงทรงให้ความสนพระราชหฤทัยคืบหน้าพลังงานทางเลือกใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ทดแทนเชื้อเพลิงฟอสซิลที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศปีละมากๆ นอกจากนี้พลังงานทดแทนซึ่งทำมาจากพืชผลทางการเกษตร ยังช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต และช่วยสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน โดยลดการพึ่งพาพลังงานจากภายนอก

พระองค์ทรงริเริ่มการศึกษาวิจัยเรื่องพลังงานทดแทนรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 30 ปี ผ่านโครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา โดยมีพระราชดำรินำพืชเกษตรมาทดลองปลูก ทรงค้นพบว่าปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่ให้ปริมาณน้ำมันสูงกว่าพืชน้ำมันชนิดใดในโลก จึงทรงนำมาสกัดเป็นไบโอดีเซล เพื่อให้คนไทยสามารถพึ่งตนเองได้ในด้านพลังงาน รวมทั้งรณรงค์ปัญหาาราคาพืชผลเกษตร

ตกต่ำ ตลอดจนเป็นการนำเศษวัสดุเหลือใช้มาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด จนเกิดเป็นโรงงานสกัดน้ำมันพืชและผลิตไบโอดีเซลครบวงจรขึ้น ณ ที่แห่งนี้

ในปี 2536 ในหลวงทรงมีพระราชดำริให้พลิกฟื้นผืนป่าใน ต.หนองพลับ กว่าหมื่นไร่ที่เคยเป็นดินเสื่อมโทรม ทรงให้ทดลองปลูกต้นปาล์มน้ำมันบนที่แห่งแล้ว 200 ไร่ เพื่อส่งเข้าโรงงานสกัดน้ำมัน อย่างไรก็ตามเส้นทางการผลิตปาล์มน้ำมันก็ไม่ง่ายนัก เพราะช่วง 7 ปีแรก ปาล์มไม่ออกผล จึงใช้วิธีการจัดการน้ำในพื้นที่ด้วยการสร้างฝายกั้นน้ำและฝายชะลอน้ำใช้หล่อเลี้ยงต้นปาล์ม ซึ่งปาล์มเป็นพืชคายน้ำจึงทำให้พื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งชุ่มน้ำและไม่ประสบภัยแล้งอีกเลย

ภาพที่เห็นตรงหน้า คือ บิมน้ำมันไบโอดีเซล มีรถกระบะและรถแทรกเตอร์จอดอยู่บริเวณนั้นหลายคัน ถัดจากบิมนเป็นพื้นที่สวนปาล์มขนาดใหญ่เขียวชอุ่ม แถบไม่น่าเชื่อเลยว่าเดิมทีพื้นที่แห่งนี้เคยเสื่อมโทรมมาก่อน โรงงานผลิตไบโอดีเซลครบวงจรมีกำลังผลิต 400 ลิตรต่อวัน ปัจจุบันน้ำมันที่ผลิตได้นำมาใช้ในกิจการขอมูลนิธิชัยพัฒนาเท่านั้น เพราะปัจจุบันราคาน้ำมันดีเซลถูกลง อย่างไรก็ตามก่อนหน้านี้ที่ราคาน้ำมันดีเซลพุ่งขึ้นถึงลิตรละ 40 บาท บิมนไบโอดีเซลสามารถจำหน่ายน้ำมันให้เกษตรกรในราคาที่ถูกลงเพียงลิตรละ 21-26 บาท ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในขณะนั้นได้เป็นอย่างมาก

ศูนย์การเรียนรู้ฯ

หุบ

กะ

พจ

จากพื้นแผ่นดินทราย
กลายเป็นพื้นที่สีเขียว

ผู้เขียนเดินทางออกจากบีมไบโอดีเซลเพื่อมุ่งหน้าไปที่ “ศูนย์เรียนรู้โครงการตามพระราชประสงค์หุบกะพจ” ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ไฮโลโก้ในใจของผู้เขียน เพราะในฐานะคนเพชรบุรี รู้สึกผิดมากที่ไม่เคยมาที่นี่ ทั้งที่เคยได้ยื่นชื่อหุบกะพจ มาตั้งแต่สมัยเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 แม้จะมีโอกาสขับรถผ่านก็หลายครั้ง แต่ก็ไม่เคยได้แวะมาที่นี่เลยซักที

ผู้เขียนยอมรับว่าตลอดเวลาที่ขับรถไปนั้น ในหัวมีแต่คำถามมากมายว่า พื้นที่แถวนี้ ตั้งแต่ ต.หนองพลับ ต.ไร่ใหม่พัฒนา ต.หุบกะพจ และอีกหลายตำบล บริเวณ อ.ชะอำ จนถึง อ.หัวหิน เป็นสีเขียวแบบนี้ได้อย่างไร โดยเฉพาะ ต.ไร่ใหม่พัฒนา เพราะพ่อแม่ของผู้เขียนเคยเล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนตอนที่ยังเป็นหนุ่มเป็นสาว คนที่หมู่บ้านเคยเข้ามาจับจอบที่ดินทำกิน แถวนี้ แต่ทุกคนต้องยอมแพ้ เพราะดินแข็งเหมือนหิน ปลูกอะไรก็ไม่ขึ้น

แต่ ณ วันนี้ สิ่งที่ข้าพเจ้าเห็นคือ ทั้งสองข้างทางเต็มไปด้วยสีเขียว เหมือนกำลังขับรถมุ่งหน้าสู่อุทยานแห่งชาติ คำตม คือ มันเกิดอะไรขึ้น และเป็นแบบนี้ได้อย่างไรจากพื้นที่แห้งแล้งนับหมื่นไร่ กลายเป็นพื้นที่สีเขียวที่อุดมสมบูรณ์ แถบไม่มีจุดไหนเลยที่แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้เคยแห้งแล้งและทุรกันดารมาก่อน

ในที่สุดผู้เขียนก็เดินทางมาถึงที่หุบกะพจ รู้สึกเหมือนความฝันในวัยเด็กเป็นจริง และรู้สึกผิดว่าทำไมไม่มาก่อนหน้านี้ ทั้งที่ไกลจากบ้านแค่ 50 กิโลเมตรเท่านั้น ความกระหายใคร่รู้ ว่าคำตอบของคำถามที่วนเวียนอยู่ในหัวตลอดเวลาที่ขับรถมานั้น คือ อะไรกันแน่ ผู้เขียนจึงไม่รอช้าที่ออกไปหาคำตอบ

“

2 5 0 7 ในหลวง เสด็จ

คนในพื้นที่เล่าให้ฟังว่า หลังจากที่ในหลวงเสด็จพระราชดำเนิน
เมื่อในปี 2507 ทุกอย่างก็เปลี่ยนไป เพราะพระองค์สอนให้ชาวบ้าน
รู้จักการปรับปรุงดิน ด้วยการใช้ปุ๋ยพืชสด ปลูกพืชตระกูลถั่ว
ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และสอนให้รู้จักการปลูกหญ้าแฝกเพื่อ
ป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ซึ่งจะไปแล้วก็ได้มี
อะไรซักชิ้น เป็นเรื่องที่เราได้เรียนรู้กันมานานแล้ว ที่เหลือก็แค่
การลงมือทำอย่างขยันและอดทนเท่านั้น เพราะการพลิกฟื้น
ผืนดินที่หุบกะพงต้องใช้เวลานานกว่า 10 ปี จึงจะสำเร็จ

”

มีการติดตั้งสปริงเกอร์รดน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีที่ทันสมัยมาก ในขณะนั้น เป็น “โครงการไทย-อิสราเอล เพื่อพัฒนาชนบท (หุบกะพง)” ที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลอิสราเอล หนึ่งในประเทศที่มีการบริหารจัดการน้ำดีที่สุดประเทศหนึ่งในโลก เพื่อไม่ให้ชาวบ้านต้องอยู่กันแบบรอฟ้ารอฝน เหมือนที่ผ่านมา อีกหนึ่งเคล็ดลับของการแปลงพื้นที่แห้งแล้งให้เป็นพื้นที่ชุ่มชื้น คือ การจัดการน้ำ โดยการทำเครื่องช่วยอ่างเก็บน้ำ (อ่างพวง) ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง อาทิ อ่างเก็บน้ำห้วยตะแปด อ่างเก็บน้ำห้วยทราย อ่างพักน้ำเขาระปลูก อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งขาม อ่างเก็บน้ำห้วยไทรงาม อ่างเก็บน้ำหุบกะพง ซึ่งแต่ละแห่งจะมีการวางระบบท่อผันน้ำเชื่อมถึงกัน เมื่ออ่างไหนน้ำพร่อง ก็สามารถผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำอื่นๆ มาเติมได้ทันที ทำให้พื้นที่หุบกะพงและพื้นที่ใกล้เคียงที่เคยแห้งแล้งมีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี ไม่เคยขาด

นอกจากนี้ยังทรงให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ทรงมีพระราชดำริให้ปลูกป่าควบคู่กันไปด้วย และป่าที่ปลูกนั้นจะมีทั้งป่าไม้ยืนต้น ป่าไม้ผล และป่าไม้ใช้สอย เพื่อให้ราษฎรมีไม้ผลไว้บริโภคและมีไม้ใช้สอยตามความจำเป็น และยังช่วยลดการพังทลายของหน้าดิน รวมถึงช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นให้ผิวดินและช่วยให้อากาศในบริเวณนั้นชุ่มชื้นเย็นสบาย ทั้งหมดนี้คือเหตุผลสำคัญว่าทำไมพื้นที่ที่เคยแห้งแล้งเหมือนทะเลทรายจึงกลับพลิกฟื้นกลายเป็นพื้นที่สีเขียวอันอุดมสมบูรณ์ได้อย่างไม่น่าเชื่อ

โครงการชิงห้วมัน

“ชิงห้วมัน” ชื่อนี้มีที่มา ครั้งหนึ่งในหลวงทรงมีพระราชประสงค์ให้วางมันเทศไว้บนตาชั่งโบราณในห้องทรงงานที่วังไกลกังวลก่อนเสด็จกลับกรุงเทพฯ ครั้นเมื่อเสด็จกลับมาวังไกลกังวลอีกครั้ง พบว่าห้วมันนั้นมีรากและใบงอกออกมา จึงมีพระราชดำริว่า “มันอยู่ที่ไหนก็งอกได้” จึงรับสั่งให้นำห้วมันเทศนั้นไปปลูกในกระถางและในเวลาต่อมาทรงพระราชทานต้นพันธุ์จากห้วมันนั้นมาปลูกที่โครงการ และพระราชทานชื่อว่า “โครงการชิงห้วมันตามพระราชดำริ”

2 5 5 2

โครงการชั่งหัวมัน เป็นโครงการตามพระราชดำริลำดับสุดท้าย

“โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำริ” ต.เขาทะลุ อ.ท่ายาน จ.เพชรบุรี” ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหุบกะพวย เพียงแค่ 30 กิโลเมตร ถือเป็นโครงการพระราชดำริลำดับสุดท้าย ที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2552 จะว่าไปแล้วพื้นที่แห่งนี้เมื่อ 10 ปีที่แล้ว ก็คงไม่ต่างจากหุบกะพวยในอดีตมากนัก เพราะสภาพพื้นที่โดยทั่วไปแห้งแล้ง เป็นดินปนทรายและเต็มไปด้วยดินลูกรัง แต่ ณ วันนี้ไม่มีให้เห็นแบบนั้นอีกแล้ว เพราะกลายเป็นโอเอซิส

ความสำเร็จของโครงการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2552 ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า แม้พื้นที่ที่แห้งแล้งและยากที่จะนำมาทำการเกษตร ยังสามารถพลิกฟื้นให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ได้อย่างรวดเร็วเพราะความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน ภายใต้โครงการที่ชื่อ “รวมพลังชั่งหัวมัน” ซึ่งเป็นการรวมพลังของ ภาครัฐ ภาคเอกชน และคนในพื้นที่ที่ช่วยกันอย่างมุ่งมั่นสามัคคี ทำให้โครงการชั่งหัวมัน เป็นโครงการต้นแบบที่ดีในการเรียนรู้ด้านการเกษตรและการปศุสัตว์ เพื่อนำไปดัดแปลงใช้ได้ตามความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผืนดินของตนเอง นี่คือการสำเร็จอันยั่งยืนของ “โครงการชั่งหัวมัน” ไร่ของพ่อหลวงแห่งแผ่นดินไทย

โครงการชั่งหัวมันตามพระราชดำรินี้เป็เป้าหมายเพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการเกษตรให้กับชาวบ้านในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์พืชต่างๆ มากมาย ทั้งไม้ยืนต้นและพืชผักสวนครัว จำนวนมากจนนับไม่ถ้วน

แต่ที่ถือเป็นจุดเด่นไม่แพ้กัน คือ การจัดการพลังงานและทรัพยากรในพื้นที่ เพราะมีการนำพลังงานสะอาดจากธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น ติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าจำนวน 20 ต้น กำลังผลิตขนาด 50 กิโลวัตต์ และยังมีระบบพลังงานไฟฟ้าแสงอาทิตย์กำลังผลิต 50 กิโลวัตต์ ที่ผลิตกระแสไฟเพื่อจำหน่ายให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ผู้เขียนนั้นมีประสบการณ์อ่างเก็บน้ำในโครงการฯ เพื่อพิจารณาภาพรวมของสิ่งที่ได้พบเห็นจากการทรมานของ “พ่อ” และคิดไปถึงสถานการณ์โลกร้อนในปัจจุบัน แม้ว่าโครงการพระราชดำริของพระองค์ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อรับมือวิกฤตโลกร้อนตั้งแต่เริ่มแรก แต่เมื่อมาพิจารณาในทางปฏิบัติกลับพบว่าทุกโครงการฯ ของพระองค์มีส่วนในการวางรากฐานให้สังคมไทยสามารถรับมือโลกร้อนได้ดีมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อม

โดยเฉพาะโครงการชั่งหัวมัน ซึ่งเป็นโครงการที่เราทุกคนสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ เพราะอยู่ในระหว่างการดำเนินการ เมื่อก่อนที่จะมีการฟื้นฟู บริเวณโครงการชั่งหัวมัน ถือได้ว่า เป็นพื้นที่วิกฤตซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาโลกร้อน ฝุ่นดินแห้งแล้งแตกระแหงจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ สิ่งที่เราได้เรียนรู้ คือ เมื่อเกิดวิกฤตสิ่งที่เราต้องการที่สุด คือ ความร่วมมือระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชนในการมองเห็นปัญหาและลงมือแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กัน

นอกจากนี้โครงการดังกล่าวยังได้สะท้อนการแก้ปัญหาไปที่จุดเดิมอีกครั้ง เหมือนกับโครงการอื่นๆ ที่เน้นบูรณาการและการลงมือปฏิบัติจริง มีปัญหาตรงไหนก็ไปแก้ที่จุดนั้น แน่นอนว่าในสถานการณ์วิกฤตภาวะโลกร้อน ทุกคนไม่สามารถไปแก้ที่การปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับมหภาคได้

แต่เราสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการหยุดวิกฤตโลกร้อน ด้วยการเพิ่มสีเขียว ด้วยการปรับปรุงดิน ด้วยการสร้างแหล่งเก็บน้ำ ทุกอย่างต้องทำด้วยใจและอาศัยความอดทน เราจึงจะสามารถผ่านวิกฤตโลกร้อนได้

2 5 6 0

ก้าวต่อไป

การเดินทางของผู้เขียนเพื่อหาแรงบันดาลใจ “จากเขาเต่าสู่ซั้งห้วยมัน” ได้เสร็จสมบูรณ์ตามความตั้งใจแล้ว (พลังใจที่ตามหาาก็กลับมาแล้วเช่นกัน) ทั้งหมดนี้ยิ่งทำให้เข้าใจถึงคำว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งเป็นหลักการทรงงานของในหลวงและเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เราทุกคนสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตได้ รวมถึงปัญหาโลกร้อนก็เช่นกัน ถ้าเราเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง เข้าถึงพื้นที่ที่เกิดปัญหา และแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำอย่างจริงจัง เราก็สามารถจัดการกับวิกฤตที่เกิดขึ้นได้

สำหรับผู้เขียนได้แต่บอกกับตัวเองว่า วันนี้เราได้ “เข้าใจ และเข้าถึง” หลักการทรงงานของพระองค์แล้ว ที่เหลือคือ “การพัฒนา” ที่เราต้องทำต่อไปเท่านั้น แน่นอนว่าผู้เขียนไม่มีสิทธิ์ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่างๆ อีกต่อไปแล้ว เพราะก้นดินและน้ำมีพร้อมอยู่แล้ว ที่เหลือแค่การบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเท่านั้น ผู้เขียนตั้งใจแน่วแน่ว่าจะทำ “ไร่แตงเติมฝัน” ให้สำเร็จเพื่อเป็นแหล่งอาหารปลอดภัยให้ครอบครัวและเป็นศูนย์การเรียนรู้เล็กๆ ให้คนในหมู่บ้าน แม้จะรู้ว่าไม่ง่าย แต่ก็พยายามจนถึงที่สุด เหมือนที่ในหลวงได้ทำเป็นแบบอย่าง ไม่มีคำว่า “ยอมแพ้” ต่อปัญหาเด็ดขาด ที่สำคัญคือ การสานต่อพระราชปณิธาน เพื่อให้ในหลวงยังอยู่ในใจของเราตลอดไป

“

เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

หลักการทรมงานของในหลวง
และเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปญหาต่างๆ

”

เกษตรกรใจพอเพียง กับปัญหาภาวะโลกร้อน พลังของท้องถิ่น สู่การแก้ปัญหาระดับโลก

เรื่อง: ไบรอัน เบอเลติก

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นศาสตร์ยิ่งใหญ่ที่สำคัญมากต่อประเทศไทย โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้หยั่งรากลงทั่วถิ่นแคว้นบนผืนแผ่นดินไทย หลายทศวรรษมาแล้วที่แนวคิดของพระองค์ได้สร้างความสมบูรณ์พูนสุขให้กับพสกนิกรและสร้างความมั่งคั่ง ความยั่งยืนให้กับประเทศ เราจะไปเรียนรู้ศาสตร์ทรงพลังนี้เพื่อเข้าใจถึงแก่นแท้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากวิถีของผู้คนและชุมชนที่ได้น้อมนำแนวพระราชดำริดังกล่าวไปลงมือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จ

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์เริ่มต้นมาจากพระราชปณิธานที่จะเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเกษตรกรไทยให้พร้อมรับมือกับความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ไม่ว่าจะเป็นภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด และการขึ้นลงของราคาสินค้าในตลาด โดยสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่ยังคงพึ่งพาปัจจัยจากภายนอกเป็นหลัก เศรษฐกิจพอเพียงนอกจากจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงแล้ว ยังส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตของคนเราที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้น้อยลงด้วย เช่น ลดการใช้พลังงานที่มากเกินไป ลดทอนการขนส่งสินค้าที่ไม่จำเป็น รวมถึงลดการพึ่งพิงระบบค่าปลีกที่รองรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์

แนวคิดสำคัญอันเป็นหลักพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือ การหาหนทางให้เกษตรกรและชุมชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ก่อน เริ่มต้นจากการผลิตแบบพอกินพอใช้ในครัวเรือนเมื่อมีเหลือจึงนำไปขาย รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการลงทุนที่ยั่งยืนนี้จะนำไปสู่ความสามารถที่จะพึ่งตนเอง มีอิสรภาพทางการเงิน และไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกที่ไม่จำเป็น และยังหลุดพ้นจากธุรกิจขนาดใหญ่ที่เป็นตลาดรวมศูนย์และผูกขาดซึ่งในปัจจุบันพวกเขาหวังที่จะกอบโกยกำไรและใช้แรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างไร้เสถียรภาพบนโลกนี้

หลักเศรษฐกิจพอเพียงสามารถแบ่งองค์ประกอบ ได้ดังนี้

- การลงมือปฏิบัติและการผลิต
- การขยายตลาดและการทำการตลาด
- การพัฒนา การดำเนินการ และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า

การส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชหลากหลายชนิดมากขึ้น ไม่เพียงแต่จะทำให้เกษตรกรเลี้ยงตนเองได้จากพืชอาหารที่ตนเองปลูก ซึ่งจะเกิดการหมุนเวียนออกดอกออกผลให้เก็บกินตลอดเวลา แต่ยังช่วยให้พวกเขาผลิตได้จำหน่ายหมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปีด้วย แม้ว่าบางช่วงผลผลิตบางชนิดจะราคาถูกลง แต่ก็ยังมีผลผลิตชนิดอื่นๆ ที่ราคาดีกว่ามาทดแทน

ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงรายได้ที่เพิ่มขึ้นจะถูกจัดสรรปันส่วนไว้ใช้สำหรับการลงทุนที่เป็นประโยชน์ อย่างเช่น เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรจำเป็น ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิตสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดผลผลิตให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตได้เป็นอย่างมาก ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นตลอดจนยังช่วยลดต้นทุนการผลิต รวมถึงลดการพึ่งพิงจากภายนอกให้หน่อยลง

ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนั้นการได้มาของทรัพย์สินต่างๆที่เป็นต้นทุนการผลิตสำคัญนั้น จะต้องได้มาอย่างยั่งยืนแบบค่อยเป็นค่อยไป นั่นคือ ต้องใช้เมื่อจำเป็นและจะซื้อเมื่อมีเงินเพียงพอ ไม่ให้เกิดจากการกู้หนี้ยืมสิน

ในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นทำให้แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงถูกนำมาขยายความให้ครอบคลุมตามบริบทต่างๆของสังคมอย่างกว้างขวาง

หนึ่งในตัวอย่างของเทคโนโลยีที่ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านพลังงานได้ อย่างเช่น แผงโซลาร์เซลล์ ด้วยการพัฒนาในกระบวนการผลิตดีขึ้นกว่าสมัยก่อน ทำให้ต้นทุนของแผงโซลาร์เซลล์ถูกลง ดังนั้นชุมชนสามารถเข้าถึงและนำเอาเทคโนโลยีนี้มาช่วยเสริมการผลิตของตนเองได้มากขึ้น ซึ่งเดิมเทคโนโลยีนี้จะกระจุกตัวอยู่เพียงในกลุ่มนักลงทุนรายใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารยังเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการท้องถิ่นทำงานประสานกันได้เป็นอย่างดี และส่งผลให้เกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตสามารถเข้าถึงผู้บริโภคทั่วประเทศได้โดยตรง ช่วยลดทอนกระบวนการขนส่งและการผูกขาดสินค้าจากพ่อค้าคนกลาง

หากมองมุมของเศรษฐกิจและสังคมแล้ว หลักเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน เป็นระบบที่มีความยืดหยุ่นสูง และสามารถปรับตัวได้ดีในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจกระแสหลักผันผวน โดยถ้าเกิดสถานการณ์ดังกล่าวขึ้นแล้ว เกษตรกรที่ทำเกษตรเชิงเดียวจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เช่น การปลูกข้าว หรือทำสวนยางแค่เพียงอย่างเดียว

ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เศรษฐกิจพอเพียงก็มีประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะสอนให้คนรู้จักพึ่งพาตนเอง และใช้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ นับเป็นการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

หากยังมองภาพไม่ชัดให้ลองนึกถึงสถานการณ์ที่เกษตรกรต้องขนส่งผลผลิตทางการเกษตรไปยังโรงงานแปรรูปด้วยรถบรรทุกและต้องใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในการขนส่ง จากนั้นจึงส่งต่อผลผลิตที่แปรรูปแล้วไปยังจุดกระจายสินค้า ก่อนจะทำการจัดส่งไปยังห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต และเมื่อผู้บริโภคต้องการซื้อสินค้าก็จะต้องขับรถหรือขี่จักรยานยนต์มาที่ห้างสรรพสินค้าเพื่อจะซื้อสินค้านั้นกลับบ้าน ลองคิดว่าร้านสะดวกซื้อเหล่านี้ บางแห่งเปิดบริการ 24 ชั่วโมงนั้นหมายถึงพลังงานไฟฟ้าที่เราต้องเสียไป ไม่ว่าจะเป็นการใช้ไฟฟ้าจากหลอดไฟ ตู้แช่ และเครื่องปรับอากาศ และแน่นอนที่สุดพนักงานที่ทำงานกับร้านค้านั้นๆ ก็คงจะได้รับเพียงค่าจ้างในอัตราขั้นต่ำเท่านั้น

แต่สำหรับกรณีของเกษตรกรที่สามารถส่งผลผลิตไปขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ทุกครั้งก่อนที่ผลผลิตสดใหม่จากไร่จะถูกส่งออกไปจะมีการบรรจุหีบห่อก่อนนำส่ง และเป็นการส่งตรงถึงมือผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นการขนส่งแบบที่เร็วที่สุด ซึ่งแตกต่างจากการกระจายและจัดจำหน่ายสินค้าในรูปแบบเดิมๆ ที่จะมีหลายชั้นหลายตอนก่อนที่สินค้าจะถึงมือผู้บริโภค ทำให้สิ้นเปลืองพลังงานจากการขนส่ง และที่สำคัญที่สุดคือ มูลค่าสินค้าและกำไรจะถูกแลกเปลี่ยนกันโดยตรงระหว่างเกษตรกรกับผู้บริโภค

จะเห็นได้ว่ากรณีดังกล่าวสามารถลดการสูญเสียทรัพยากรจากขั้นตอนต่างๆ ได้ เริ่มตั้งแต่ลดการใช้พลังงานจากการขนส่ง การกระจายสินค้า เรื่อยไปจนถึงการประชาสัมพันธ์สินค้า ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ให้ดึงดูดผู้บริโภค และช่วยลดปริมาณขยะจากสินค้าที่เหลือคั่งไว้ ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแค่ขยะจากสินค้าดังกล่าวแต่นั่นหมายถึง พลังงาน มลพิษ และของเสียที่จะเกิดขึ้นจากวัฏจักรของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการดำเนินเศรษฐกิจในรูปแบบบริโภคนิยมของยุคโลกาภิวัตน์นี้

นอกจากนี้เกษตรกรที่ได้นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ยังสามารถขายผลผลิตและทำการตลาดได้เองโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรสามารถรู้ได้ว่าผลผลิตหรือสินค้าชนิดใดที่เป็นที่ต้องการ หรือชนิดใดควรลดปริมาณลง เนื่องจากไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และพวกเขายังรู้ได้อีกว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายของเขาคือใคร ซึ่งจะดีกว่าการทำการค้ากับตลาดธุรกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากต้องรอการตอบรับจากพ่อค้าที่ทำธุรกิจด้วย ซึ่งจะค่อนข้างล่าช้าและไม่ทันการณ์ แต่แนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะช่วยลดการสูญเสียดังกล่าวและลดความเสี่ยงจากผลผลิตที่ขายไม่ออกอีกด้วย

ความสามารถของเกษตรกรไทยในการเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยตรงนั้นคือ เกษตรกรสามารถติดต่อค้าขายกับผู้บริโภคในท้องถิ่นได้ง่ายกว่าผู้บริโภคที่อยู่กันคนละประเทศหรือคนละภูมิภาค ซึ่งโดยหลักการแล้วเศรษฐกิจบนฐานท้องถิ่นภูมิมั่น คือ การปรับเปลี่ยนสินค้าและบริการให้มีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น โดยมีลักษณะเฉพาะตัวและช่วยให้ผู้ผลิตส่วนใหญ่สามารถขายสินค้าให้กับคนในท้องถิ่นได้มากขึ้น ด้วยเหตุนี้เองเศรษฐกิจที่มีความหลากหลายจะมีสภาพทางการเงินที่มั่นคงและสามารถขยายการลงทุนด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อช่วยเสริมให้ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งมากขึ้น

นอกจากนี้ ลักษณะเศรษฐกิจบนฐานของท้องถิ่นภูมิมั่นนั้นเมื่อใดที่บริษัทหรือผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจแล้วส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมย่อมจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับเศรษฐกิจบนยุคโลกาภิวัตน์ที่เจ้าของธุรกิจจากอีกมุมหนึ่งของโลกมักจะมากอบโกยและหาประโยชน์จากการทำลายป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธาร และเมื่อเกิดผลเสียขึ้นกับสิ่งแวดล้อมก็มักจะเพิกเฉยกับสิ่งที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้บนฐานของท้องถิ่นภูมิมั่นยังช่วยลดการใช้พลังงานในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอน การผลิต การขนส่ง และการจัดการของเสีย รวมไปถึงช่วยสร้างจิตสำนึกกับผิวดชอบที่มีต่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจนั้นจะเกิดผลบวกหรือลบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมก็ตาม

ตัวอย่าง การน้อมนำ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้

66

การหมักเศษอาหารและมูลสัตว์ ในถุงหมัก PVC ขนาด 8 ลูกบาศก์เมตร จะได้ก๊าซชีวภาพคุณภาพสูง เทียบเท่ากับการผลิตก๊าซ LPG 0.84 กิโลกรัม/วัน ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ได้ 2.6 Kg CO₂/วัน ก๊าซชีวภาพ ที่ได้นำไปใช้เป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม ช่วยลดค่าใช้จ่ายได้เดือนละ 300 บาท และใช้ทดแทนน้ำมันเบนซินสำหรับการเดินเครื่องยนต์ผลิตกระแสไฟฟ้า ขนาด 2.5 กิโลวัตต์ สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าไว้ใช้ในครัวเรือนได้วันละ 6-8 ชั่วโมง ประหยัดน้ำมันเบนซิน 4 ลิตร หรือเท่ากับ 180 บาท/วัน

99

ป่าเต็งโมเดล

พลังงานแสงอาทิตย์และก๊าซชีวภาพ

หากเดินทางไปที่ ต.ป่าเต็ง อ. แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของประเทศไทย นับเป็นพื้นที่ห่างไกลด้วยระบบไฟฟ้าและการสื่อสารที่ยังเข้าไม่ถึง ไม่มีแม้แต่สายส่งไฟฟ้า สัญญาณโทรศัพท์ และถนนลาดยางของหมู่บ้านแห่งนี้ จะพบเห็นแต่เพียงบ้านเรือนที่สร้างขึ้นอย่างเรียบง่าย สิ่งแรกที่เราจะรู้สึกได้เมื่อเข้ามาถึงหมู่บ้านแห่งนี้ก็คือเสมือนว่าเรากำลังเดินทางย้อนเวลากลับไปในอดีต

อย่างไรก็ตามที่ชุมชนป่าเต็งนี้เองที่กระทรวงพลังงานได้นำนวัตกรรมพลังงานทดแทนเพื่อการพึ่งพาตนเองมาติดตั้งให้ใช้ในพื้นที่ห่างไกลไร้สายส่งไฟฟ้า ภายใต้ชื่อโครงการ “ป่าเต็งโมเดล” เพื่อให้ชาวบ้านได้มีไฟฟ้าและก๊าซหุงต้มไว้ใช้ในครัวเรือน ซึ่งเป็นโครงการเผยแพร่เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์และก๊าซชีวภาพให้กับสมาชิกทุกคนในชุมชน เมื่อเข้ามาที่นี่เราจะสังเกตเห็นแผงโซลาร์เซลล์ และบอลลูนไปโอก๊าซขนาดใหญ่ตั้งอยู่ข้างบ้านไม่เก๋ๆ มองดูคล้ายมังกรตัวใหญ่กำลังหลับใหลอยู่

แนวคิดที่ได้นำพลังงานทดแทนมาใช้ที่นี่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของพนักงานกลุ่มเล็กๆจากกระทรวงพลังงาน ที่ได้ทดลองนำเทคโนโลยีนี้มาใช้กับชุมชนป่าเต็ง ไม่ใช่เพียงแค่ออนให้ชาวบ้านรู้จักใช้ แต่ยังสอนให้ชาวบ้านรู้จักการดูแลรักษาและซ่อมบำรุง ตลอดจนสามารถนำไปปรับใช้ตามความต้องการของแต่ละครัวเรือน แม้ว่าบ้านป่าเต็งจะไม่มีระบบสายส่งไฟฟ้า แต่บรรดาชาวบ้านเขาก็มีพลังงานใช้ และสร้างระบบเครือข่ายไฟฟ้าเชื่อมต่อกันไว้ใช้เองภายในชุมชน โดยไม่พึ่งพากระแสไฟฟ้าของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เพราะพวกเขาเรียนรู้ที่จะใช้องค์ความรู้ของท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีและความร่วมแรงร่วมใจของทุกคนในชุมชนที่ต่อยอดขยายผล จนสามารถดูแลและบริหารจัดการพลังงานได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

ความพอเพียงของชาวบ้านป่าเต็งเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม นับเป็นตัวอย่างจากการตีความเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม คงไม่ต้องอธิบายให้กับชาวป่าเต็งแล้วว่าพลังงานแสงอาทิตย์นั้นมีประโยชน์อย่างไร เพราะสมาชิกทุกคนภายในหมู่บ้านนี้ต่างรับรู้กันดีเป็นอย่างดี นอกจากเกิดระบบเครือข่ายไฟฟ้าจากพลังงานสะอาดที่ชาวบ้านป่าเต็งกำลังทำอยู่นี้ แต่นับว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เราได้เห็นชัดว่าช่วยในการลดปริมาณคาร์บอนจากระบบการผลิตไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงฟอสซิล

ส่วนก๊าซชีวภาพนั้นนอกจากจะใช้สำหรับเป็นก๊าซหุงต้มแล้วยังสามารถใช้สำหรับหมนเครื่องปั่นไฟ ผลิตเป็นไฟฟ้าไว้ใช้ในวันที่ฟ้าปิดซึ่งไม่สามารถใช้งานแผงโซลาร์เซลล์ได้ โดยก๊าซชีวภาพของชาวป่าเต็งได้มาจากเศษอาหาร และเศษวัสดุทางการเกษตร ซึ่งปกติแล้วจะถูกทิ้งเป็นขยะ หรือเผาทิ้งอย่างไร้ค่า ชาวบ้านจะนำมูลชีวภาพเหล่านี้มาผ่านกระบวนการหมักและย่อยสลายด้วยจุลินทรีย์ในสภาวะไร้อากาศ ซึ่งในที่นี้กระบวนการหมักจนเกิดก๊าซจะถูกควบคุมอยู่ในบอลลูนไปโอก๊าซขนาดใหญ่ที่ทำจากพลาสติก

มูลชีวภาพเหล่านี้จะถูกย่อยสลายโดยแบคทีเรีย ทำให้เกิดก๊าซมีเทน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นก๊าซหุงต้มคุณภาพดี และภาคตะกอนอินทรีย์ที่เหลือจากการหมักยังสามารถนำไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงได้อีกด้วย การผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อนำมาใช้เป็นพลังงานในรูปแบบนี้ ยังช่วยลดปริมาณการใช้ก๊าซธรรมชาติที่ต้องผ่านขั้นตอนและกระบวนการมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่สิ้นเปลืองพลังงานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการแยกก๊าซธรรมชาติ การกลั่น การขนส่ง การลำเลียง การบรรจุถัง และจัดส่งให้ร้านค้า แล้วจึงค่อยเดินทางต่อไปยังผู้บริโภค หรือในบางกรณี ผู้บริโภคต้องขับรถมาซื้อก๊าซหุงต้มด้วยตัวเองที่ร้าน จะเห็นได้ว่าทุกขั้นตอนของการผลิตก๊าซธรรมชาติ จนกว่าจะถึงมือผู้บริโภคนั้นล้วนแต่ทำให้เกิดการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจำนวนมหาศาล

การผลิตก๊าซชีวภาพที่บ้านป่าเต็งช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในกระบวนการขนส่ง และทำให้ชุมชนเข้าถึงพลังงานสะอาดได้ กรณีตัวอย่างของชุมชนป่าเต็งสามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนอื่นๆ ทั่วประเทศได้เป็นอย่างดี เพราะในอนาคตเชื้อเพลิงฟอสซิลและก๊าซธรรมชาติมีแต่จะลดน้อยลงทุกวัน

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้จักการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยเพิ่มรายได้ และสร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการนำเทคโนโลยีพลังงานทดแทนมาใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า หรือการผลิตก๊าซชีวภาพเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหาร นี่คือตัวอย่างของชาวป่าเต็งอย่างเป็นรูปธรรมของการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๑๑

ข้าวขวัญสุพรรณ ตราสินค้าข้าวอินทรีย์ ซึ่งเกิดจากการทดลองนำข้าวพันธุ์พื้นเมืองและข้าวนาปรังมาพัฒนาสายพันธุ์จนได้พันธุ์ข้าวที่แข็งแรง ทนทานต่อโรคแมลง ก่อนนำไปปลูกโดยไม่ใช้สารเคมี อีกหนึ่งผลผลิตของเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์

๑๑

มูลนิธิข้าวขวัญข้าว

เครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์

ปัจจุบันเราอยู่ในยุคของเกษตรอุตสาหกรรมแบบรวมศูนย์ ที่เน้นการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลปริมาณมหาศาลเป็นตัวขับเคลื่อนระบบขนส่งสินค้าขนาดใหญ่สำหรับกระจายผลผลิตสู่ตลาดและมีธุรกิจค้าปลีกยักษ์ใหญ่เป็นผู้จัดจำหน่าย ถือเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่การผลิตที่ใช้พลังงานไฟฟ้าจำนวนมากไปกับเครื่องปรับอากาศ ผู้ทำ ความเย็น และระบบแสงสว่าง โดยรูปแบบการผลิตและการกระจายสินค้านี้มิให้เห็นกันอยู่ทั่วโลก และนับวันจะยิ่งเกิดผลกระทบต่ออย่างชัดเจนและรุนแรงต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ส่วนเครือข่ายเกษตรกรบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศจะมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเกษตร ที่ให้ความสำคัญกับการผลิตหลากหลายและไม่ยึดตามระบบผูกขาด รวมถึงส่งเสริมให้เกิดระบบการเกษตรที่สร้างความยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

มูลนิธิข้าวขวัญตั้งอยู่ที่ จ. สุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานหนึ่งเข้ามา มีบทบาทในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เกษตรกรที่เคยปลูกพืชเชิงเดี่ยว ให้หันมาทำเกษตรอินทรีย์ที่เน้นความหลากหลายและสร้างความยั่งยืนให้กับเกษตรกรมากกว่าการทำเกษตรกรรมในรูปแบบเดิม

ภารกิจที่สำคัญของมูลนิธิข้าวขวัญที่ได้ดำเนินการคือ การพาเกษตรกรออกไปรู้จักกับการทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี หรือที่เรียกกันว่า “ระบบนิเวศในแปลงนา” ซึ่งเป็นการใช้ความสัมพันธ์ในระบบห่วงโซ่อาหาร อย่างพวกแมลง นก และปลา เป็นตัวสร้างสมดุลระบบนิเวศในแปลงเกษตร (นาข้าว) และยังทำให้เกิดผลผลิตที่หลากหลาย เกษตรกรจะได้เรียนรู้การจัดการศัตรูพืชโดยชีววิธี ซึ่งใช้ระบบนิเวศเป็นตัวควบคุมแมลงศัตรู

นอกจากนี้เกษตรกรยังได้เรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดีที่เกิดจากการหมักบ่มด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ จนกลายเป็นปุ๋ยที่มีชีวิต มีประโยชน์ต่อพืชและจุลินทรีย์ในดิน ที่สำคัญเกษตรกรสามารถทำไว้ใช้ได้เอง นอกจากจะมีก๊าซชีวภาพและปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองโดยไม่ต้องหันไปพึ่งปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพแล้ว ยังช่วยลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในภาคการผลิตและขนส่งอันเนื่องมาจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำเกษตร

มูลนิธิข้าวขวัญได้หนุนเสริมเกษตรกรให้หันหลังให้กับการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องพึ่งพิงผลผลิตเพียงชนิดเดียวจากฤดูกาลผลิตและส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนด้วยการพึ่งตัวเองอย่างยั่งยืนจากการปลูกพืชผลให้หลากหลายชนิดตามฤดูกาล ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถมีผลผลิตหลายชนิดป้อนเข้าสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปีนอกเหนือจากข้าวที่เป็นพืชหลักเพียงอย่างเดียว

ทั้งนี้ การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเกษตรกรอินทรีย์ทำให้เกษตรกรสามารถขายสินค้าและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และช่วยลดความต้องการการใช้พลังงานและลดปัญหามลพิษที่เกิดจากระบบการผลิตแบบเดิมๆ ที่การจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรแต่ละครั้งต้องพึ่งพาผู้แทนจำหน่ายและผู้ค้าปลีกรายใหญ่ระดับประเทศเท่านั้น

นอกจากนี้ การลดการใช้สารเคมีซึ่งเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและลดการใช้พลังงานฟอสซิลจากขั้นตอนการขนส่งเคมีภัณฑ์ทางการเกษตรไปยังเกษตรกร รวมถึงการนำผลผลิตของเกษตรกรไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภค นับเป็นประโยชน์ที่เราได้รับจากเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมที่จะช่วยคงความเป็นท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนอีกด้วย

66

โรงเรียนศรีแสงธรรมได้ประยุกต์ใช้พลังงานแสงอาทิตย์กับ
เครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิด เช่น ตู้น้ำดื่มและเครื่องสูบ
นอกจากนี้ยังผลิตรดสามล้อที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์
ทุกวันนี้โรงเรียนสามารถผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน
แสงอาทิตย์ไว้ใช้เองภายในโรงเรียน ทำให้โรงเรียน
เสียค่าไฟเพียงเดือนละ 40 บาท เพื่อเป็นค่ารักษา
ค่ามิเตอร์เท่านั้น

99

พระครูพลังแสงอาทิตย์

โรงเรียนศรีแสงธรรม จ.อุบลราชธานี เป็นโรงเรียนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายอย่าง นอกจากจะสอนวิชาความรู้ทั่วไปเหมือนเช่นโรงเรียนอื่นที่เราคุ้นเคย แต่ที่นี่เขาสอนให้นักเรียนรู้จักหลักพื้นฐานของการออกแบบ ก่อสร้าง และบริหารจัดการระบบเครือข่ายพลังงานแสงอาทิตย์ เพราะโรงเรียนแห่งนี้พึ่งพาพลังงานจากแผงโซลาร์เซลล์

นอกจากการผลิตพลังงานไว้ใช้ได้แล้ว นักเรียนที่นี้ยังช่วยกันปลูกผักปลอดสารพิษสำหรับเป็นอาหารกลางวันให้กับเพื่อนนักเรียนทุกคนในโรงเรียนอีกด้วย คงไม่มากเกินไปที่จะพูดได้ว่านี่เป็นตัวอย่างการน้อมนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ

พระครูวิมลปัญญาคุณ หรือที่รู้จักกันในฉายา “The Solar Monk” ผู้ก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า พลังงานแสงอาทิตย์ไม่ใช่แค่ใช้ได้เท่านั้น แต่จริง ๆ แล้วประเทศไทยพร้อมแล้วที่จะนำพลังงานแสงอาทิตย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

พระครูวิมลปัญญาคุณไม่เพียงอุทิศตนเพื่อเด็กนักเรียนและคนในชุมชนของท่านเท่านั้น แต่ท่านยังเดินทางไกลไปถึง จ.ภูเก็ต เพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพลังงานแสงอาทิตย์ให้กับชุมชน

(ภาพบน) รถพลังงานแสงอาทิตย์ลำเลียงอาหารพระราชทาน แจกจ่ายให้กับประชาชนรอบท้องสนามหลวงในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพในหลวงรัชกาลที่ 9 ระหว่างวันที่ 24-29 ตุลาคม 2560

ที่ขาดแคลน ปัจจุบันพระครูและเด็ก ๆ นักเรียน ยังเดินหน้าโครงการพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อช่วยเหลือชุมชนต่อไปนอกจากจะเป็นการเปิดประสบการณ์การทำงานที่มีค่าสำหรับเด็ก ๆ นักเรียนแล้ว ยังเป็นตัวอย่างความยั่งยืนจากการนำพลังงานทดแทนมาใช้และช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนอื่นในสังคม

ความมุ่งมั่นทุ่มเทของพระครูยังได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนมากมายให้หันมาใช้พลังงานหมุนเวียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังงานแสงอาทิตย์ แรงบันดาลใจจากการเริ่มพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของท่านพระครูวิมลปัญญาคุณไม่ได้จำกัดอยู่แค่ใน จ. อุบลราชธานี เพียงเท่านั้น แต่ยังได้ส่งต่อวิถีปฏิบัติไปยังหลายๆ พื้นที่ทั่วประเทศไทย เจกเช่นที่พระครูและเด็ก ๆ ได้ร่วมมือกันทำจนประสบความสำเร็จ

“พระครูพลังแสงอาทิตย์” ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า การพึ่งตนเองและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ไปด้วยกันได้ เพียงแค่ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ที่หลังคาบ้าน เท่านั้นเราก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยลดการใช้พลังงาน เมื่อบ้านทุกหลังทำแบบเดียวกันย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดที่มอบให้กับโลกใบนี้ได้โดยตรง

กระบวนการพัฒนา
ผลปัญหาคา ฝิ่น

พืชผัก สิ่งแวดล้อม

โครงการพัฒนา ดอยตุง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระเกียรติคุณเกริกไกลจนเป็นที่ประจักษ์ไปทั่วโลกจากความสำเร็จในการทำ “สงครามกับยาเสพติด” โดยใช้ “กระบวนการพัฒนา” เป็นตัวขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่น ซึ่งในอดีตมีการปลูกกันมากตามดอยสูงทางภาคเหนือของไทย พระองค์ทรงหาทางเลือกที่ยั่งยืนและมีความเสี่ยงน้อยเป็นแรงจูงใจให้ราษฎรเลิกปลูกฝิ่น

การปลูกฝิ่นไม่เพียงแต่สร้างปัญหาสังคมให้กับประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่การตัดไม้ทำลายป่า ป่าต้นน้ำถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นจำนวนมากเพื่อใช้เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่น การทำลายป่าในครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำในท้องถิ่น คุณภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง และการเพิ่มขึ้นของหมอกควันจากไฟป่า ดังนั้นการแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่นของพระองค์ท่านมิเพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

ความสำเร็จจากการต่อสู้กับปัญหาเสพติดตามแนวทางของพระองค์ กลายเป็นต้นแบบให้อีกหลายๆ ประเทศทั่วโลกนำไปเป็นแบบปฏิบัติ เช่น ประเทศแถบลาตินอเมริกา หรือแม้แต่อัฟกานิสถาน นี่ถือเป็นหนึ่งในโครงการที่โดดเด่นภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน

โครงการพัฒนาดอยตุงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นผลแห่งความสำเร็จของโครงการต่อสู้กับปัญหาเสพติดจากงานพัฒนาของพระองค์ท่าน ที่ทรงนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติจนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ดอยตุงเป็นพื้นที่ภูเขาสูงตั้งอยู่ในเขต จ. เชียงราย ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อของ 3 ประเทศคือ ไทย ลาว และพม่า หรือที่รู้จักกันในชื่อ “สามเหลี่ยมทองคำ” ในอดีตนั้นเคยเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการปลูกและผลิตยาเสพติดแหล่งใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ส่งออกไปขายทั่วโลก

ปี พ.ศ. 2531 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ได้เริ่มเข้ามาดำเนินงานส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาวทดแทนการปลูกฝิ่นในพื้นที่ดังกล่าว แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ช่วง

- จัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตและพัฒนาการศึกษา
- สร้างโอกาสแก่ผู้คนในพื้นที่ได้เป็นเจ้าของธุรกิจ
- สร้างความแข็งแกร่งให้กับแบรนด์สินค้า ดอยตุง และขยายการตลาด

ในระยะแรกที่มูลนิธิเข้าไปดำเนินการจะเน้นไปที่การแก้ปัญหาด้านสาธารณสุขและพัฒนาการศึกษาให้ชาวบ้านบริเวณพื้นที่ดอยตุง เมื่อชาวบ้านเข้าถึงระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานและมีการศึกษาที่ดีขึ้นแล้ว ชาวบ้านที่เคยปลูกฝิ่นก็เริ่มหันกลับมาประกอบอาชีพที่สุจริตมั่นคง

การสร้างโอกาสให้ชาวบ้านกลายเป็นผู้ประกอบการธุรกิจของตัวเองในท้องถิ่นยังหมายถึงการช่วยให้ชาวบ้านไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดออกไปใช้แรงงานในเมืองที่แสนแออัดและรับค่าตอบแทนเพียงน้อยนิด

จนถึงปัจจุบันโครงการพัฒนาดอยตุงอันเนื่องมาจากพระราชดำริยังคงพัฒนาต่อเนื่อง มีการศึกษาและทดลองนำพืชเมืองหนาวชนิดใหม่มาปลูกและจำหน่าย รวมถึงพัฒนาตราสินค้าดอยตุงให้มีความเข้มแข็ง ด้วยการหาตลาดใหม่ๆ เพื่อรองรับผลผลิตของชุมชน

และในทุกวันนี้คุณสามารถพบเห็นสินค้าและผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้า “ดอยตุง” ได้ ในห้างสรรพสินค้าเกือบทุกแห่งในประเทศไทย

เริ่มต้นจากการเข้าไปให้ความช่วยเหลือชาวบ้านเพียงจำนวน 12 หมู่บ้านหรือประมาณพันกว่าคน เพื่อส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น ตั้งแต่ปี 2534-2542 ช่วยลดจำนวนพื้นที่ปลูกฝิ่นลงได้กว่า 4 เท่า จนได้รับการยกย่องจากสำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ให้เป็นสุดยอดโครงการตัวอย่างระดับโลก ในการแก้ปัญหาความยากจนและการปลูกพืชเสพติดอย่างสันติวิธี

DOITUNG

#Doi Tung

DOITUNG
|||

#Doi Tung

และนับตั้งแต่ที่โครงการพัฒนาโดยดุงเข้ามาช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นนั้น ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่นก็หมดไป ชาวบ้านหันมาทำเกษตรอินทรีย์ทดแทนการปลูกพืชเสพติด ช่วยสร้างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมให้โดยดุง หลายโครงการทั่วประเทศก็ได้้นำโครงการพัฒนาโดยดุงไปเป็นตัวอย่างและประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นในหลายพื้นที่ทางภาคเหนือของไทย ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิสังคมที่คล้ายคลึงกับดอยดุง หรือแม้แต่พื้นที่อื่นทั่วประเทศ รวมไปถึงอีกหลายประเทศทั่วโลก

เป็นที่ประจักษ์ทั่วกันว่า การดำรงชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน และพึ่งพาตนเองได้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะช่วยเปลี่ยนชีวิตพลสกนิกรของพระองค์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งในแง่ของสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งยังมีส่วนช่วยฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งเกี่ยวข้องกัน

พื้นฐานสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเลิกปลูกฝิ่นซึ่งเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และทำลายสิ่งแวดล้อม นั่นก็คือแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัจจุบันได้กลายมาเป็นหลักสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่คำนึงถึงการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และต้องเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่ความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน

การสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมโดยใช้มาตรการทางกฎหมายเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างยั่งยืน แต่การสร้างโอกาสและมีทางเลือกที่ดีกว่าจึงจะเป็นผลแห่งความสำเร็จ

แม้ว่ามาตรการทางกฎหมายจะมีส่วนช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ประชาชนและภาคธุรกิจเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจแบบยั่งยืน แต่หลักสำคัญซึ่งเป็นพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนคือ การอยู่ดีกินดีของประชาชน เมื่อใดที่ “ทางเลือก” เหล่านั้น ไม่ได้เป็น “ทางรอด” ให้พวกเขาสามารถลืมตาอ้าปากได้ ทุกคนก็พร้อมที่จะทำทลายกฎหมายเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองต้องการ และแน่นอนว่ามันจะส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างเช่นในอดีตที่ผ่านมาการปลูกฝิ่นแม้ว่าทุกคนจะรู้ว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่ก็ยังลักลอบปลูกกันอยู่ จนเมื่อมีการส่งเสริมพืชทางเลือกที่สร้างรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่น การจะเสียดกลับไปปลูกฝิ่นก็หมดความสำคัญ เมื่อเทียบกับการปลูกพืชทดแทนที่กำลังเดินทางไปได้อย่างดี

เช่นเดียวกับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากน้ำมือของมนุษย์อย่างพวกเราไม่ว่าจะเป็น สภาภูมิอากาศที่แปรปรวนที่กำลังส่งผลกระทบต่ออย่างมาก และจะสามารถแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อมีทางเลือกในการแก้ไขที่น่าสนใจและง่ายต่อการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ทุกคนหันมาช่วยกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองและนำไปสู่สิ่งแวดล้อมที่ดีและโลกที่น่าอยู่มากขึ้น

จากตัวอย่างข้างต้นไม่ว่าจะเป็น พลังงานแสงอาทิตย์ ก๊าซชีวภาพ ซึ่งผลิตได้เองในถิ่นทุรกันดาร เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และนโยบายสนับสนุนการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ องค์กรเหล่านี้ล้วนพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงย่อมนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

การที่ประชาชนในท้องถิ่นสามารถผลิตและสร้างระบบโครงข่ายพลังงานไว้ใช้ได้เอง ไม่ว่าจะเป็พลังงานแสงอาทิตย์ หรือพลังงานทางเลือกในรูปแบบอื่น สิ่งเหล่านี้เป็นวิธีปฏิบัติที่น่าสนใจ เพราะเมื่อมีการใช้อย่างแพร่หลาย จะทำให้เกิดการแข่งขันตามกลไกราคาของระบบเศรษฐกิจ และยังช่วยลดกำลังการผลิตไฟฟ้าจากส่วนกลาง

เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ช่วยให้เกษตรกรไม่ต้องเสี่ยงอันตรายจากการใช้สารเคมีซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค และยังช่วยสร้างโอกาสในการขายสินค้าให้กับเกษตรกร เพราะเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เน้นให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคซื้อขายสินค้ากันเองโดยตรง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และที่สำคัญยังหมายถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้มากอีกด้วย

สำหรับการนำพลังแสงอาทิตย์มาใช้ในโรงเรียนศรีแสงธรรมถือเป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ดีจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่นอกจากจะสร้างแสงสว่างให้กับโรงเรียนและชุมชนแล้ว ยังได้นำแสงสว่างจากพลังงานแสงอาทิตย์ไปช่วยผู้ที่ขาดแคลนในพื้นที่ภาคใต้ด้วย ทั้งยังเป็นการให้ความรู้และพัฒนาทักษะความชำนาญในการผลิต การติดตั้งโครงข่ายพลังงานแสงอาทิตย์ ที่จะกลายเป็นพลังงานสำคัญในอนาคตให้กับเด็กรุ่นใหม่ต่อไป

66

- ในปี 2531 รายได้เฉลี่ยของชาวบ้านในเขตพื้นที่ดอยตุงเพิ่มขึ้นจาก 3,772 บาท เป็น 12,177 บาท ในปี 2536
- พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 98 หลังจากเริ่มโครงการฟื้นฟูป่าบริเวณดอยตุง เพียง 4 ปี (ปี 2532-2536)
- ปี 2544 สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime – UNODC) ให้สินค้าจากโครงการพัฒนาดอยตุงฯ ใช้ตราสัญลักษณ์รับรองว่ามีส่วนช่วยเหลือสังคมจากยาเสพติด
- ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากแมคคาเดเมียเป็นสินค้าขายดีของโครงการพัฒนาดอยตุง ถูกนำมาปลูกบนพื้นที่หลายพันไร่เพื่อสร้างรายได้ให้กับชาวไทยภูเขา ทดแทนการปลูกฝิ่น เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตครั้งแรกเมื่อปี 2538 ปัจจุบันผลิตภัณฑ์จากแมคคาเดเมียยังส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศด้วย

99

จากแต่ละแบบอย่าง ได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนสามารถสร้างประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับชุมชน เราไม่จำเป็นต้องเลือกระหว่างความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมกับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เพราะสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพึ่งพาตนเอง การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ ทำให้เราเห็นว่า สิ่งเหล่านี้สามารถผสมผสานและหนุนเสริมกันได้อย่างลงตัว

แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ที่ได้นำไปใช้กัน ในทุกระดับของสังคมถือเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า การเริ่มต้นแก้ไข ปัญหาท้องถิ่นด้วยตนเองเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะช่วยลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม และต่อสู้กับปัญหาสิ่งแวดล้อมโลก ได้อย่างยั่งยืน

และแน่นอนว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ไม่ได้เป็นแค่มรดกทางความคิดที่ได้ทรงพระราชทานไว้ให้แก่โลกใบนี้เท่านั้น แต่ได้ถูกนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม สิ่งที่พระองค์ทรงทำให้เห็นคือ การเสด็จพระราชดำเนินไปยังพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ดีขึ้น เพื่อให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสิ่งที่พระองค์ทรงทุ่มเทพระวิริยะอุตสาหะได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนทั่วโลก รวมถึงเป็นที่ประจักษ์แล้วในหมู่ประชาคมโลกว่า การสร้างสังคมที่มั่นคงปลอดภัย พร้อมไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่งคั่ง และการดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน สามารถดำเนินการควบคู่กันไปและเป็นสิ่งที่จะช่วยหนุนเสริมซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

พ่อ ในความทรงจำ

66

ตอนที่ทราบว่าได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ไปถวายงานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กลัวและวิตกมาก เพราะพื้นฐานการศึกษาของผมเป็นเรื่อง รัฐศาสตร์และการเมือง ผมสังเกตเห็นว่างานของพระองค์ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องกรรพยากรธรรมชาติ เรื่องนี้เรื่องดิน ซึ่งผมไม่มีพื้นฐานความรู้เลย พอได้รับตำแหน่งอีกสองสามอาทิตย์ พระองค์มีรับสั่งให้เข้าเฝ้าฯ ผมก็กราบบังคมทูลตรงๆ ว่า กังวล กลัวว่าจะสนองงานพระองค์ได้ไม่สมพระทัย พระองค์ตรัสตามว่า “*ทำไม่ละ*” ผมกราบบังคมทูลว่า “*ไม่ได้เรียนมา*” พระองค์ตรัสว่า “*ไม่เป็นไรหรอก คนเราเรียนรู้กันได้*” พระองค์ทรงพระเมตตาดีมาก พระองค์ทรงสอนหมดสอนานตอนที่ผมได้ ฤษฏีบัณฑิต ด้านเกษตรมาประมาณ 14 มหาวิทยาลัยแล้ว พระองค์ไม่ได้ทรงสอนวิชาการอย่างเดียว พระองค์ทรงสอนเรื่องความประพฤติ ทรงสอนหลักปฏิบัติ คุณธรรม จริยธรรม พระองค์ทรงสอนให้ทำเพื่อคนอื่นตลอดเวลา เป็นประโยชน์ที่ทรงเน้นย้ำตั้งแต่วันแรกที่ผมไปเข้าเฝ้าฯ รายงานตัว ในตอนท้าย พระองค์ตรัสว่า “*ขอใจนะที่มาช่วยฉันทำงาน แต่ฉันขอออกเสียก่อนว่าฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากความสุขที่จะมีร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น*” เป็นประโยคที่ฝังใจผมมาก และเป็นประโยคที่นำทางชีวิตผมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

ตลอดระยะเวลา 70 ปี ในรัชสมัยพระบิดาแห่งการพัฒนาพลังงานไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์ผู้อุทิศพระองค์ เพื่อความเจริญของประเทศชาติในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านพลังงาน พระองค์มีพระอัจฉริยภาพในเรื่องพลังงาน เป็นผู้ริเริ่มพลังงานทดแทน มีสายพระเนตรที่ยาวไกลในการวางรากฐานด้านพลังงานในการพัฒนาและวางแผนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ

ดร.ทวารัฐ สูตะบุตร
ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน

กว่า 7 ทศวรรษในการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยทรงมุ่งรักษาความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลของระบบนิเวศ เพื่อให้ คน และธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน อีกทั้งยังทรงเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม “จากภูเขา สู่มหานที” ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชดำริและโครงการพระราชดำริต่างๆ มากมาย เช่น การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ การปลูกป่า โดยไม่ต้องปลูก การสร้างความชุ่มชื้นให้ผืนดินด้วยการสร้างฝายชะลอน้ำ ทรงชี้แนะให้ใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ รวมถึงแนะแนวทางในการฟื้นฟูป่าชายเลน จากพระราชกรณียกิจดังกล่าว ปวงชนชาวไทยจึงร่วมกันเกิดพระเกียรติให้พระองค์ทรงเป็นพระบิดาแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทย

นายรัชฎา สุริยกุล ณ อยุธยา
อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย ทรงพระปรีชาสามารถมากและทรงมีพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกลเป็นที่ประจักษ์ และการทรงงานหนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่และปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อราษฎรของพระองค์ เพื่อที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาที่สามารถปฏิบัติได้จริง ตัวอย่างหนึ่งที่ได้ชัดคือ พระองค์ทรงมีพระราชดำริสที่เกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือที่รู้จักกันว่า ปัญหาโลกร้อน เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2532 ความตอนหนึ่งว่า “...เขาบอกว่า น้ำจะท่วมจากทะเล เพราะว่าสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง เขาบอกว่าเพราะมีสารคาร์บอนขึ้นไปในอากาศมาก จะทำให้เหมือนเป็นตู้กระจกครอบแล้วโลกนี้ก็จะร้อนขึ้น เมื่อโลกนี้ร้อนขึ้นมีหวังว่าน้ำแข็งจะละลายลงทะเล และรวมทั้งน้ำในทะเลนั้นจะพองขึ้น เพราะสิ่งของที่ร้อนขึ้นย่อมมีการพองขึ้น ปริมาตรก็มากขึ้นเมื่อน้ำพองขึ้นก็จะทำให้ที่ต่ำ เช่น กรุงเทพฯ ถูกน้ำทะเลท่วม อันนี้ก็เป็นเรื่องเขาว่า...” จะเห็นว่า พระราชดำริของพระองค์ท่านเป็นช่วงเวลาก่อนที่คนทั่วโลกจะรู้จักกับความสำคัญของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และก่อนอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2535 พระวิสัยทัศน์ในการรับมือกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของพระองค์ได้แฝงไว้ในโครงการพระราชดำริต่างๆ เช่น โครงการชั่งหัวมัน โครงการแก้มลิง โครงการฝนหลวง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น ทำให้เป็นรากฐานในการบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน

นางรวีวรรณ ภูริเดช
เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ท่านทรงเป็นปราชญ์ที่มีความรู้ ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สามารถนำมาผสมผสานกันได้อย่างลงตัว พระองค์ยังมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ พระองค์จะคิดค้นเรื่องใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา อย่างเรื่องพลัมจวน ไบโอดีเซลและเอทานอล ทรงเป็นผู้ริเริ่มมานานแล้ว เมื่อ 40-50 ปีก่อน คงไม่มีใครในโลกนี้ ที่คิดทำเรื่องเหล่านี้ แต่พระองค์ทรงเป็นผู้ริเริ่ม ทรงเป็นนักประดิษฐ์ที่ยิ่งใหญ่... ผมคิดว่าพระองค์ทรงเป็นมหาบุรุษของโลก เราทุกคนโชคดีมากที่ได้เกิดใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร ได้เห็นพระราชจริยวัตร และพระราชกรณียกิจของมหาบุรุษด้วยตาของเราเอง โดยที่เราไม่ต้องอ่านจากหนังสือ หรือฟังใครเล่ามา สิ่งที่พระองค์ทรงทุ่มเทเพื่อประชาชน เราเห็นแล้ว รู้สึกประทับใจชื่นชม และเราบูชาพระองค์ สิ่งเหล่านี้ได้สร้างแรงบันดาลใจให้กับใครหลายคน เพราะฉะนั้นใครที่ทำอะไรแบบนี้ตามรอยพระบาทของพระองค์ ก็จะมีชีวิตที่มีความปิติในใจ

คุณเทวินทร์ วงศ์วานิช

ประธานเจ้าหน้าที่บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)

เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2557 เวลา 17.00 น. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์มาที่วนอุทยานปาราลนบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ทรงศึกษาธรรมชาติและทอดพระเนตรป่าชายเลนที่ฟื้นตัวจากนาเกลือร้างจนปัจจุบันมีความสมบูรณ์ขึ้นอย่างมากและได้มีพระราชดำรัสกับผม ในขณะนั้นตำรงตำแหน่งรองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ดังนี้ “ให้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำและป่าชายเลนให้คนดูแลป่าได้ประโยชน์จากป่าที่เขาดูแลด้วย ให้อนุรักษ์สัตว์ป่า ทั้งช้างป่า ลิงและสัตว์อื่นๆ ขอให้สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่และคนที่ดูแลป่า บริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรรวมทั้งส่งเสริมความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้ประชาชนและเยาวชน และที่ทรงเน้นคือ ให้ช่วยประชาชน...ช่วยประชาชน...ช่วยประชาชน”

แม้ช่วงเวลานั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะอยู่ระหว่างทรงพักผ่อนพระวรกายที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พระองค์ไม่หยุดทรงงาน แต่ยังคงเสด็จพระราชดำเนินศึกษาพื้นที่และเยี่ยมเยียนประชาชน และมีพระราชดำรัสแสดงความห่วงใยเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งป่าไม้ สัตว์ป่าและให้มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อทำการเกษตรอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าทรงคิดถึงความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนตลอดเวลา อยากให้ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกด้าน

ข้าพระพุทธเจ้า ขอน้อมเกล้าขอน้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้...และจะมุ่งมั่นทำงานตามแนวพระราชดำริและพระราชดำริสของในหลวงรัชกาลที่ 9 อย่างต่อเนื่องตลอดไป

นายธีรภัทร ประยูรสิทธิ

ผู้ตรวจราชการพิเศษประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการปฏิรูปประเทศ
ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แม้ผมจะเป็นชาวต่างชาติที่เพิ่งเข้ามาอยู่เมืองไทยเมื่อปี 2526 แต่ผมก็ใช้เวลาไม่นานนักที่จะรับรู้และตระหนักถึง ความรักอันยิ่งใหญ่ และความเคารพเทิดทูนที่ประชาชนคนไทยมีต่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และผมก็ใช้เวลาอีกนานไม่นานเช่นกันที่จะเข้าใจถึง ความรัก ความห่วงใย และความมุ่งมั่นทุ่มเทของมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่พระองค์นี้ที่ตลอดพระชนชีพของพระองค์ ทรงอุทิศให้กับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพสกนิกรทั้งแผ่นดินให้อยู่ดีกินดี

ครั้งหนึ่งได้เข้าเฝ้าฯ ใกล้ชิดพระองค์เมื่อครั้งที่พระองค์พระราชทาน เลี้ยงพระภรรยาหารค่าแค้น สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และ เจ้าชายฟิลิป ดยุก แห่งเอดินบะระ เมื่อครั้งที่ทั้งสองพระองค์เสด็จ เยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ และเมื่อช่วงต้นปีที่ผ่านมา ผมโชคดีมากที่ได้มีโอกาสร่วมในพิธีบำเพ็ญกุศลถวาย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แม้ว่าผมจะไม่เคย มีโอกาสได้ถวายงานรับใช้ใกล้ชิดพระองค์ แต่ผมก็รู้สึกโชคดี และภาคภูมิใจมากที่ได้ทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศไทย ในช่วงรัชสมัยของพระองค์

ดร. โรเบิร์ต มาเธอร์
ผู้ดำเนินโครงการของ USAID

เมื่อ “ภูมิ” คือ “แผ่นดิน”...“พล” คือ “พลัง” “ภูมิพล”...จึงเป็นถ้อย “พลังแห่งแผ่นดิน” แม้พระวรกายสูญสิ้น...แต่พลังแห่งแผ่นดิน...จะคงอยู่ชั่วนิรันดร์

นายศิริพงษ์ โทหนองตอ
ประธานเครือข่ายป่าครอบครัว อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี

พระองค์ได้ทรงมีพระราชดำริเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก อันเกิดจากการเผาเชื้อเพลิง และการเผาทำลายป่ามาตั้งแต่ปี 2532 ปีเดียวกับที่ประเทศไทย ได้ยกเลิกการสัมปทานป่าไม้และก่อนการประชุม Earth Summit ที่ กรุง ริโอ เดอ จาเนโร แต่รัฐบาลไทยยังเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อมุ่งเป็นเสือตัวที่ห้าของเอเชีย จนนำไปสู่การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ในปี 2540 ซึ่งพระองค์ท่านได้ทรงมีพระราชดำริส ในหลายโอกาสเพื่อเตือนสติคนไทยและรัฐบาลว่า การจะเป็นเสือตัวที่ห้าไม่สำคัญ สำคัญที่อุ้มชูตัวเองได้ และทรงพระราชทานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนแท้จริงที่ทั่วโลกต้องการ สิ่งเหล่านี้จึงทำให้เรารักและภูมิใจในพระองค์ท่าน

นายประยงค์ อัจฉจักร
ประธานมูลนิธิเลยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่ปรึกษา

นายรัชฎา สุริยกุล ณ อยุธยา
อธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
นายสุรชัย อจลบุญ
รองอธิบดีกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

บรรณาธิการบริหาร

ดร. ปรียาพร พรหมพิทักษ์

กองบรรณาธิการ

นางภาวินี ณ สายบุรี
นางสาวระเบียบ ภูผา
นายบุญสม สุวรรณสุข
นายสัญญา จงจิตร
นายวรกร แต่น้ำชัย
นางสาวภัทรานี บำเพ็ญกิจ

บรรณาธิการภาษาอังกฤษ

ดร. โรเบิร์ต มาเธอร์
นางสาวชลธิชา แหลมทอง
นายไบรอัน เบอเลติก
นางสาวจิณชณา เปรมชื่น
นางสาวพลอยลดา สุจริตจันทร์
นางสาวนิชารีย์ ผาติทิต

บรรณาธิการภาษาไทย

นางสาวอโนชา พิชัยศิริ

บรรณาธิการภาพและช่างภาพ

นายเริงชัย คงเมือง

ครีเอทีฟ กราฟิคดีไซน์

นางสาวเกศรา แก้วหาญ
นายวศิน นิลพุ่ม
นางสาวพรพิชยา เตชะประภาสวัตดี

ออกแบบและจัดพิมพ์

บริษัท ป่าฝน เนกซ์สเตป จำกัด

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2560

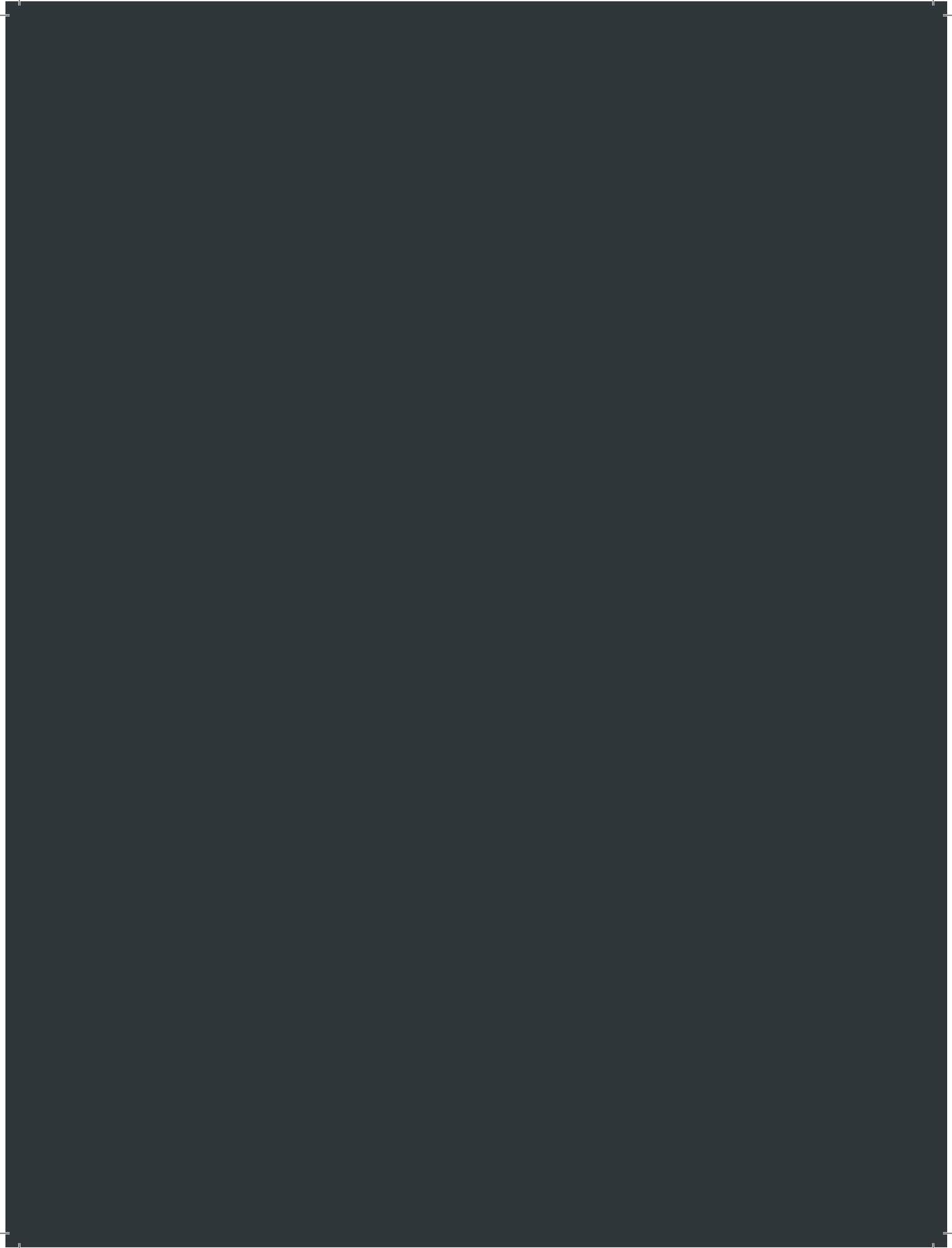
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

49 พระราม 6 ซอย 30 ถนนพระราม 6 พญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0-2278-8400-19 อีเมล info@deqp.mail.go.th

www.deqp.go.th, www.environment.in.th

สงวนลิขสิทธิ์ ภาพกราฟิก และอินโฟกราฟิก โดย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือเจ้าของภาพ
สำหรับการพิมพ์เพื่อเผยแพร่ภาพถ่ายต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนเท่านั้น

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

49 พระราม 6 ซอย 30 พญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

โทร. 0-2278-8400-19

อีเมล info@deqp.mail.go.th

www.deqp.go.th